

Høringsuttalelse om NOU 2019: 23

av Maria Ingeborg von Bremen
Juni 2020

Innhold

Innledning.....	3
Oversikt over delene i høringsuttalelsen	4
Erfaringer fra hjemmeundervisningen	4
<i>Oppsummering: lovverket fungerer etter hensikten</i>	5
Hjemmeundervisningsperspektivet på NOU 2019: 23.....	5
<i>Konklusjon: Defekt nødventil</i>	6
Hva mener de egentlig?	6
<i>Oppsummering: Hvem «eier» barna?</i>	6
Endringene	7
-kort oppsummert	7
Oversikt over rettigheter og plikter.....	8
Er dette et verdig bidrag i tillitssamfunnet?.....	9
Er dette i henhold til Grunnloven?	11
Er dette i henhold til Barnelova § 30? - Og hva med foreldrenes partsrettigheter?	12
Hadde utvalget mandat til disse radikale endringene?.....	14
Utvalgets Mandat:.....	14
Familien Avsidessen og det store raset.....	18
Plikt for elever til å la seg innlosjere – hvor ble det av omsorgen og omtanken for barna?	20
Den Sentraliserende effekten	22
Hvem har opplæringsmandatet?	24
Satt på spissen	25
Konklusjon	26
Vedlegg.....	27

Innledning

Formålet med å lage ny opplæringslov er jo å gjøre endringer – til det bedre. Det store spørsmålet nå er om forslaget til ny opplæringslov er en forbedring?

For å foregripe begivenhetenes gang; det korte svaret er: Nei, dette er ikke en forbedring.

Opplæringsmandatet blir fratatt foreldrene og gitt til staten i § 3-2 i lovforslaget. Dermed innføres det i realiteten skoleplikt i Norge. Privat hjemmeundervisning blir da et unntak fra skoleplikten.

Dette er en radikalt annerledes måte å tenke på ifht skole, barns læring og utvikling. Lovforslaget bryter med norsk skoletradisjon helt fra de første skolelovene kom i 1739, som bekreftet at foreldre hadde den eksklusive retten å gi sine barn grunnskoleopplæring og dermed opplæringsmandatet. Den offentlige skolens oppgave var å hjelpe hjemmet.

Jeg savner en forståelse for de juridiske konsekvensene av endringene, samt en offentlig debatt i forkant.

Jeg har ikke lest hele NOU'n med sine 810 sider og selvsagt kan det være detaljer jeg ikke har fått med meg, men jeg har likevel lest mye av den. Alle endringer jeg har funnet underbygger det faktum at opplæringsmandatet er tatt fra foreldrene og gitt til staten/kommunen. Det store antallet endringer i samme kategori; hvor foreldre utelates, gjør at man ufravikelig stiller seg spørsmålet: **Er dette meningen, eller et uhell?**

Det forundrer meg at jeg har ikke funnet noe sted hvor utvalget problematiserer eller i det minste nevner at denne endringen er gjort?

Oversikt over delene i høringsuttalelsen

Denne høringsuttalelsen ble langt mere omfattende enn jeg hadde sett for meg på forhånd.

Ved siden av dette hoveddokumentet, omfatter den følgende deler:

- «Opplæringslova av '98 sikrer barnas rett til opplæring.»: En families historie og hvordan lovverket har fungert, samt noen barns stemmer. Vedlegg 1.
- «Privat hjemmeundervisning: Nødventilen i skolelovverket»: Privat hjemmeundervisning før, idag og i lovforslaget. Vedlegg 2.
- «HU-barn»: Nysgjerrigper-rapport fra barnedelen av undersøkelsen om privat hjemmeundervisning i Norge. Vedlegg 3.
- «Sammenlikning av NOU 2019: 23 og nåværende opplæringslov»: Gjennomgang av endringer i lovtekster, med relevante deler av utvalgets vurderinger. Vedlegg 4.

I tillegg tar jeg for meg følgende tema:

- Er dette et verdig bidrag i tillitssamfunnet?
- Er dette i henhold til Grunnloven? Hva med partsrettigheter for foreldre?
- Er dette i henhold til Barneloven § 30?
- Hadde utvalget mandat til disse radikale endringene?
- Familien Avsidessen og det store raset
- Plikt for elever til å la seg innlosjere – hvor ble det av omsorgen for de svake?
- Den sentraliserende effekten
- Hvem har opplæringsmandatet?
- Satt på spissen
- Konklusjon

Erfaringer fra hjemmeundervisningen

Det er mange familier som må ty til privat hjemmeundervisning for å sikre barnas rett til grunnskoleopplæring i et trygt og godt miljø.

«Opplæringslova av '98 sikrer barns rett til opplæring», vedlegg 1, beskriver en families erfaringer med skole, læring og etterhvert også privat hjemmeundervisning. Denne historien er hentet fra virkeligheten, er representativ og anonymisert, og blir her brukt som et case.

Se vedlegg 1: «Opplæringslova av '98 sikrer barnas rett til opplæring.».

At privat hjemmeundervisning er en rettighet for foreldre og barn, er essensielt for å sikre noen barn en god og trygg grunnskoleopplæring.

Å anta at dette hadde gått like lett om denne familien hadde måttet søke kommunen om oppstart av hjemmeundervisning, er optimistisk.

Mange kommuner er uvitende og/eller negative til privat hjemmeundervisning. For de ansatte i kommunen vil man ved en slik søknad i beste fall være et ubeskrevet blad, i verste fall en mangeårig motstander ifht skolespørsmål for ett eller flere barn.

Slik lovverket nå er utformet, kan man da som forelder med loven i hånd fritt velge privat hjemmeundervisning og dermed ha de nødvendige rettigheter til å beskytte sine barn mot fysisk og psykisk skadelige situasjoner.

Dagens opplæringslov har fungert etter hensikten og i tide for denne familien, og har medvirket til å spare barna for unødige belastninger i skoleløpet.

Oppsummering: lovverket fungerer etter hensikten

Jeg vil oppfordre på det sterkeste å beholde foreldreretten ubegrenset også i neste Opplæringslov.

Hjemmeundervisningsperspektivet på NOU 2019: 23

Prosessen rundt mitt arbeid med denne høringsuttalelsen har vært lang, og startet med hjemmeundervisningsperspektivet. Se vedlegg 2: «Privat hjemmeundervisning: Nødventilen i skolelovverket».

Da forslaget til ny opplæringslov, NOU 2019: 23, ble lagt frem før jul, fokuserte jeg først på alt som omhandlet mitt kjerneområde: privat hjemmeundervisning.

Jeg reagerte på mange av uttalelsene til utvalget om dette teamet, da de vitnet om stor uvitenhet om privat hjemmeundervisning generelt.

Jeg ønsket mere fakta på bordet, og foretok derfor en undersøkelse blandt hjemmeundervisere i Norge. Rapporten fra denne undersøkelsen er dessverre ikke ferdigstilt. Barnedelen av denne undersøkelsen ble brukt til et Nysgjerrigperprosjekt som ble sendt inn til Nysgjerrigperkonkurransen. Se vedlegg 3: «HU-barn».

Privat hjemmeundervisning er nødventilen i norsk skole; uten denne fungerer ikke systemet. Dersom lovforslaget i NOU 2019: 23 blir vedtatt, med søknadsplikt på privat hjemmeundervisning, svekkes denne nødventilen så kraftig at den ikke lenger fungerer.

Dette er alvorlig for familiene som rammes, og potensielt fatalt for den enkelte barn/unge.

Når vi i tillegg vet at offentlig ansatte bruker barnevernet som trussel og reprimande overfor brysomme foreldre, danner det seg konturene av et samfunn vi ikke kan være bekjente av.

Konklusjon: Defekt nødventil

Privat hjemmeundervisning er nødventilen i norsk skole.

Dette lovforslaget legger opp til en så kraftig svekkelse av denne nødventilen at den ikke lenger fungerer.

Dette er alvorlig for de familiene som rammes, og er potensielt fatalt for enkelte barn/ungdommer.

Kommunenes bruk av norsk barnevern som trussel og reprimande overfor brysomme foreldre, understreker behovet for en sterkt og godt lovverk som beholder og ivaretar den nødretten som privat hjemmeundervisning er.

Hva mener de egentlig?

Etterhvert jeg leste mere i de 810 sidene i NOU 2019: 23, oppdaget jeg stadig nye utsagn som jeg reagerte på. Mye var flyttet på i lovtekstene og jeg slet med å få oversikten over både endringer og hva utvalget *egentlig* formidlet.

Derfor laget jeg et dokument hvor jeg systematisk sammenliknet nåværende opplæringslov med lovforslaget. Se vedlegg 4: «Sammenlikning av NOU 2019: 23 og nåværende opplæringslov»

Jeg fant langt flere og verre endringer enn jeg hadde forestilt meg. Mye var å finne i utvalgets vurderinger; lovteksten kunne se «grei nok» ut, men i vurderingene, hvor utvalget hadde utdypet tankene bak lovtekstene, fant jeg mange foruroligende utsagn.

Andre endringer lå åpenlyst når man stilte lovtekstene fra nåværende og lovforslaget opp ved siden av hverandre.

Alt starter med at opplæringsmandatet blir tatt fra foreldrene og gitt til staten i § 3-2; kort sagt, utvalget foreslår å innføre skoleplikt.

Resten av endringene er følger av denne endringen i tankegang ifht barn, læring og offentlig skole, hvor foreldrene er spilt ut på sidelinjen og staten må sørge for å ha alle nødvendige virkemidler for å holde kontroll på alle aspekter ved opplæring i Norge.

Konsekvensene av disse endringene blir store og fordeler seg på mange ulike felt i samfunnet.

Oppsummering: Hvem «eier» barna?

Utvalget foreslår et stort antall endringer, også der utvalget selv sier at de ikke foretar endringer.

Mange av endringene innskrenker barn og foreldres rettigheter, øker deres plikter, samtidig som endringene gir staten, ved bla. kommunene, større makt over den enkelte borger.

Dette er mildt sagt bekymringsfullt, sett fra et rettssikkerhetsperspektiv.

Hvem «eier» barna?

Endringene

-kort oppsummert

Dette er ikke en komplett liste, men de jeg har sett på.

Utvalget foreslår i lovforslaget NOU 2019: 23:

- **Grunnskoleopplæringen skal gjennomføres ved en skole.** (enten offentlig eller privat) Det het tidligere kan.
- **Søknadsplikt på privat hjemmeundervisning.**
- **Frata foreldre retten til å gi barna sine opplæring selv** (opplæringsmandatet) og gi denne retten til staten. (Følger av de to foregående punktene.)
- **Privat hjemmeundervisning skal gjennomføres på folkeregistrert adresse.**
- **Har foreldrene fortsatt partsrettigheter ifht sine barns grunnskoleopplæring?**
- Mulighet for å ikke ha fullført grunnskoleopplæringen – «stryke» på grunnskolen
- **Ikke gi alle vitnemål etter 10. trinn og dermed ikke rett til å gå på videregående**
- **Plikt for elever til å la seg innlosjere**, dersom skoleskyss ikke er forsvarlig. (Husk da at du må søke og kan få avslag om å gi privat hjemmeundervisning, slik at du kan ikke lovlig holde barna hjemme.)
- **Lovfester lekser**
- **Kommunen kan frita barn for opplæringsplikten uten foreldrenes samtykke.**
- Lovteksten om **muligheten å søke om annen skole er tatt bort.**
- Fjerner den lovpålagte **plikten for skolen om å måtte varsle foreldre før bortvisning av elev på 1. til 7. trinn.**
- Fjerner lovteksten om at ordenstiltak i skolen **skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling.**
- **Fjerner tilpasset opplæring** og erstatter det med universell opplæring (opplæringa skal vere tilfredsstillande for flest mogleg utan individuell tilrettelegging)
- **Negativ omtale av barn i lovtekst:** «...elevar som står i fare for å bli hengende etter...».
- **Foreldre og elevers mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning** er utelatt i lovforslaget.
- I utvalgets vurdering av foreldrenes straffeansvar trekker utvalget inn **Barnevernslovens bestemmelser som alternativ til straffereaksjon overfor foreldre** som ikke sørger for at barna deres får grunnskoleopplæring.

Oversikt over rettigheter og plikter

Jeg vil understreke at dette er en (veldig) ufullstendig oversikt.

Fratas rettigheter	Pålegges plikter
Foreldre fratas opplæringsmandatet	Plikt for elever til å motta grunnskoleopplæringen på en skole Søknadsplikt på privat hjemmeundervisning
Retten til vidergående opplæring blir betinget	Ekstra skoleår i grunnskolen for å få tilgang til videregående opplæring
Foreldres rett til å samtykke ved fritak for opplæringsplikten	Plikt for elever til å la seg innlosjere
Søke om å få gå på annen skole enn nærskolen	Lekser
Tilpasset opplæring	
Mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning	
Gå på andre skoler enn den offentlige skolen (for alle som bor i kommuner uten friskoler)	
Fratas foreldrene partsrettigheter ifht deres barns grunnskoleopplæring?	

Er dette et verdig bidrag i tillitssamfunnet?

Lovgivers tillit til foreldre som bidragsytere i opplæringen av barna har gradvis blitt svekket.

Dette til tross for at utdanningsnivået i befolkningen har øket.

Foreldre har siden 1739 hatt den eksklusive retten til å gi sine egne barn grunnskoleopplæring - opplæringsmandatet. Skolen skal hjelpe foreldrene med opplæringen og skolen handler altså på delegert mandat fra foreldrene. I lovforslaget blir retten tatt fra foreldrene og gitt til staten/kommunen. Se § 3-2 i lovforslaget i tabellen under.

Var virkelig foreldrene i 1827 bedre rustet til å gi barna sine grunnskoleopplæring enn dagens foreldre?

Spørsmålet man må stille seg er: Er dette en utvikling vi ønsker i samfunnet vårt?

Lov, angaaende Almue-Skolevæsenet paa Landet 1827	§ 16. De Forældre eller Foresatte, der hjemme enten selv undervise, eller ved Andre lade undervise Børn , de have at opdrage, kunne vel fritages for at sende dem i Skolen, (...) og hvis Sognepræsten finder at Børnene forsømmes, skal han henvise dem til den almindelige Skole.
Folkeskoleloven 1959	§ 1 Formål Skolen har til oppgave å arbeida saman med heimen for at elevane skal bli gode samfunnsmenneske. Han skal hjelpa til å gjeva elevane ei kristeleg og moralsk oppseding, utvikla deira evner og anlegg og gje dei god ålmennkunnskap, slik at dei kan bli gangs menneske både åndeleg og kroppsleg.
	§10. Om rett og plikt til å gå på skolen. Alle barn som bor i kommunen har rett og plikt til å gå på folkeskolen, dersom dei ikkje på annan måte får tilsvarende undervisning.
Grunnskoleloven 1969	§ 1 Føremål. Grunnskolen skal i forståing og samarbeid med heimen hjelpe til med å gje elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikle deira evner, åndeleg og kroppsleg, og gje dei god allmennkunnskap så dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn. Skolen skal fremje åndsfridom og toleranse, og leggje vinn på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar og mellom skole og heim.
	§ 13. Rett og plikt til opplæring. Born og ungdom har rett og plikt til å gå i grunnskolen, dersom dei ikkje på annan måte får tilsvarende undervisning.

Opplæringslova 1998	§ 1-1 Formålet med opplæringa Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingene historisk og kulturell innsikt og forankring. ...
	§ 2-1: Rett og plikt til grunnskoleopplæring Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten <u>kan</u> ivaretakast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring. ... Retten og plikta til opplæring varer til eleven har fullført det tiande skoleåret.
NOU 2019: 23	§ 1-1 Formålet med lova og kva lova gjeld Lova skal leggje til rette for at barn, ungdom og vaksne får god opplæring i eit godt miljø. ...
	§ 1-2. Formålet med opplæringa Opplæringa skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører og framtida og... ...
	§ 3-1: Barn har rett til offentlig grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet.
	§ 3-2: Barna har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet. Grunnskoleopplæringa <u>skal</u> gjennomførast på ein offentlig skole eller ein privat grunnskole som er godkjend etter § 20-5 eller etter friskolelova. Kommunen kan godkjenne grunnskoleopplæring i heimen etter § 20-5.

Merk: Retten til hjemmundervisning ligger i foreldreretten/foreldreansvaret og er bekreftet i begrepet «tilsvarande undervisning».

Er dette i henhold til Grunnloven?

Jeg er usikker på om § 109 i Grunnloven er godt nok ivarettatt når kravet om tilpasset opplæring (§ 1-3 i Opplæringsloven av 1998), blir tatt ut?

NOU 2019:23 foreslår:

§ 10-1	Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for universell opplæring, det vil seie at opplæringa skal vere tilfredsstillande for flest mogleg utan individuell tilrettelegging.
§ 10-2	tredje avsnitt: Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar som er i ferd med å bli hengande etter i opplæringa, blir gitt forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.

Disse to §§ gir, slik jeg leser det, ikke en plikt for skolen å sørge for at «Opplæringa skal utvikle evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova det har, ...» under hele opplæringstiden, kun i perioder hvor det gies forsterket innsats?

Er da Grunnlovens § 109 oppfylt?

Noregs Grunnlov – LOV-1814-05-17	
§ 104	Born har krav på respekt for menneskeverdet sitt. Dei har rett til å bli høyrde i spørsmål som gjeld dei sjølve, og det skal leggjast vekt på meininga deira i samsvar med alderen og utviklingssteget. Ved handlingar og i avgjerder som vedkjem born, skal kva som er best for barnet, vere eit grunnleggjande omsyn. Born har rett til vern om den personlege integriteten sin. Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for utviklinga til barnet og mellom anna sjå til at det får den økonomiske, sosiale og helsemessige tryggleiken som det treng, helst i sin eigen familie.
§ 109	Alle har rett til utdanning. Born har rett til å ta imot grunnleggjande opplæring. Opplæringa skal utvikle evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova det har, og fremje respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettane. Dei statlege styresmaktene skal sikre tilgjenge til vidaregåande opplæring og likt høve til høgare utdanning på grunnlag av kvalifikasjonar.

Er dette i henhold til Barnelova § 30? - Og hva med foreldrenes partsrettigheter?

Barnelova § 30 er en universell lovparagraf, som gjelder i alle deler av samfunnet hvor barn deltar, og definerer innholdet i foreldreansvaret.

Opplæringsmandatet ligger i foreldreansvaret: **«Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad.»**, Barnelova § 30, andre avsnitt

Dersom foreldrene blir fratatt opplæringsmandatet, vil de også miste privat hjemmeundervisning som nødrett, og dermed miste muligheten til å beskytte sine barn fra skadelige forhold ved skolen: **«Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare.»** Barnelova § 30 tredje avsnitt, første setning

Dersom lovforslaget blir vedtatt, har foreldrene mistet opplæringsmandatet. Har foreldrene da partsrettigheter ifht saker som gjelder deres barns grunnskoleopplæring?

Barnelova § 47 stadfester at foreldre med foreldreansvar har rett til opplysninger om barnet, når de ber om dette. - Men uten partsrettigheter ifht opplæringen vil foreldrene fortsatt ikke kunne hjelpe sine barn om de blir utsatt «for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare» ved skolen?

Foreldrene er også fjernet som part i et flertall lovtekster i lovforslaget.

Kan barna risikere å bli uten verge i spørsmål ifht deres grunnskoleopplæring?

Barnelova – LOV-1981-04-08-7	
§ 30	<i>Innhaldet i foreldreansvaret.</i> Barnet har krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret. Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som §§ 31 til 33 set. Har foreldra sams foreldreansvar, skal dei ta avgjerdene saman. Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov. Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad. Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode.

	Om retten til å ta avgjerd for barnet i økonomiske tilhøve gjeld reglane i vergemålsloven.
§ 47	<i>Rett til opplysningar om barnet</i>
	Foreldre som har foreldreansvar, har rett til opplysningar om barnet når dei bed om det. Har den eine av foreldra foreldreansvaret aleine, skal denne gje den andre opplysningar om barnet når det blir bede om det. Den andre har også rett til å få opplysningar om barnet frå barnehage, skule, helse- og sosialvesen og politi, om ikkje teieplikta gjeld andsynes foreldra. Slike opplysningar kan nektast gjeve dersom det kan vere til skade for barnet. Avslag på krav om opplysningar etter første stykket tredje punktum kan påklagast til fylkesmannen. Foreldre med foreldreansvar har tilsvarande klagerett. Reglane i forvaltningslova kapittel VI gjeld så langt dei høver, jamvel om avslaget er gjeve av private. I særlege høve kan fylkesmannen avgjere at den som ikkje har foreldreansvaret, skal tape opplysningsretten etter paragrafen her.

Hadde utvalget mandat til disse radikale endringene?

Utvalget har i lovforslaget fratatt foreldrene opplæringsmandatet og gitt det til staten/kommunen og dermed i realiteten innført skoleplikt i Norge.

Dette kan vanskelig sies å være en videreføring av dagens forståelse av rett og plikt til grunnskoleopplæring?

Mandatet sier følgende om rett og plikt til grunnskoleopplæring:

... rett og plikt til grunnopplæring og det faglige innholdet og hovedstrukturen i grunnopplæringen skal videreføres.

Utvalgets Mandat:

3.2	Mandat og sammensetning
3.2.1 Oppnevning og mandat	Utvalget ble oppnevnt i statsråd 22. september 2017. Utvalget ble gitt følgende mandat: <i>Mandat for offentlig lovutvalg på grunnopplæringens område</i> Målet for arbeidet er et regelverk som ivaretar målene og prinsippene for grunnopplæringen, og som samtidig sikrer at kommunene og fylkeskommunene som skoleeiere har tilstrekkelig handlingsrom til å fremme kvalitetsutvikling i skolen. For å oppnå en hensiktsmessig avveining mellom disse hensynene for hele regelverket over tid, skal lovutvalget foreslå: – ny opplæringslov – forskriftshjemler og føringer for innholdet i forskriftsreguleringen – overordnede prinsipper for regelstyring av grunnopplæringens område <i>Bakgrunn</i> En helhetlig gjennomgang av regelverket på grunnopplæringens område ble sist gjort av Smith-utvalget i NOU 1995: 18 <i>Ny lovgivning om opplæring</i> – «... og for øvrig kan man gjøre som man vil». Denne utredningen og de etterfølgende lovproposisjonene ligger til grunn for dagens opplæringslov. Siden opplæringsloven trådte i kraft i 1998, har den blitt endret en rekke ganger, i snitt over én gang per år. Enkelte endringer har gitt kommuner større handlingsrom, men mange endringer har gitt kommunene nye plikter eller en mer detaljert regulering. Dagens opplæringslov med tilhørende forskrift innebærer en relativt omfangsrik og detaljert regulering. Gjennom årene har det i tillegg blitt utviklet

	betydelig tolkningspraksis knyttet til de enkelte bestemmelsene i lov og forskrift. Siden 1998 er det også gjennomført flere reformer og tiltak som til en viss grad har endret forutsetningene og begrunnelsene for dagens lov. Innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 medførte en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering. Reformen ga større handlingsrom for lærere, skoler og kommuner til å organisere opplæringen og styre bruken av ressurser. I tillegg er det gjennomført flere nasjonale satsinger for å styrke kompetanseutviklingen blant lærere, skoleledere og skoleeiere i de 19 årene som er gått siden loven kom, noe som også har bidratt til å endre forutsetningene for loven slik den så ut i 1998. Stortinget har gitt sin tilslutning til å gjennomføre en kommunereform, jf. Meld. St. 14 (2014–2015) <i>Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner</i>. Utviklingen går i retning av større og mer robuste kommuner. Slike strukturendringer vil legge til rette for at både ansvar og myndighet i større grad kan overføres til kommunene. På samme vis vil utviklingen av nye regioner på bakgrunn av Meld. St. 22 (2015–2016) <i>Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver</i> legge til rette for overføring av ansvar og myndighet til det regionale folkevalgte nivået. Samlet gjør disse endringene at det kan være grunn til å foreta en helhetlig gjennomgang av styringen på grunnopplæringens område for å avdekke om gjeldende bruk av regelverket som styringsmiddel er nødvendig og hensiktsmessig. Mandat for utvalget Utvalget skal utrede og vurdere behovet for regulering av grunnopplæringens område. Siktemålet for arbeidet er et regelverk som ivaretar målene og prinsippene for grunnopplæringen slik disse er nedfelt i opplæringslovens formålsparagraf og sentrale styringsdokumenter, som budsjettproposisjoner og stortingsmeldinger, og som samtidig sikrer at kommunene og fylkeskommunene som skoleeiere har tilstrekkelig handlingsrom til å fremme kvalitetsutvikling i skolen. Utvalget skal ta hensyn til lokalt selvstyre og prinsippet om rammestyring av kommuner og fylkeskommuner. Veilederen om statlig styring av kommuner og fylkeskommuner legges til grunn for utvalgets arbeid. Videre skal utvalget ta hensyn til at opplæringsloven skal hjemle og beskytte elevers rettigheter og behov og at profesjonsutøverne gis tilstrekkelig rom for skjønnsutøvelse.
--	--

	Utvalget skal særlig vurdere – hvilke forhold som bør være gjenstand for rettslig regulering, hva som er hensiktsmessig detaljeringsnivå og hva som bør reguleres i henholdsvis lov eller forskrift – hvordan regelverket kan forenkles og legge til rette for effektiv ressursbruk på grunnopplæringens område – hvilke forhold som bør reguleres gjennom å gi rettigheter på individnivå med tilhørende klageordninger – hvilke forhold som bør reguleres gjennom plikter for ulike yrkesgrupper og nivåer, og hvilke forhold som bør overlates til skoleeier – om og i hvilken grad det bør reguleres hvordan oppgaveløsningen i kommunen og fylkeskommunen skal organiseres – hvordan sikre god sammenheng mellom reguleringen av konkrete plikter, ansvarsbestemmelser og systemkrav – hvordan regelverket bør utformes for å utgjøre et effektivt styringsvirkemiddel, blant annet ved at regelverket kan håndheves gjennom tilsyn og klage – hvordan regelverket bør utformes for å redusere behovet for endringer og etterfølgende tolkninger. Utvalget skal på bakgrunn av vurderingene og avveining mellom de ulike hensynene, fremme forslag til ny opplæringslov. I utformingen av lovforslaget skal det også tas hensyn til forenkling, oversiktighet, brukervennlighet og praktisk anvendbarhet. Loven skal utformes i et klart og godt språk. Som en del av forslaget til ny opplæringslov skal utvalget foreslå forskriftshjemler og gi konkrete føringer for innholdet i forskriftsreguleringen. Føringerne skal bidra til at det samlede regelverket på grunnopplæringens område er egnet til å ivareta målene og prinsippene for grunnopplæringen og samtidig sikre kommuner og fylkeskommuner tilstrekkelig handlingsrom for kvalitetsutvikling. Utvalget skal utarbeide overordnede prinsipper for styring gjennom regelverk eller på annen måte gi føringer for styringen som kan bidra til at utvalgets vurderinger og konklusjoner videreføres i fremtidig styring av sektoren. Føringerne skal også ha som formål å redusere behovet for hyppige endringer og ser av regelverket og redusere behovet for etterfølgende avklaringer og tolkninger. Ansvarsdelingen mellom stat, kommune og fylkeskommune, rett og plikt til grunnopplæring og det faglige innholdet og hovedstrukturen i grunnopplæringen skal videreføres. Dagens formålsparagraf skal videreføres.
--	--

	Utvalgets forslag skal ligge innenfor rammene av Norges internasjonale forpliktelser. Utvalgets forslag skal ikke innebære vesentlige merkostnader for staten eller kommunalforvaltningen i forhold til den kostnadsutvikling som følger av någjeldende bestemmelser og praksis. Som grunnlag for vurderinger og forslag skal utvalget utarbeide et kunnskapsgrunnlag basert på erfaringer og undersøkelser fra andre land og andre sektorer. Kunnskapsdepartementets lovforslag gjennom prosjektet «Klart lovspråk» med høringsinnspill og brukerundersøkelser skal inngå i kunnskapsgrunnlaget til utvalget. For å bidra til at utvalgets vurderinger og forslag avveier ulike hensyn og bygger på praktisk erfaring med dagens regelverk, skal utvalget ha nær kontakt med sentrale aktører i opplæringssektoren. Kunnskapsdepartementet vil derfor etablere en referansegruppe bestående av representanter fra relevante organisasjoner og fagmiljøer. Utvalget skal legge til rette for at referansegruppen får god anledning til å legge fram sine synspunkter og problemstillinger. Hovedtrekkene i innspillene fra referansegruppen og vurderingene av disse skal fremgå av utredningen. Utvalget skal levere sin utredning innen 1. desember 2019.
--	--

Familien Avsidessen og det store raset

Familien Avsidessen bor på familiegården i Avsideslia. Familien består av Mor, Far og barna Ella, tvillingene Per og Pål og lille Milli. Veien til sentrum, med skole og butikker, er både lang og utsatt for ras fra tid til annen.

Familien Avsidessen trives godt, og barna vokser opp i trygge omgivelser på gården. Så skal eldste barnet, Ella på 5 ½ år, begynne på skolen. Ella må kjøre langt med bussen for å komme til skolen, men trives godt med både skolefagene og klassekameratene.

Høsten kommer, og en torsdag ettermiddag blir veien til skolen stengt av et ras. Det vil ta mange uker å rydde opp i raset og rassikre veien på nytt. Å kjøre rundt vil ta mange timer med dels bil, dels båt, og er ingen god løsning for å få Ella til og fra skolen.

Foreldrene til Ella får beskjed av kommunen om at de må sørge for å få Ella til og fra skolen, ellers må Ella innlosjeres på kommunens regning, slik at hun får gått på skolen i perioden veien er stengt.

Mor og Far Avsidessen vil ikke la sin lille datter bo alene hele ukene, og svarer kommunen; »Nei, det vil vi ikke. Kan ikke Ella få være hjemme disse ukene?»

«Nei», svarer kommunen, «Ella har opplæringsplikt, og må møte opp på skolen for å oppfylle denne plikten. Hun har også plikt til å la seg innlosjere, dersom skyss ikke er trygt eller vil koste for mye.»

Mor og Far Avsidessen blir nå fortvilet.

Finnes det virkelig ingen andre måter hun kan oppfylle denne opplæringsplikten på? Mor og Far Avsidessen søker på nettet og finne ut at de kan søke om å få gi Ella privat hjemmeundervisning.

De kontakter på nytt kommunen, og spør hva de må gjøre for å få lov til å gi Ella privat hjemmeundervisning de ukene veien er stengt?

«Dere må sette dere inn i læreplanene for fagene og lage et undervisningsopplegg som viser progresjon, innhold og arbeidsmåter. I søknaden må dere føre opp hvilke læremidler dere har planlagt å bruke, læringsarenaer, samt hvilken kompetanse dere har, både formell og ikke-formell. Ja, også må dere ha med navnet på barnet, hvem som skal undervise, start- og anslått sluttdato. Vi skal behandle søknaden så rask vi kan, når vi får den inn. Ja, også må dere egentlig levere alle skolebøkene om dere velger å skrive Ella ut av skolen for å gi privat hjemmeundervisning, og Ella har heller ikke lenger tilgang til nettoppgavene via Feide.», svarer den kommuneansatte.

«Jammen, hvordan skal vi rekke dette før mandag, når neste skoledag er for Ella?», fortviler foreldrene.

Mor og Far Avsidessen jobber hardt hele helgen med å sette seg inn i alt dette nye, og sender inn en søknad kommende mandag. De holder Ella hjemme, og sørger for at hun får gjort oppgaver i de skolebøkene hun har tilgjengelig.

Skolen kontakter familien Avsidessen flere ganger denne uken, siden Ella ikke kommer på skolen, og de vet at hun ikke er syk.

Kommunen holder ord og allerede tirsdag påfølgende uke har de ferdigbehandlet søknaden: Avslag. Søknaden hadde for store mangler, undervisningsopplegget ville

ikke gi god nok dekning av relevante kompetansemål.
Ella må møte opp på skolen, eller innlosjeres, skriver kommunen i brevet til Mor og Far Avsidessen.

Arbeidet med å åpne veien går sakte med sikkert fremover, men det gjenstår fortsatt flere ukers arbeid før veien igjen er åpnet for vanlig trafikk.

Mor og Far Avsidessen blir nå riktig fortvilet. De kan ikke skjønne at ikke de skal kunne gi Ella det hun trenger av opplæring disse ukene. Bare på den tiden Ella har vært hjemme har Ella lært å lese sammen med Mor og sammen med Far har Ella øvet mye på regning mens de har stelt dyrene på gården.
Er dette virkelig ikke godt nok?

Familien Avsidessen sier «Nei, et så lite barn kan ikke innlosjeres alene, Ella må bli hjemme. Kan vi klage på avslaget?»
Joda, avslaget kan klages på, til Fylkesmannen.

Familien Avsidessen skriver en klage til Fylkesmannen – som blir avslått.

Nå har det gått noen uker, og kommunen gir beskjed om at de nå vil anmelde Familien Avsidessen til Politiet for brudd på opplæringsplikten. Kommunen sender også en bekymringsmelding til Barneverntjenesten om Familien Avsidessen.

To uker senere blir veien åpnet på nytt. Ella leser bedre enn de andre i klassen sin når hun kommer tilbake på skolen, og overrasker læreren sin med både hoderegning og selvlaget brødfjøl, som hun har laget sammen med Far Avsidessen.

De neste 3 månedene må Familien Avsidessen gjennom et utall møter, hjemmebesøk og utspøringer fra både Barneverntjenesten og Politiet.
Mor og Far Avsidessen blir ilagt bot for brudd på opplæringsplikten, og innen Barneverntjenesten er ferdig med alle sine undersøkelser har det blitt et nytt år.
Familien Avsidessens undersøkelsessak hos Barneverntjenesten blir henlagt, men opplevelsen har satt dype spor, spesielt i Mor Avsidessen.

To år senere velger Familien Avsidessen å avvikle dyreholdet, selge slektsgården og flytte til en bolig nærmere tettstedet. Mor Avsidessen orker ikke frykten for nye ras og problemer med kommunen pga skolegangen for barna.

Dette er en oppdiktet historie, men et realistisk scenario om forslaget til ny Opplæringslov blir vedtatt.

Plikt for elever til å la seg innlosjere – hvor ble det av omsorgen og omtanken for barna?

Utvalget foreslår i lovfeste elevers plikt til å la seg innlosjere:

§ 5-3. *Rett til losji og plikt til å la seg innlosjere for elever i grunnskolen*

Elevar har rett til losji når dagleg skyss ikkje er forsvarleg. Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til eleven og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære. Dersom fylkeskommunen er i tvil om dagleg skyss er forsvarleg, avgjer foreldra om eleven skal skyssast eller innlosjerast. **Dersom dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har eleven plikt til å la seg innlosjere med mindre foreldra til eleven sjølv sørgjer for skyss og dekkjer kostnadene.** Kommunen skal ha tilsyn med innlosjerte elevar.

I kapittel 30.2 (Dagens regler) kan vi lese følgende:

Losji

Losji for elever i grunnskolen

Dersom daglig skyss ikke er forsvarlig, skal kommunen sørge for at grunnskoleelever innlosjeres, jf. opplæringsloven § 7-1 fjerde avsnitt første setning. Reglene om losji setter dermed en grense for i hvilke tilfeller en elev i grunnskolen har rett til skyss.

Fordi barn har plikt til grunnskoleopplæring, har elever i grunnskolen plikt til å bo et annet sted enn i hjemmet når det er uforsvarlig med daglig skyss til og fra hjemmet. Plikten står ikke uttrykkelig i dagens opplæringslov, men framgår av forarbeidene til loven.¹⁰ Når det er klart at daglig skyss ikke er forsvarlig, skal kommunen gjøre vedtak om innlosjering uavhengig av om foreldrene har krevd innlosjering. Innlosjering kan i slike tilfeller vedtas mot foreldrenes vilje.

Om skyss er forsvarlig, avgjøres av kommunen etter en konkret vurdering. Vurderingen skal være knyttet til den aktuelle eleven. Det skal blant annet legges vekt på elevens alder, eventuell nedsatt funksjonsevne, reisetid og sikkerhet på reisen. I vurderingen kan kommunen også legge vekt på om daglig skyss fører til uvanlig store kostnader eller vanskeligheter for kommunen. Dette følger av § 7-1 fjerde avsnitt andre setning.

Hvis kommunen er i tvil om daglig skyss er forsvarlig, skal foreldrene avgjøre om eleven skal skysses eller innlosjeres, jf. § 7-1 fjerde avsnitt tredje setning.

Merknad 10 henviser til Ot.prp. nr. 46 (1997-98), kap. 16.4.2.

Jeg har lest hele dette delkapittelet og finner ingen steder hvor det står uttrykkelig at elever har plikt til å la seg innlosjere, ei heller finner jeg noe om at innlosjering kan vedtas mot foreldrenes vilje.

Det nærmeste jeg kommer er følgende avsnitt:

Lovutkastet frå departementet klargjer at kommunane også har plikt - og ikkje berre rett - til å innlosjere grunnskoleelevane når det ikkje er forsvarleg med skoleskyss. ...

Slik jeg leser forarbeidene (nevnte kapitell samt relevant del av tilhørende NOU) til nåværende opplæringslov, har kommunen plikt til å sørge for innlosjering, dersom feks. vær og/eller geografi gjør at elevne ikke kan komme seg til og fra skolen på en trygg måte – av omsorg for elevene og ikke som tvang for å oppfylle opplæringsplikten.

Kommunens rett handler om valget mellom skyss og innlosjering, og det er ikke forundet med plikt til å ta imot kommunens tilbud.

I tillegg finner jeg ingenting om vedtak mot foreldrenes vilje.

Derimot finner jeg mye om at behovet for innlosjering i grunnskolen burde begrenses og helst fjernes, at innlosjering ikke burde brukes ifht 6-åringene, foreldrene skal ha medbestemmelsesrett og at det understrekes at internatordningen kun var en praktisk innretning og ikke *«eit pedagogisk verkemiddel eller mål.»*

Disse poengene fra forarbeidene kan jeg ikke se at utvalget velger å ta med.

Jeg finner det tendensiøst av utvalget å tolke forarbeidene til nåværende lov på denne måten!

Forarbeidene følger den samme skoletradisjon som Norge har hatt siden de første skolelovene: Omtanke og omsorg for de svakeste i samfunnet:

- Skolen skulle sørge for bøker til de fattige barna.
- Ved bygging av skoler, skulle skoleveien ikke være lenger enn at barna kunne gå frem og tilbake mellom skole og hjem på samme dag, mens det fortsatt var lyst.
- Omgangsskole – læreren kom til barna og sparte dermed foreldrene og barna for belastningen og utgiftene ved å sende barna på skolen langt unna.

Dette er langt unna å kreve at barna skal bo borte fra hjemmet sitt og familien sin – er dette virkelig den retningen vi ønsker at samfunnet vårt skal ta?

Denne tankegangen går igjen i alt jeg har lest i NOU 2019: 23; elevene gies plikter slik at kommunen har kontrollen, mens foreldrene er spilt ut på sidelinjen.

Når utvalget tillater seg å være så til den grad tendensiøst i sin tolkning av innholdet i forarbeidene til nåværende opplæringslov, må man jo stille seg spørsmålet: Hvilke andre tendesiøse gjengivelser finnes det på de resterende 809 sidene i NOU 2019: 23?

Den Sentraliserende effekten

Lovforslaget er sterkt sentraliserende.

Barn har plikt til grunnskoleopplæring. **Denne plikten er i lovforslaget tett kytet opp til fysisk oppmøte i en skolebygning.** Dette ser vi tydelig feks. i utvalgets vurdering ang. ikke fullført grunnskole:

Utvalget understreker at dette ikke vil være et spørsmål om elevens oppnådde kompetanse, men om han eller hun har mottatt grunnskoleopplæring av et tilstrekkelig omfang.

Fra utvalgets vurdering ang. oppfølgingsplikten:

Tilstedeværelse og deltakelse er sentralt for at målene med grunnopplæringen kan nås.

Det er mange innbyggere i Norge som bor i sentrale strøk, men lovforslaget skal ikke kun passe for disse innbyggerne – **det skal favne hele Norges befolkning**– også de som bor avsides til. Utvalget skriver mye om mangfold og felleskap, men kan se ut til å ha glemt mangfoldet i Norges befolkning og landets varierte geografiske forhold?

Å kreve at foreldre skal la sine barn innlosjeres, også fra 6-års alder, når skyss er farlig eller kostbart, er et uholdbart krav.

Fra lovforslaget:

§ 5-3. Rett til losji og plikt til å la seg innlosjere for elever i grunnskolen

Elevar har rett til losji når dagleg skyss ikkje er forsvarleg. Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til eleven og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære.

Dersom fylkeskommunen er i tvil om dagleg skyss er forsvarleg, avgjer foreldra om eleven skal skyssast eller innlosjerast.

Dersom dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har eleven plikt til å la seg innlosjere med mindre foreldra til eleven sjølv sørger for skyss og dekkjer kostnadene.

Kommunen skal ha tilsyn med innlosjerte elevar.

I sin vurdering ang plikt til innlosjering skrev utvalget dette:

Er det en reell eller akseptert ordning å innlosjere elever i grunnskolen, særlig de yngste, hvis skoleskyss ikke er forsvarlig? Hva er i så fall alternativet?

Bør foreldrene flytte eller selv sørge for at barnet kommer på skolen dersom skyss ut fra en konkret helhetsvurdering ikke er forsvarlig?

Om veien er stengt, kan altså utvalget ikke se for seg andre alternativer til løsning på dette problemet enn å innføre en plikt om innlosjering – dersom foreldrene ikke velger å flytte?

Det er flere andre, langt mindre inngripende løsninger på slike utfordringer, feks. fjernundervisning, eller privat hjemmeundervisning. **Hvorfor nevner ikke utvalget disse alternativene i denne sammenhengen?**

En annen problematisk side ved denne bestemmelsen er gratisprinsippet: Enten må foreldrene la sitt barn innlosjere, eller så må de ta kostnadene med skyss til og fra skolen.

Er dette ihht. Gratisprinsippet som skal gjelde i norsk skole?

Som nevnt over er privat hjemmeundervisning et av alternativene som kunne løse skyssproblematikken. **Idag har foreldrene opplæringsmandatet, og det å velge privat hjemmeundervisning er en rett alle foreldre har – og kan dermed brukes som nødrett i bla. slike situasjoner.**

Utvalget foreslår som nevnt å endre dette, med den konsekvens at privat hjemmeundervisning blir søknadspliktig – og dermed ikke en rettighet eller mulighet som foreldrene kan regne med den dagen skyss ikke er mulig.

Nødretten har blitt borte.

§ 3-7 i lovforslaget viderefører **straffeansvaret for brudd på opplæringsplikten**, og slår fast at foreldre kan straffes med bot, dersom de unnlater å sørge for at barna deres får grunnskoleopplæring.

Dersom de ikke betaler boten, kan de blir idømt fengsel.

En familie som nekter å la sitt barn innlosjere, kan altså bli straffet med bot, og i ytterste konsekvens idømt fengsel.

Alt dette fordi de bor der de bor, og ikke vil la sine barn innlosjere når veien er uframkommelig.

Konsekvensene av dette lovforslaget for utkant-Norge vil være uoverskuelige.

Hvem har opplæringsmandatet?

Hvem har opplæringsmandatet i dette lovforslaget?

I tidligere lovverk, siden 1739, har foreldre hatt opplæringsmandatet, og offentlig skole har hatt til oppgave å støtte og hjelpe foreldrene med denne oppgaven, dersom foreldrene har ønsket eller trengt denne hjelpen. (Feks lesopplæring på 1700 og 1800-tallet.)

Lovtekstene i dette lovforslaget gir grunn til å stille spørsmål om Regjering og Storting vil gjennomføre det lovforslaget innbærer:

Å frata foreldrene opplæringsmandatet og gi dette til staten/kommunene og dermed i realiteten innføre skoleplikt i Norge?

Dersom dette ikke er hensikten, må § 3-2 *Plikt til grunnskoleopplæring* i lovforslaget endres:

Lovtekst i lovforslaget:	Må endres til:
§ 3-2. <i>Plikt til grunnskoleopplæring</i> Barn har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet. Grunnskoleopplæringa skal gjennomførast på ein offentlig skole eller ein privat grunnskole som er godkjend etter § 20-1 eller etter friskolelova. Kommunen kan godkjenne grunnskoleopplæring i heimen etter § 20-5.	Enten:
	§ 3-2. <i>Plikt til grunnskoleopplæring</i> Barn har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet. <i>Grunnskoleopplæringa kan ivaretakast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring.</i>
	Eller:
	§ 3-2. <i>Plikt til grunnskoleopplæring</i> Barn har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet. <i>Barn har plikt til å få grunnskoleopplæring i den offentlege skolen, dersom dei ikkje på annan måte får tilsvarande grunnskoleopplæring.</i>

Merk: Andre endringer i lovforslaget basert på at staten har overtatt opplæringsmandatet fra foreldrene, må da også korrigeres.

Satt på spissen

Dersom dette lovforslaget blir vedtatt, blir foreldre fratatt opplæringsmandatet og Norge har i realiteten innført skoleplikt - med svært mange følger for kommende generasjoner:

- Foreldreretten blir svekket og store deler av barndommen disponeres av staten, ved kommunen. Veien til heldagsskole med dette bakteppet vil være svært kort.
- Bosetting i grisgrendte strøk vil være lite attraktivt for barnefamilier, med store konsekvenser for distriktsnorge.
- De uheldige barnefamiliene som fortsatt velger å bo i grisgrendte strøk, risikerer å måtte la sine barn innlosjere fra de er 6 år gamle.
- De uheldige barna som av ulike årsaker ikke passer nøyaktig inn i den trange rammen «normal», vil risikere å stå uten vitnemål etter 10. trinn og aldri få mulighet til videregående eller høyere utdanning – med mindre de tar enda ett år med grunnskoleopplæringen de ikke klarte å utstå de første 10 årene.
- De samme uheldige barna vil kunne bli fritatt for opplæringsplikten uten at deres foreldre trenger å godkjenne dette.
- Skolene kan med loven i hånd kreve gjennomføring av lekser i barnas fritid – men om man bare innfører heldagsskole, vil jo disse leksene bli gjort der, under kyndig overoppsyn av kompetent personell – i steden for sammen med ukyndige foreldre i barnets hjem.
- De barna «som står i fare for å bli hengende etter» i skolens undervisning (den universelle), kan bare få «individuell tilrettelagt opplæring» (tidligere spesialundervisning) dersom skolen initierer dette. Foreldrene og eleven vil ikke lenger kunne be om dette selv.
- Forresten: Er det virkelig ok å ha negativt ladde utsagn om barna i lovtekstene? «*står i fare for å bli hengende etter*»
- Foreldrenes partsrettigheter i saker som omhandler deres barns skolegang vil være til dels borte, og i beste fall svekket – alt avhengig av hvilke saker barna er uheldige å komme opp i.
- De familiene som bare ikke orker alt dette og vil gi barna privat hjemmeundervisning, må søke den samme mektige kommunen om lov – og skulle de få lov, må de holde seg på folkeregistrert adresse, og barna vil bli forsøkt lokket/presset tilbake til skolen av kommunens ansatte.

Alt dette og mere til, fordi et utvalg forfattet et forslag til ny opplæringslov, med tendensiøse tolkninger og endringer langt utenfor sitt mandat. Er dette greit?

Konklusjon

Stortinget må ta standpunkt til om de ønsker å frata foreldrene opplæringsmandatet og gi dette til staten – og dermed i realiteten innføre skoleplikt i Norge.

Er svaret nei, må store deler av lovforslaget endres.

Sørskogbygda, Juni 2020

Med vennlig Hilsen

Sign. _____

Maria Ingeborg von Bremen
Livegen 314
2412 Sørskogbygda
Mobil: 40 10 18 25

Vedlegg

Dette dokumentet har følgende vedlegg:

- Vedlegg 1: vedlegg_1_opplaeringslova_98_mvb_anonymisert.pdf
- Vedlegg 2: vedlegg_2_privat_hu_noedventilen_mvb_anonymisert.pdf
- Vedlegg 3: vedlegg_3_hu_barn_us_anonymisert.pdf
- Vedlegg 4:
vedlegg_4_sammenlikning_av_NOU2019_23_mvb_anonymisert.pdf

Opplæringslova av '98 sikrer barns rett til opplæring.

av Maria Ingeborg von Bremen
Juni 2020

Innhold:

Innledning	3
Veien frem mot dagens situasjon med privat hjemmeundervisning	3
Lovverket vi har idag og hvordan dette har fungert for familien	5
Barns stemmer	7
Gutt, 12 år:.....	7
Gutt, 14 år:.....	8
Oppsummering: Lovverket fungerer etter hensikten.....	10

Innledning

Denne delen beskriver en families historie ifht skole, læring og etterhvert privat hjemmeundervisning. Dette caset illustrerer hvordan lovverket vi har idag fungerer godt ifht å sikre barns rett til opplæring.

Veien frem mot dagens situasjon med privat hjemmeundervisning

(hu = hjemmeundervisning)

Jeg har selv lengre høyere utdanning. Jeg har fra barnsben av hatt et godt forhold til skole og læring, og har sett viktigheten av utdanning.

Mine to barn hadde det samme fundament; læring er gøy og noe vi hygget oss med. Min eldste gledet seg stort til å starte på skolen.

Helt til den dagen hen begynte i 1. klasse.
Fra den dagen kom hen hjem og var sint – ofte.
Hen kastet ting, slo og var tydelig ute av seg.

Jeg gjorde som man skulle: hadde dialog med skolen, ble beroliget med at barn kunne reagere slik ved overganger, som fra barnehage til skole – og jeg slo meg midlertidig til ro med at; ja, da var det vel slik det hang sammen...?

Etter noen mnd var skolen bekymret fordi barnet mitt var «urolig i felles klasse». Jeg satte meg ned med barnet mitt da hen kom hjem den dagen, og spurte – mere enn én gang – hvordan er det EGENTLIG på skolen?

Og da kom det: Hen ble mobbet.

Jeg glemmer aldri da hen forklarte til meg: «Mamma, jeg er dum.»

Hen fortalte om fysisk og psykisk mobbing, om ingen som passet på hen, om at hen måtte ordne opp selv.

Igjen gjorde jeg det man skulle: hadde dialog med skolen, møter, fulgte opp alt vi ble enige om, stadige samtaler med barnet mitt om hvordan skoledagene hadde vært, om stadig nye hendelser, rapporterte dette til skolen. Skolen rapporterte tilbake om ting som ikke fungerte godt ifht barnet mitt. Osv.

Faglig sett var skolen en katastrofe for barnet mitt, som før skolestart var glad i matematikk, og gledet seg til å lære mere. Etterhvert ville skolen utrede hens evner i regning, lesing og skriving. Jeg nektet og bad dem ordne opp i de sosiale problemene – så ville læringen komme av seg selv.

Undeveis stilte jeg spørsmålet; hva med hjemmeundervisning?

Og fikk til svar: Nei, det er vanskelig å få innvilget, så det var nok ikke en mulig løsning. Sa rektor ved nærskolen.

Som jeg jo trodde hadde oversikt over alt som hadde med skole å gjøre.

Først langt senere ble jeg klar over at privat hjemmeundervisning er en rettighet alle barn og foreldre i Norge har, og aldeles ikke noe man må søke om.

Etter 1,5 år på denne skolen flyttet vi midlertidig til nabokommunen og ny skole. En uke senere leste eldste høyt fra et Donaldsblad; dette var første gangen hen frivillig hadde lest noe som helst. I løpet av det neste året lærte hen å lese, og etterhvert også sette pris på det.

Vi ønsket å flytte hjem igjen til hjemkommunen, og jeg forsøkte via alle veier å få til

skolebytte til en annen barneskole i samme kommune – uten hell.

1,5 år og mange dokumenter senere gav jeg opp forsøket på å få andre skoleplasser i hjemkommunen, tok barna ut av skolen og startet opp med privat hjemmeundervisning. Min yngste hadde gjennomført sitt første skoleår ved skolen i nabokommunen, og ble «med på lasset», til hans store glede; han ønsket å forsere i matematikk, men dette opplevde vi at det ikke var rom for på skolen. Nå kunne han regne med ganging så mye han ville!

Veien videre var lang og var på ingen måte en bred hovedvei.

Yngste var overlykkelig over å få bøker han kunne jobbe fritt i, mens eldste klarte ikke å se på bøkene engang. Flere av bøkene kastet han vekk da jeg kom med dem.

Så, mens yngste med liv og lyst satte igang med oppgaver, fikk eldste et pusterom, og fikk bruke tiden på noe han følte mestring på: Lese bøker. Han leste bøker i godt over 6 mnd før jeg på nytt forsøkte å nærme meg noen annen form for læring. Testing reagerte han sterkt på, så slike ting var bare å glemme.

Han gikk da i 4. trinn, og kapasiteten lå på et svært lavt nivå: Skrive regnestykket $4 + 3 = 7$, eller én setning, var nok til at han var utslått.

Han trengte fysisk å bli holdt i hånden, eller annen fysisk berøring for å gjennomføre et slikt arbeid.

Mange av fagene hadde store hull, og i noen måtte vi starte helt om igjen.

Sosialt var det trøblete, han slet med å stole på at voksne kunne hjelpe og ble fort usikker i sosiale settinger med andre barn.

Han gikk på svømming en stund, men sluttet da han møtte igjen noen av mobberne fra nærskolen, og valgte å slutte etter at situasjonen i garderoben eskalerte.

Heldigvis, og ganske tilfeldig, meldte jeg han på teaterundervisning ved kulturskolen da vi startet opp med den private hjemmeundervisningen. Timene varte 1 t og 15 min, og det første året var dette så krevende for han, at han trengte de resterende 6 dagene av uka til å hente seg inn igjen for å på ny være klar for neste teatertime.

Jeg måtte være nær fysisk ved alle sosiale settinger for å støtte og hjelpe han å finne alternative handlingsmønstre når ting ble ugreit, feks ved venting på gangen før teatertimene.

Han var da 9 år gammel.

Midt i alt dette kom bekymringsmeldingen til barnevernet og slo ned som en bombe i vår nye og skjøre tilværelse: En nabo som ikke hadde helt oversikt over lovligheten av hu, meldte oss likesågodt til barnevernet på et mildt sagt tynt grunnlag.

Saken ble etterhvert henlagt.

I likhet med svært mange andre familier som har opplevd barnevernets søkelys, satte dette spor også i vår familie uten at denne kontakten bidro med noe positivt overhodet for oss som familie – kun belastning og tids- og energisluk i en fra før vanskelig tid.

Etterhvert som verden rundt eldste ble tryggere, kom samtaleene på sengekanten sent om kvelden: Minner fra mobbingen, som han ikke hadde klart å finne frem til tidligere. Han fortalte om da han ble truet på livet, og om den gangen han trodde den samme eleven skulle angripe han da eleven hadde med en kniv på skolen.

Og om da han ble kastet ned en skråning full av brennesle – i bare shorts og t-skjorte.

Om den gangen de kastet planker med spiker på han.

Om den gangen han ble truet til å gå inn i et mørkt, skummelt rør – og hvor redd han var.

Om alle de voksne som ikke var der, hvor alene han hadde vært med alt sammen.

Og om sinnet! - De voksne hadde jo ansvaret for å passe på barna? Hvorfor hadde de ikke gjort det?

Nå, etter 5 år med privat hjemmeundervisning, er situasjonen en helt annen:

Faglig sett ligger begge barna godt ann og til dels foran i flere fag.

Kunnskapshullene til eldste er for lengst tettet og glemt.

Hen er aktiv både på kulturskolen og ellers, og klarer, etter mye jobbing og samtaler, på egen hånd å håndtere situasjoner som oppstår blandt andre barn og unge.

Hen leser milevis med bøker, deltar i teaterstykker og finner seg venner blandt unge hen møter.

Veien frem til idag har vært spekket med tilpassninger, endringer, samtaler, uforutsette hindringer med uventede løsninger – alt sammen med én stor fellesnevner: Ingenting av dette kunne vært planlagt på forhånd og i bunnen må det ligge kjærlighet og tilknytning!

Det jeg personlig først og fremst har lært er: The sky is the limit.

Tenk hva som hadde skjedd om jeg hadde akseptert bildet skolen tegnet av min eldste den gangen for 7 år siden; et barn som stadig kom i konflikter, som var vanskelig, som burde utredes og sjekkes for å finne «feilen» med hen.

Vi startet den private hjemmeundervisningen med elendig utgangspunkt. Selv om jeg aldri sa det høyt, så hadde jeg mine tvil om hvor langt vi kunne komme. Alt virket så håpløst da vi startet.

Nå har vi passert mine forventninger mange ganger.

Kort oppsummert: The sky is the limit.

Lovverket vi har idag og hvordan dette har fungert for familien

Skolegang til barna i denne familien har hverken gått på skinner eller langs en flott og rett hovedvei.

Den ble både vondt og kronglete – og aldeles ikke slik familien hadde forstilt seg.

Men; foreldrene hadde de nødvendige rettigheter nedfelt i lovverket til å ivareta sine barn ettersom problemene oppstod.

De fikk ikke alltid korrekt informasjon, men når de omsider ble klar over rettighetene sine, var lovverket klart og veien videre ble langt enklere og bedre for dem som familie.

Etter litt startvansker, har privat hjemmeundervisning, med tilsyn fra kommunen, fungert godt og etter lovens hensikt for denne familien.

Barneloven § 30 sier:

§ 30. Innholdet i foreldreansvaret.

Barnet har krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret. Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som §§ 31 til 33 set. Har foreldra sams foreldreansvar, skal dei ta avgjerdene saman.

Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov.

Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad.

Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode.

Om retten til å ta avgjerd for barnet i økonomiske tilhøve gjeld reglane i vergemålsloven.

Av dette følger flere plikter for foreldre:

- Foreldrene har plikt til å sørge for at deres barn får «utdanning etter evne og givnad».
- Foreldrene har plikt til å beskytte barn sine mot fysisk og psykisk skade.

I denne familiens tilfelle klarte ikke skolen å gi eldste «utdanning etter evne og givnad», ref. kunnskapshull mm.

I tillegg ble barnet utsatt for skadelige situasjoner på skolen – uten at skolen evnet å bedre situasjonen.

Foreldrene hadde da kun en mulighet for å sørge for «utdanning etter evne og givnad» og beskytte barnet mot skade; å holde hen vekk fra skolen – ved å gi privat hjemmeundervisning, slik det er beskrevet i Opplæringslova:

§ 2-1. Rett og plikt til grunnskoleopplæring

Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentleg grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten kan ivaretaast gjennom offentleg grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring. ...

§ 2-13. Bruk av lova for privat opplæring i heimen

§§ 1-1, 1-3, 2-3 og 2-4 i lova med forskrifter gjeld for innhaldet i privat grunnskoleopplæring i heimen så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs folkerettslege plikter.

Dette, kombinert med § 14-3 og rundskriv fra udir: «Privat hjemmeundervisning Udir-5-2013», som beskriver tilsynsordningen, danner et godt system for de som må eller ønsker å velge privat hjemmeundervisning for sine barn:

§ 14-3. Kommunalt tilsyn med heimeopplæring

Kommunen fører tilsyn med den pliktige opplæringa for barn og unge som ikkje går på skole, og kan òg kalle dei inn til særskilde prøver. Kommunen skal krevje at barnet eller den unge skal gå i skole dersom dei krava lova her med forskrifter stiller til heimeopplæringa, ikkje er oppfylte.

Da foreldrene fikk endelig avslag fra Fylkesmannen på skolebytte innad i kommunen, var det essensielt at de kunne starte opp med privat hjemmeundervisning på dagen, uten å måtte gjennom noen søknadsprosess i forkant.

På dette tidspunktet var det kort tid igjen til skolestart, og det var ikke tid til en søknadsprosess i denne situasjonen.

Det ville vært svært ødeleggende å sende barna på nærskolen, hvor mobbingen hadde foregått bare 1,5 år tidligere, i påvente av en evt. invilgelse av en søknad om privat hjemmeundervisning.

Det er også essensielt at tilsynet er en fleksibel ordning, som tilpasses det enkelte barnet. For denne familien sin del ville prøver vært retraumatiserende og følgelig ikke en mulig vei ifht å føre tilsyn.

Familien fortalte videre om tilsyn: Etter en litt humpete start ifht tilsyn for den private hjemmeundervisningen, har familien blitt møtt på en udelt respektfull og hyggelig måte fra kommunens ansatte, både i skoleledelsen, nærskolen (for bøker og kladdebøker) og rektorer som har fått delegert tilsynsoppdraget. Mange har vært uten erfaring med privat hjemmeundervisning fra tidligere, men samarbeidet har likevel fungert godt og gitt barna positive opplevelser knyttet til tilsyn.

Barns stemmer

I NOU 2019: 23 har det flere steder blitt trukket frem at barnas stemmer bør bli hørt i arbeidet med ny Opplæringslov. Ingen med erfaring fra privat hjemmeundervisning ble hørt under utarbeidelsen av NOU 2019: 23, men her presenteres to høringsuttalelser fra barn med egenerfaring fra privat hjemmeundervisning.

Barna har hatt tilgang på NOU 2019: 23, og har lest kapitell 1, 2, 3, 5, 11, 12 og 20 i lovforslaget. De har også lest hele eller deler av utvalgets vurdering ifht endringene for privat hjemmeundervisning.

Her er deres reaksjoner og innspill om det de leste:

Gutt, 12 år:

Jeg synes at deler av lovforslaget er veldig drøyt og at hjemmeundervisning bør være noe som man ikke trenger å søke om. Dette er åpenbart et forsøk på å få barn til å gå på skolen. Hvorfor vil regjeringen egentlig at alle barn skal gå på skolen?

Det er ikke sikkert at du får HU selv om barnet trenger det. Det nye lovforslaget vil bare plage barn som har HU, fordi hvis de få lov til å ha hu, så skal en fra tilsynet eller noe sånt komme og prøve og få barnet til å begynne på skolen igjen.

Kort sagt, synes jeg at dere skal droppe NOUen og og gjøre noe mer fornuftig. (miljø, for eksempel.)

Dette er hvordan jeg synes at tilsyn bør foregå:

1. Ikke bruk prøver, se på arbeid og bedøm ut fra det
2. Vær vennlig, fokuser på det positive.
3. Vær interessert.

Dette er hva jeg synes at skolen skal bli endret til:

1. Elevene kan jobbe med det de vil.
2. Elevene kan bestemme hvor mye de vil gjøre om gangen.
3. Elevene kan bestemme når de vil ha friminutt. (opptil 30 minutt.)

Gutt, 12år

Gutt, 14 år:

§ 2:6

Denne paragrafen må jeg si at jeg er uenig med. Hvem er det som bestemmer hva slags informasjon den familien har bruk for? Det er **foreldrene**. Derfor bør de få all informasjon og finne det de synes er nyttig.

§ 3:2

Her står det «Kan godkjenne undervisning i hjemmet». Hjemmeundervisning er en **rettighet** som gjør at du kan ta barna ut av skolen på dagen. Når man må søke om å ta hjemmeundervisning er det ikke lenger en rettighet. Jo, man må søke om skilsmisse men det er ingen fare for at den søknaden blir avslått. Egentlig innfører man **skoleplikt**. Nå er skolen et tilbud fra kommunen som foreldrene kan takke ja til, siden det opplæringsplikt i Norge, **ikke** skoleplikt. Opplæringsplikt er at man må gi barna grunnutdanning, som man kan gjøre ved å sende barna på **skolen** eller ved å gi dem **privat hjemmeundervisning**. Skoleplikt er at man **må** sende barna på skolen. Konklusjonen er at hvis denne loven blir vedtatt så innfører man egentlig **skoleplikt**.

Jeg synes for det første at det er dumt å endre en så gammel lov som det er mange som har vært med på å lage.

For det andre så ser jeg ingen grunn til å endre en fungerende lov.

For det tredje kan det da bli noen som trenger hjemmeundervisning men som ikke får søknaden gjennom.

§ 20:7

Her står det at det kan bli krevd prøver. Det er en mye bedre ide å snakke med barnet og ta notater. Det skaper mye bedre kommunikasjon mellom kommunen og familien. Det som også kunne vært lurt var at selve familien kunne velge om de ville ta prøver eller snakke og vise fram barnas bøker.

Side 629: kommentarer

Dersom bakgrunnen før ønsket om grunnskoleopplæring i hjemmet er at barnet ikke trives på skolen, vil også kontakten mellom familien og kommunen kunne føre til at barnet likevel velger å fortsette på skolen ved hjelp av tiltak initiert av kommunen, eventuelt at det startes en prosess der tilliten til skolen gjenopprettes.

NOU 2019: 23. Side 629

Hvis man velger å gå ut av skolen så har man det nok ikke særlig bra der. Tenk deg et barn som har skikkelig problemer med å snakke om skolen og det som skjedde der. (Jeg vet at det er vanskelig å snakke om fordi jeg har selv opplevd det) Og plutselig kommer det noen som prøver å overbevise det barnet at skolen

er kjempebra. Tenk litt på hvordan det barnet hadde reagert da. Det kan også få barnet til å lure på hvorfor det ikke trives på skolen mens alle de andre har det kjempebra der og om det er noe feil med seg selv og det er derfor det ikke trives på skolen.

Mitt innspill:

Mobbere burde bli tilbudt hjemmeundervisning. Mobbere pleier ikke å ha det så bra inni seg, og om de bare er hjemme og er mer med foreldrene kan det hende at barnet åpner seg og forteller hvordan det egentlig har det.

Hvis det ikke er forsvarlig å ha barnet på skolen men foreldrene har ikke mulighet til å gi barnet hjemmeundervisning, burde skolen ha **plikt** til å hjelpe foreldrene med å undervise barnet **hjemme**. Enten ved hjelp av fjernundervisning eller at skolen sender en lærer hjem til barnet.

Gutt, 14 år

Oppsummering: Lovverket fungerer etter hensikten.

Jeg vil oppfordre på det sterkeste å beholde foreldreretten ubegrenset også i neste Opplæringslov.

Sørskogbygda, Juni 2020

Med vennlig Hilsen

Sign._____

Maria Ingeborg von Bremen
Livegen 314
2412 Sørskogbygda
Mobil: 40 10 18 25

Privat hjemmeundervisning: Nødventilen i skolelovverket

av Maria Ingeborg von Bremen
Juni 2020

Innhold:

Innledning	3
Utfordringer knyttet til privat hjemmeundervisning og håndheving av dagens Opplæringslov	3
Privat hjemmeundervisning i NOU 2019:23	4
Tilsyn	4
Ryddde i begrepene	5
Undersøkelse om privat hjemmeundervisning	6
Uformelle tellinger	8
Barnevern	11
Konklusjon: Defekt nødventil	11
Tillegg	12

Innledning

I denne delen tar jeg for meg privat hjemmeundervisning, både ifht tidligere og nåværende lovverk, og ifht ulike aspekter ved lovforslaget.

Privat hjemmeundervisning er nødventilen i norsk skole. Lovforslaget foreslår å innføre søknadsplikt for privat hjemmeundervisning, og dermed kraftig svekke denne livsviktige nødventilen i lovverket.

Dette er svært uheldig.

Utfordringer knyttet til privat hjemmeundervisning og håndheving av dagens Opplæringslov

Utfordringer knyttet til Opplæringslova vi har idag oppstår primært i de kommuner hvor det er liten kunnskap om lovverket rundt privat hjemmeundervisning og/eller liten vilje til å lære om lovverket rundt privat hjemmeundervisning.

Foreldre som bor i slike kommuner, og som ønsker å benytte seg av sin lovmessige rettighet å gi privat hjemmeundervisning, blir dessverre møtt på en lite profesjonell måte fra kommunens side.

Foreldre har opplevd følgende relatert til valg av privat hjemmeundervisning:

- Varierte forsøk på å skremme foreldrene vekk fra å velge privat hjemmeundervisning, feks, rigide «avtaler» med urimelige krav ved opptart (hjemmebesøk, detaljerte planer, krav om detaljert dokumentasjon ved kopier av alt barna produserer, prøver og kartleggingspørver ved tilsyn, krav om begrenset varighet på den private hjemmeundervisningen)
- trusler om melding til barnevernet
- meldinger til barnevernet
- barn har blitt sendt i forsterhjem og fratatt sin familie pga at privat hjemmeundervisning har blitt tolket som omsorgssvikt
- urimelige krav ved tilsyn av privat hjemmeundervisning, som har gått ut over barnet
- feilinformasjon om foreldre og barns rettigheter
- feilinformasjon om foreldre og barns klageadgang

At dette utgjør en trussel mot barn og foreldres rettigheter er opplagt.

Når vi vet at det ved siste elevundersøkelse ble funnet at det var 27000 barn som ble mobbet på skolen i Norge, vet vi at en stor andel av norske foreldre og barn potensielt er i en eller annen form for konflikt med sin kommune ang. barnas skolegang.

Antall skolevegrere er estimert til 22000 barn pdd.

Disse barna kan trenge å få privat hjemmeundervisning på kort varsel som ren nødrett.

Slik lovverket er idag, har foreldrene mulighet til å gi barna sine nødvendige beskyttelse vha privat hjemmeundervisning uten å søke og uten forsinkelse.

Privat hjemmeundervisning i NOU 2019:23

§ 20-5. Grunnskoleopplæring i heimen

Foreldre kan søkje kommunen om å få gi barna sine grunnskoleopplæring i heimen sjølv. Kommunen skal godkjenne søknaden dersom opplæringa vil oppfylle krava i § 1-2 om formålet med opplæringa, § 1-3 om forsvarleg opplæring og § 1-4 om at opplæringa må vere i samsvar med læreplanar for fag og med fag- og timefordelinga.

Utvalget foreslår at privat hjemmeundervisning skal bli søknadspliktig.

Man søker ikke om en rettighet, man har en rettighet – dvs. at utvalget foreslår å frata alle foreldre og barn en rettighet de har hatt siden 1739. Retten til å gi egne barn deres grunnskoleopplæring har vært nedfelt i lovverket siden 1739, ifbm innføringen av konfirmasjonen.

Dette er i praksis innføring av skoleplikt og er et paradigmeskifte i norsk skolehistorie.

Dette er svært problematisk på flere måter:

- Ingen høringsinstanser med erfaring eller kompetanse ifht privat hjemmeundervisning ble hørt under arbeidet med lovforslaget
- Foreldre og barn blir fratatt en rettighet uten å bli spurt på forhånd.
- Foreldre som står i konflikt med skolen, må søke de samme personene om lov til å gi privat hjemmeundervisning
- En god del kommuneansatte har allerede idag for liten kunnskap og aksept for at privat hjemmeundervisning er et godt opplæringsalternativ.

Tilsyn

Det er kommunens ansvar å føre tilsyn med den private hjemmeundervisningen for å påse at barna får sin pliktige grunnskoleopplæring.

Nåværende opplæringslov § 14-3 omtaler tilsyn av privat hjemmeundervisning:

§ 14-3. Kommunalt tilsyn med heimeopplæring

Kommunen fører tilsyn med den pliktige opplæringa for barn og unge som ikkje går på skole, og kan òg kalle dei inn til særskilde prøver. Kommunen skal krevje at barnet eller den unge skal gå i skole dersom dei krava lova her med forskrifter stiller til heimeopplæringa, ikkje er oppfylte.

Sammen med rundskrivet fra udir: «Privat hjemmeundervisning Udir-5-2013», utgjør dette grunnlaget for tilsynsordningen med privat hjemmeundervisning. Tilsynet skal være et samarbeid mellom foreldre og tilsynet, men ut over dette er det lagt lite føringer for hvordan tilsynet skal utføres, og det er opp til hver enkelt kommune å utforme dette.

Dette er fornuftig, da variasjonen for hva man kan forvente kan være stor fra barn til barn, samt at tilpasset opplæring er nedfelt i loven. Feks vil det være ulike

forventninger til et funksjonshemmet barn og et funksjonsfriskt barn; man forventer ikke at en stum lærer seg å joike.

I de kommunene hvor det er god kunnskap om lovverket og en aksept for at privat hjemmeundervisning er et lovlig opplæringsalternativ, fungerer dette godt.

Noen kommuner er negative og/eller har liten kunnskap om lovverket og praksis rundt tilsyn og privat hjemmeundervisning, og her blir det lett problemer. Det finnes eksempler på at familier har sett seg nødt til å flytte fra kommunen. Når den samme familien gjennomfører tilsyn uten problemer og i godt samarbeid med sin nye kommune, vitner dette om at feilen ikke lå hos familien.

Andre familier opplever stor forbedring når kommunen velger å bytte til en mere erfaren tilsynsperson.

I siste avsnitt, «Tillegg» finnes en anonymisert utgave av en avtale som en kommune i Norge presenterer for foreldre som ønsker å starte opp med privat hjemmeundervisning. Det er flere problematiske punkter i denne avtalen, men den groveste er at kommunen krever tilgang til det private hjem, noe de ikke har lov hjemmel for.

I dette tilfellet klarte foreldrene via dialog å få til et tilsyn som ivaretok barna og ikke krevde tilgang til deres private hjem.

Via tredjehåndsinformasjon har jeg også fått vite at denne rådgiveren har truet foreldre med melding til barnevernet, dersom de ikke setter en sluttdato for den private hjemmeundervisningen.

I lovforslaget blir tilsynsordningen videreført, men ordlyden i lovteksten er noe endret.

«Særskilte prøver» er endret til «prøver». «Særskilte prøver» har blitt forstått som aktuelle dersom tilsynet har misstanke om manglende ferdigheter i spesifikke kompetansemål, hvor disse «særskilte prøvene» da skulle teste akkurat disse kompetansemålene. Ordet «prøver» mangler denne betydningen.

Normalt utføres tilsyn uten bruk av prøver ell, men heller gjennom samtaler med barna, fremføringer, se på barnas arbeider, mm. De barna som har denne type tilsyn opplever tilsynsmøtene som positive, mens de barna som har tilsynsmøter hvor det fokuseres på testing og kontroll, opplever tilsynsmøtene som til dels svært negative.

En lovendring i retning av mere prøver er derfor uhensiktsmessig og uheldig. Dersom man skulle gjøre noen form for endring, burde det heller være i retning av at tilsynet skal ivareta det enkelte barns behov, feks.

Ryddet i begrepene

Det ville vært hensiktsmessig om de ulike begrepene for grunnskoleopplæring ble ryddet opp i.

«Hjemmeundervisning» og «hjemmeskole» har blitt benyttet om svært mange ulike typer opplæring: grunnskoleopplæring i heimen, at en lærer kommer hjem til en elev og gir undervisning, fjernundervisning i regi av skolen, mv.

Denne uklare begrepsforståelsen både blandt fagfolk, politikere og «folk flest» er uheldig, og skaper unødige mange missforståelser.

Jeg foreslår følgende definisjoner:

- «Privat hjemmeundervisning» : grunnskoleopplæring i heimen.
- «Hjemmeskole»: når en lærer/ansatt ved en skole kommer hjem til en elev og gir opplæring.
- «Fjernundervisning» (i regi av skolen): digital fjernundervisning slik vi har sett det under stengingen av skolene ifbm koronaviruset.

Undersøkelse om privat hjemmeundervisning

Jeg foretok etter vinteren '20 en undersøkelse blandt hjemmeunderviserne i Norge, både nåværende og tidligere.

Rapporten fra denne undersøkelsen er foreløpig ikke ferdigstilt. Jeg har likevel sett nok på dataene til at jeg kan se de ulike tendensene i materialet. Punktene i avsnittet om «Utfordringer i dagens opplæringslov» er bla. hentet bla. fra disse dataene.

Et overraskende funn var at så mange av barna var opptatt av at de fikk bedre læringsutbytte med privat hjemmeundervisning.

Jeg vil oversende rapporten til kunnskapsdepartementet og andre, når den er ferdigstilt.

Barnedelen av undersøkelsen ble brukt til å lage et Nysgjerrigperprosjekt, rapporten ble sendt inn til Nysgjerrigperkonkurransen, se vedlegg 3:

[hu_barn_us_anonymisert.pdf](#)

(Dette er konvertert til pdf fra Word uten videre editering, jeg håper dette går greit.)

Konklusjonen i Nysgjerrigperreporten:

«Hjemmeundervisning er viktig for de barna som trenger det.

Barna lærer mere med hjemmeundervisning enn på skolen.

Skolen må passe bedre på og ta strammere tak mot mobbing og uro.

Vi synes at det bør forskes mere på hvordan barna har det på skolen og hvordan skolebarna syntes det var å ha undervisning hjemme.

Vi synes at det bør forskes mere på privat hjemmeundervisning og antallet på hvor mange som blir ikke har det bra på skolen og må begynne med hjemmeundervisning, og hvorfor noen av barna er redde under tilsyn.»

I siste avsnitt:

«Vi skulle egentlig dra til Oslo for å møte kunnskapsministeren, men pga.

koronaviruset så ble ikke det mulig. I stedet skal vi sende den til kunnskapsministeren og de andre politikerne.

Vi ska også prøve å spre resultatene i media. Vi skal også spre den til andre vi kjenner, alle som et opptatt av hu og skolen og selvfølgelig til de som har deltatt i

undersøkelsen

Vi kommer til å be dem vi sender den til, om å spre den videre.

Vi håper at denne undersøkelsen kan gjøre at den nye opplæringsloven fortsatt sier at hu er en rettighet og ikke noe man må søke om.

Sted, den 29.03.20

Anonyme Barn ☺«

Uformelle tellinger

Jeg har i tillegg foretatt noen uformelle tellinger via ulike facebookgrupper, som alle har relevans ifht privat hjemmeundervisning og behov for å beholde denne rettigheten også i fremtiden.

Disse tellingene er uformelle, noen er medlem på flere av gruppene, og noen krysset av på flere av valgene på samme gruppe (skolevegrergruppa og hu-gruppa). Støttegruppa har kun krysset for ett valg pr. person.

«Skolevegrergruppa»

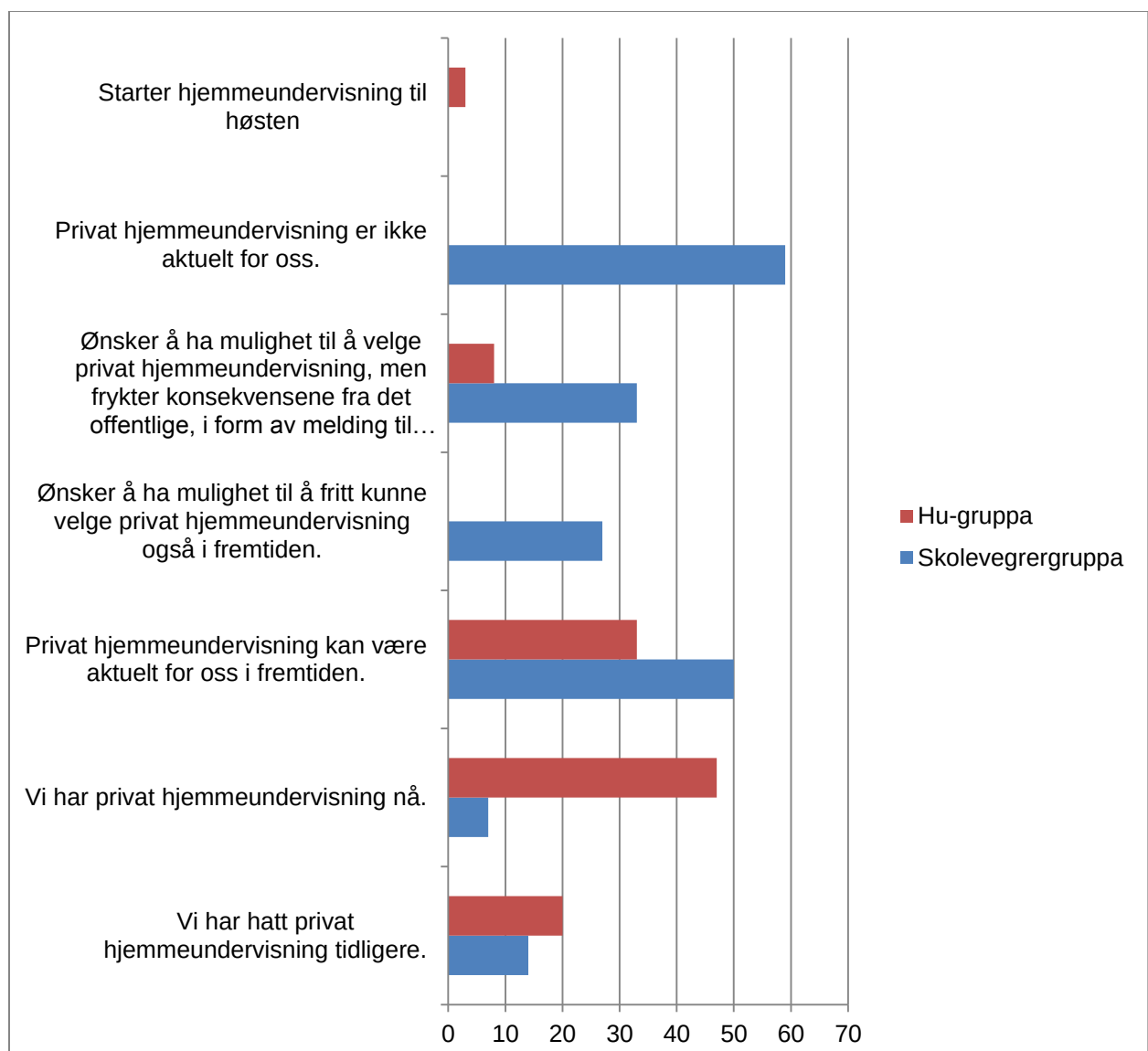
Gruppe for foreldre som har barn med ulike former for skolevegrerproblematikk.

Det er 1213 medlemmer totalt i gruppa og totalt ble det krysset av for 190 valgmuligheter – men her kunne de krysse av for flere valg samtidig.

«Hu-gruppa» (hu = hjemmeundervisning)

Gruppe for de som har privat hjemmeundervisning i Norge.

Det er 458 medlemmer totalt i gruppa og totalt ble det krysset av for 111 valgmuligheter – men her kunne de krysse av for flere valg samtidig.

Medlemmene på skolevegrergruppa bad meg legge til alternativet: «Ønsker å ha mulighet til å velge privat hjemmeundervisning, men frykter konsekvensene fra det offentlige, i form av melding til barnevern mm.»

Alternativet «Ønsker å ha mulighet til å fritt kunne velge privat hjemmeundervisning også i fremtiden.» var ikke med i tellingen i hu-gruppa, av naturlige grunner.

Mange foreldre til barn med skolevegringsproblematikk, ønsker altså å ha barna sine på en skole, men samtidig er mange opptatte av å beholde muligheten for å velge privat hjemmeundervisning.

Det var også mange foreldre på skolevegrergruppa som i kommentarene ytret ønske om rett til fjernundervisning, siden dette ville kunne gi barna deres mulighet til opplæring i de lange periodene hvor de ikke klarte å gå på skolen. Alternativet for disse barna idag er ingen opplæring i det hele tatt.

Hu-gruppas medlemmer er også mindre redde for represalier fra det offentlige i form av meldinger til barnevernet mm. Man kan undres om dette skyldes at de har god tilgang på korrekt informasjon om lovverket og sine rettigheter?

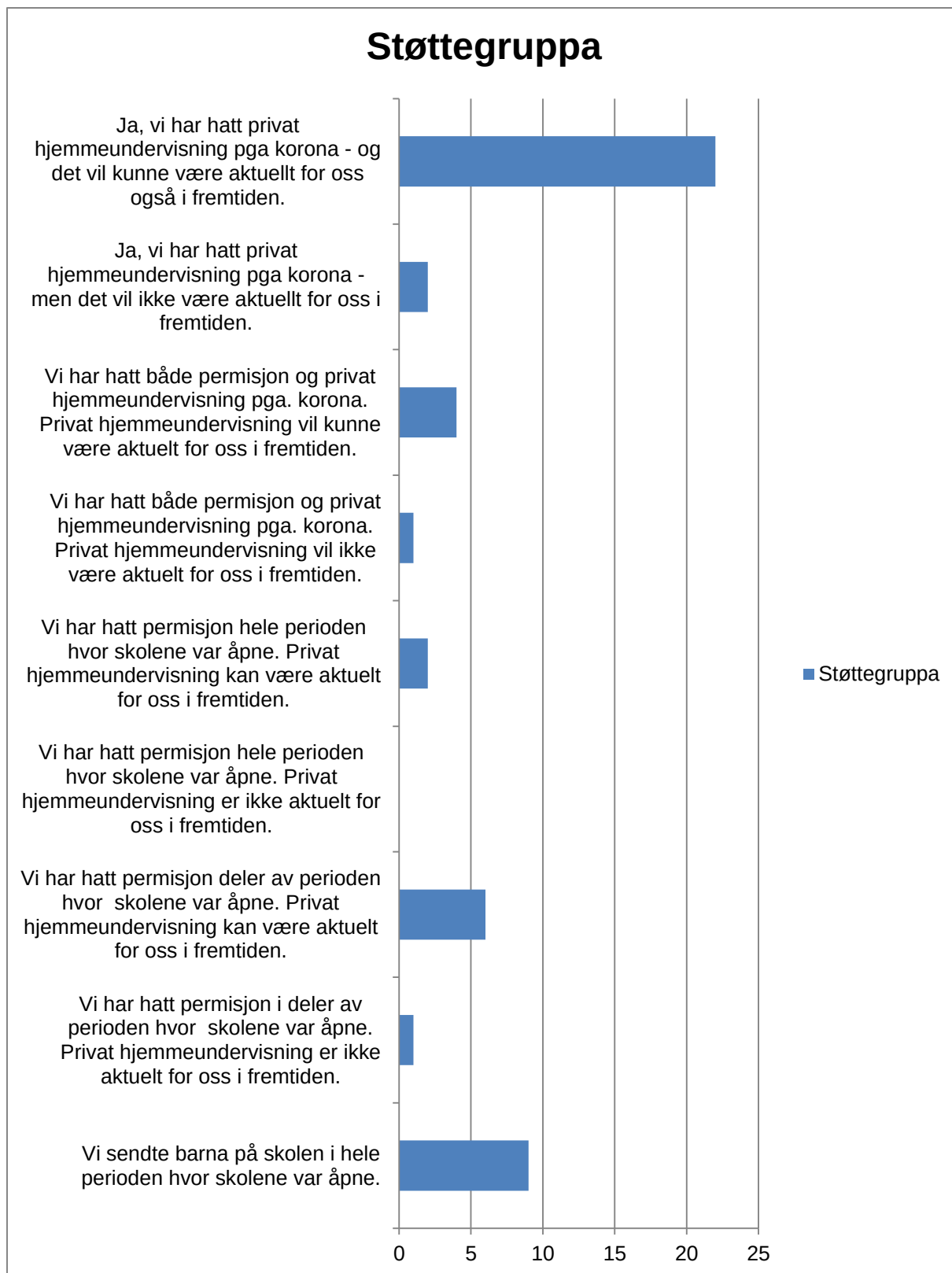
«Støttegruppa»

Da skolene skulle åpne igjen etter nedstengingen pga koronaviruset, var det mange foreldre som var bekymret og ønsket å beholde barna sine hjemme. For å hjelpe disse med å finne frem i regelverket og spre korrekt informasjon om lovverket og foreldre og barns rettigheter, opprettet jeg «Støttegruppe for privat hjemmeundervisning under koronakrisen». Responsen var stor, og det var tydelig et behov for råd og veiledning ute blandt «foreldre flest». Dvs. at endel kommuners kunnskap og informasjon ut til innbyggerne dessverre ikke var god nok når det gjaldt privat hjemmeundervisning

Dette delvis pga at flere ministre spredte feilinformasjon om privat hjemmeundervisning, både i nettaviser og på pressekonferansene om korona. (Jeg sendte epost om dette til de berørte departementene og statsministerens kontor, men har kun fått tilbakemeldning fra kunnskapsdepartementet.)

Tellingen viste ikke overraskende at flertallet av de som svarte hadde hatt privat hjemmeundervisning denne våren. Den viste også at skolene ser ut til å ha hatt en noe ulik måte å håndtere foreldre som ønsket å ha barna sine hjemme pga korona. Mengden oppslag om samme tema i gruppen viste den samme tendensen og gjorde rådgivning utfordrende.

Det er 761 medlemmer totalt i gruppa og 47 besvarte tellingen.

Barnevern

Funn fra undersøkelsen blandt hjemmeunderviserne og de uformelle tellingene viser med all tydelighet at det en utbredt frykt for urettmessige meldinger til barnevernet blandt norske foreldre med barn som på ulike vis faller utenfor det etterhvert forholdsvis snevre begrepet «normal» for barn og unge.

Denne frykten er ikke ubegrunnet, da det nå finnes utallige eksempler på at offentlig ansatte i skolen og kommuneadministrasjonen bruker både både trusler og meldinger til barnevernet som pressmiddel overfor foreldre som velger annerledes eller på andre måter utfordrer systemet – f.eks. ved å stå på kravene om tilrettelagt opplæring for barn som trenger dette.

Dette bør lovgiverne ta på høyeste alvor og sørge for at maktfordelingen mellom det offentlige og barnas foreldre ikke blir enda mere skjevfordelt.

Konklusjon: Defekt nødventil

Privat hjemmeundervisning er nødventilen i norsk skole.

Dette lovforslaget legger opp til en så kraftig svekkelse av denne nødventilen at den ikke lenger fungerer.

Dette er alvorlig for de familiene som rammes, og er potensielt fatalt for enkelte barn/ungdommer.

Kommunenes bruk av norsk barnevern som trussel og reprimande overfor brysomme foreldre, understreker behovet for en sterkt og godt lovverk som beholder og ivaretar den nødretten som privat hjemmeundervisning er.

Sørskogbygda, Juni 2020

Med vennlig Hilsen

Sign._____

Maria Ingeborg von Bremen
Livegen 314
2412 Sørskogbygda
Mobil: 40 10 18 25

Tillegg

Eksempel på avtale om privat hjemmeundervisning:

STED KOMMUNE

Fagenhet for oppvekst og
utdanning

AVTALE OM HJEMMEUNDERVISNING

For

NN, født, 00.00.0000

Nærskole: NN

Parter:

Foreldre: NN og NN

Adresse: NN

Telefonnr.: NN: 00000000

Kommune: Sted kommune v/Fagenhet for oppvekst og utdanning

Adresse: gate 1

Telefon nr.00 00 00 00

Hjemmel:

Opplæringsloven § 2-1, 1. ledd Rett og plikt til grunnskoleopplæring

”Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentlig grunnskoleopplæring. Plikten kan ivaretaast gjennom offentlig offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring.”

Opplæringsloven § 2-13 Bruk av lova for privat opplæring i heimen

”§§ 1-1, 1-3, 2-3 og 2-4 i lova med forskrifter gjeld for innhaldet og for vurdering i privat grunnskoleopplæring i heimen så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs folkerettslege plikter.”

Opplæringsloven § 14-2 Kommunalt tilsyn med heimeopplæring

”Kommunen fører tilsyn med den pliktige opplæringa for barn og unge som ikkje går på skole, og kan òg kalle dei inn til særskilde prøver. Kommunen skal krevje at barnet eller den unge skal gå i skole dersom dei krava lova har med forskrifter stiller til heimeopplæringa ikkje er oppfylte.”

Begrunnelse:

I beskjeds form, datert 00.00.0000 har NN, foresatt til NN, meldt til Sted kommune at de tar sitt barn ut av den offentlige grunnskolen og ønsker å gjennomføre hjemmeundervisning.

Med hjemmel i Opplæringsloven §§ 2-1 og 2-13 har foreldrene rett til dette dersom barnet/barna sikres tilnærmet samme opplæring som i en offentlig grunnskole.

Varighet av hjemmeundervisning: 00.00. 0000- 00.00.0000.

Tilsynsansvar:

Sted kommune, Fagenhet for oppvekst og utdanning er i Sted kommune delegert myndighet til å gjennomføre dette tilsynet.

Fagenhet for oppvekst og utdanning skal påse at:

- Innholdet i opplæringa er i tråd med vedtatte læreplaner, lover og forskrifter

- Foreldrene har de nødvendige forutsetninger for å drive undervisning. Dette omfatter ikke krav til formell lærerkompetanse.
- Tilsynet ivaretas ved besøk og ved særskilte prøver i fag og kartleggingsprøver. Tilsynsbesøkene skal avtales og nedfelles i avtalen.
- Tilsynsrapporter utarbeides etter hvert besøk og gjøres kjent for foreldrene

Hvis barnet/barna ved oppstart av hjemmeundervisningen, var elev/elever i en kommunal grunnskole, skal skolen bistå hjemmet ved å:

- Sørge for at barnet/barna får låne aktuelle lærebøker
- Gjøre skolens opplæringsplaner tilgjengelig for foreldrene
- Tilsynsbesøk

Tilsyn: Sted kommune, fagenhet for oppvekst og utdanning har ansvar for gjennomføring av tilsyn

Tilsynstidspunkt: Avtales konkrete datoer, spesifisert nederst i avtale.

Sted: Hjemmet

Foreldrenes ansvar:

- Sørge for at opplæringen følger de sammen læreplaner som offentlige grunnskoler
- Utarbeide planer som viser undervisningsopplegget
- Ha ansvaret for den daglige gjennomføringen av undervisningen.
- Dokumentere kompetanse for gjennomføring av hjemmeundervisning
- Samarbeid med skolen/kommunen slik at tilsyn er mulig
- Sørge for at barnet møter til prøver og kartlegging når han blir innkalt

Vitnemål:

Barn som får hjemmeundervisning vil ikke få et fullstendig vitnemål fra grunnskolen.

Eleven vil få en dokumentasjon på at han har fullført grunnskolen fra nærskolen.

Forbehold:

Dersom

- undervisningsopplegget fraviker fra bestemmelsene i Opplæringsloven § 2-13,
- foreldrene ikke vurderes som kompetente til å undervise egne barn
- kommunen blir hindret i å gjennomføre tilsyn etter avtalte retningslinjer,

skal hjemmeundervisningen avsluttes og barnet/barna fortsette sin skolegang i offentlig eller godkjent privat grunnskole. Ved bekymring skal bekymringsmelding sendes barnevernet.

Tilsyn avholdes: 00.00. 0000, klokken 00.00- 00.00 på hjemmeadresse.

Sted, 00.00.0000.

For Fagenheten for oppvekst og utdanning

Rådgiver

Foresatt

Foresatt

HU-barn

Av: Anonyme Barn
Veileder: Maria von Bremen

Rett før jul kom det et nytt lovforslag om ny opplæringslov. Den loven vil gjøre det vanskeligere å få hjemmeundervisning. Da må man søke om å få lov til å starte med hjemmeundervisning. Hjemmeundervisning er ikke en rettighet lenger. Når lovforslaget kom, trengte vi å vise politikerne at hjemmeundervisning er viktig for de barna som har hjemmeundervisning. Derfor lagde vi en spørreundersøkelse med svar fra hu-barn om hvordan det er å ha hjemmeundervisning.

(hu er en forkortelse for hjemmeundervisning)

1. Dette lurte vi på

Dette begynte vi å lure på:

- Personopplysninger som alder, kjønn, osv.
- Hvorfor begynte de med hjemmeundervisning?
- Har de gått på skole før de begynte med hjemmeundervisning?
- Hvordan hadde de det i så fall på skolen og ble de mobbet?
- Hvordan synes de det er å ha hjemmeundervisning?
- Hvordan påvirkes helsen av skole eller hu?
- Hva gjør de på fritiden?
- Hvordan synes de det er å ha tilsyn?
- Hvordan går det idag?

2. Hvorfor er det slik?

Vi har hatt hjemmeundervisning i 4,5 år nå. For oss er hjemmeundervisning bedre enn å gå på skolen, fordi vi har mere fritid, ingen mobbere og kan være med å bestemme over egen opplæring: Vi får være med og velge bøker, hvilket fag vi skal jobbe med, ingen lekser og kan styre dagen selv. Vi har uteskole hele sommerhalvåret og lang juleferie.

Andre hjemmeundervisere kan ha en annerledes hverdag enn oss og vi lurte på hvordan deres hverdag er?

Personopplysninger

Vi ville se på om det var flere gutter eller jenter som hadde hu. Vi ville også vite alder og hvor lenge de hadde hatt hu og/eller gått på skole.

Hvorfor begynte de med hjemmeundervisning?

Noen begynte kanskje med hu fordi de ble mobbet eller ikke hadde det så bra på skolen? Andre begynte kanskje fordi de hadde søsken eller foreldre som også hadde hjemmeundervisning? Noen familier begynte kanskje med hjemmeundervisning på grunn av religion eller at de har lyst til å ha mere tid sammen? Noen barn driver kanskje med en idrett, musikk eller annen aktivitet som gjør at de må være mye borte fra skolen?

Har de gått på skole før de begynte med hjemmeundervisning?

Barna kan ha gått på Steinerskole, Montessori, vanlig skole eller andre typer skoler før de begynte med hjemmeundervisning, eller etterpå.

Hvordan hadde de det i så fall på skolen og ble de mobbet?

Hadde de det bedre på skolen eller med hjemmeundervisning?

Vi tror at de hadde det bedre når de hadde hjemmeundervisning fordi hvis de hadde problemer på skolen, har de problemene stoppet.

Hvordan synes de det er å ha hjemmeundervisning?

Vi tror at de synes at det er bedre å ha hjemmeundervisning fordi man får mere fritid og at man får være med og bestemme over egen opplæring. Noen barn kan kanskje bli ensomme og vil tilbake på skolen?

Hvordan påvirkes helsen av skole eller hu?

Vi tror at helsen kan bli påvirket negativt av skole om man blir mobbet. Vi tror at helsen i så fall blir påvirket positivt av å bytte til hu.

Hva gjør de på fritiden?

Vi tror at de har mere fritid med hu enn når de gikk på skolen.

Hvordan synes de det er å ha tilsyn?

Vi tror at noen barn synes at det kan være stressende fordi de ikke vet hva som kommer til å skje. Noen barn kan glede seg til å vise frem det de har gjort.

Hvordan går det idag?

Vi tror at det går bedre idag med både de som har hu og de som har gått tilbake til skole, fordi når de har valgt å gå tilbake til skolen, så passer skolen bedre for dem.

3. Legg en plan

Når en ny lov blir foreslått, er det mulig for alle å sende inn en høringsuttalelse. En høringsuttalelse er et slags brev som sier hva du synes om lovforslaget. Fristen er 1.juli. Rapporten fra undersøkelsen kan brukes av både politikerne og de som skal skrive høringsuttalelser. Rapporten må derfor være ferdig lenge før høringsfristen, og det betyr at undersøkelsen må gjøres raskt.

Vi hadde følgende punkter på planen vår:

- Lage spørsmålene
- Lage nettundersøkelsen
- Spre den blant hjemmeunderviserne
- Gå gjennom svarene flere ganger og lage en rapport
- Send inn rapporten til Nysgjerrigper og politikerne.

4. Hent opplysninger

For å hente inn opplysninger måtte vi gjennomføre de tre første punktene i planen vår:

Lage spørsmålene

Først laget vi spørsmålene.

Vi måtte passe på at de var åpne, dvs. at de ikke er ledende. De fikk like spørsmål om skole og hjemmeundervisning slik at vi kunne sammenligne.

Vi måtte finne ut hvilke typer svar vi ville ha; f.eks. tekst, tall, valgmuligheter eller gradering.

Det ble 33 spørsmål til sammen, og vi måtte skrive forklarende tekster til flere av temaene. Vi har skrevet de forklarende tekstene i kursiv.

Personalia

Er du gutt eller jente?

Hvor gammel er du?

Hvilken måned er du født?

Kryss av for de skoleårene du har hatt hjemmeundervisning:

Kryss av for de skoleårene du har gått på skole:

Hjemmeundervisning

Hva er grunnen til at du har/hadde hjemmeundervisning?

Hvordan trives du med å ha hjemmeundervisning?

Hvordan synes du at det er/var å ha hjemmeundervisning?

Hvordan er/var en vanlig dag med hjemmeundervisning?

Skole

Om du ikke har gått på skole, kan du hoppe over spørsmålene om skole.

Hvilken type skole har du gått på?

Hvordan trives/trivdes du på skolen?

Her kan du skrive en kommentar til hvordan du trives/trivdes på skolen:

Hvordan er/var en vanlig dag for deg på skolen?

Læringsutbytte

Læringsutbytte betyr hvor mye man har lært og godt man har lært det.

Lærer/lærte du mye eller lite med hjemmeundervisning?

Lærer/lærte du mye eller lite på skolen?

Trivsel

Fysisk helse betyr kroppen sin helse.

Psykisk helse betyr hvordan man føler seg; altså hvilke følelser man har.

Hvordan var din psykiske og/eller fysiske helse da du begynte med hjemmeundervisning?

Var det noen forandring i den psykiske og /eller den fysiske helsen din etter at du begynte med hjemmeundervisning?

Var det noen forandring i den psykiske og /eller den fysiske helsen din etter at du begynte på skolen igjen?

Det sosiale

Det sosiale handler om det å være sammen med andre mennesker; altså alt som ikke handler om fagene.

Hva gjør/gjorde du når du ikke har/hadde hjemmeundervisning?

Hvem er /var du sammen med når du ikke hadde hjemmeundervisning?

Hvor mye fritid har/hadde du mens du har/hadde hjemmeundervisning?

Hvor mye fritid har/hadde du mens du går/gikk på skolen?

Medbestemmelse

Medbestemmelse betyr at du også får være med og bestemme.

Føler du at du får/fikk være med og bestemme over egen læring mens du har/hadde hjemmeundervisning?

Føler du at du får/fikk være med og bestemme over egen læring mens du går/gikk på skolen?

Tilsyn

I loven står det at alle barn i Norge har rett på samme opplæring. Når man har hjemmeundervisning er det kommunen som skal passe på dette. Det kalles å ha tilsyn med hjemmeundervisningen. Det betyr at en person fra kommunen møter deg og foreldrene dine og sjekker at du lærer det samme som alle andre barn i Norge.

Hvor har/hadde du tilsyn?

Hvordan har/hadde du tilsyn?

Hvordan synes/syntes du at det er/var å ha tilsyn?

Får/fikk du tilbakemelding fra tilsynet mens dere har/hadde tilsyn?

Får/fikk du tilbakemelding fra tilsynet etter tilsynet?

Gleder eller gruer du deg Før tilsyn?

Hvordan føler/følte du deg etter tilsyn?

Eventuelle kommentarer ang. tilsyn:

Idag

Hvordan du har det nå.

Hvordan går det med hjemmeundervisning/skole idag?

Lage nettundersøkelsen

Mamma laget det tekniske med nettundersøkelsen fordi vi hadde veldig kort tid.

Denne undersøkelsen er en liten del av den undersøkelsen som mamma laget.

Spre den blant hjemmeunderviserne

- Vi fikk hjelp av Norsk Hjemmeundervisningforbund (NHUF), som sendte ut undersøkelsen på epost til alle sine medlemmer.
- Mamma laget også en gruppe på Facebook, hvor vi hadde informasjon om undersøkelsen.
- Vi fikk hjelp av en veldig erfaren tilsynsperson til å spre undersøkelsen til andre hjemmeundervisere.
- Vi ringte til andre som har eller har hatt hjemmeundervisning og avtalte å sende undersøkelsen på epost til dem.
- Vi minnet alle flere ganger på at de måtte huske på å svare på undersøkelsen.
- Vi utvidet fristen og minnet dem enda én gang på å svare på undersøkelsen.

Vi lærte flere ting:

- Folk missforstår lett spørsmålene.
- Folk leser ikke informasjonen før de begynner å svare.
- Folk må mases på.

5. Dette har vi funnet ut

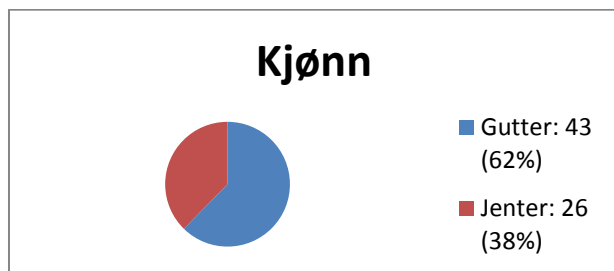
Vi hadde til sammen 32 spørsmål og fikk inn besvarelser fra 70 barn.

Noen av svarene var korte og lette å sammenlikne, mens andre var små tekster og vanskeligere å sammenlikne.

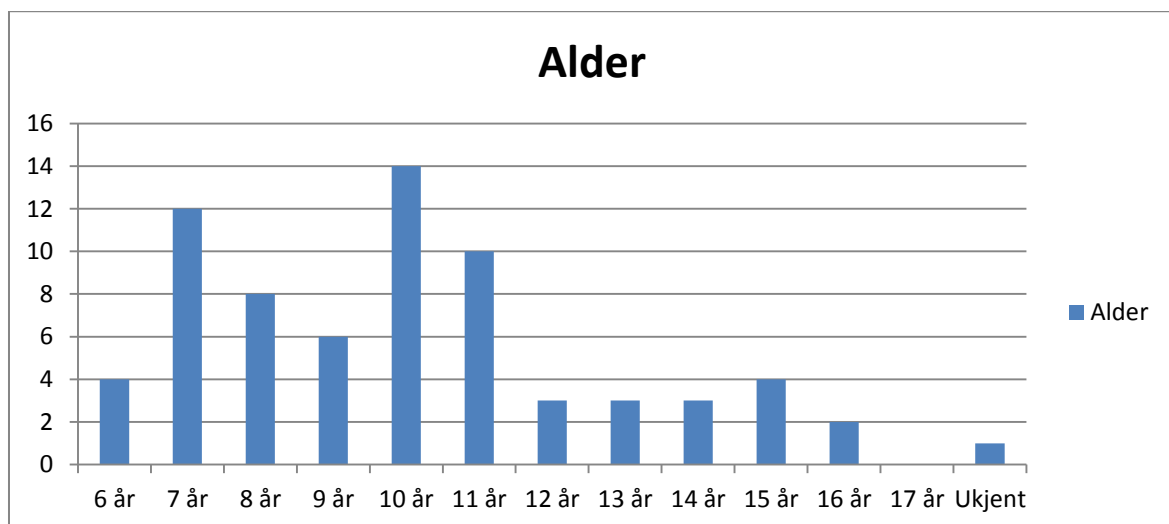
Vi startet med å lage en oversikt over de resultatene som var lette å telle:

Personalia

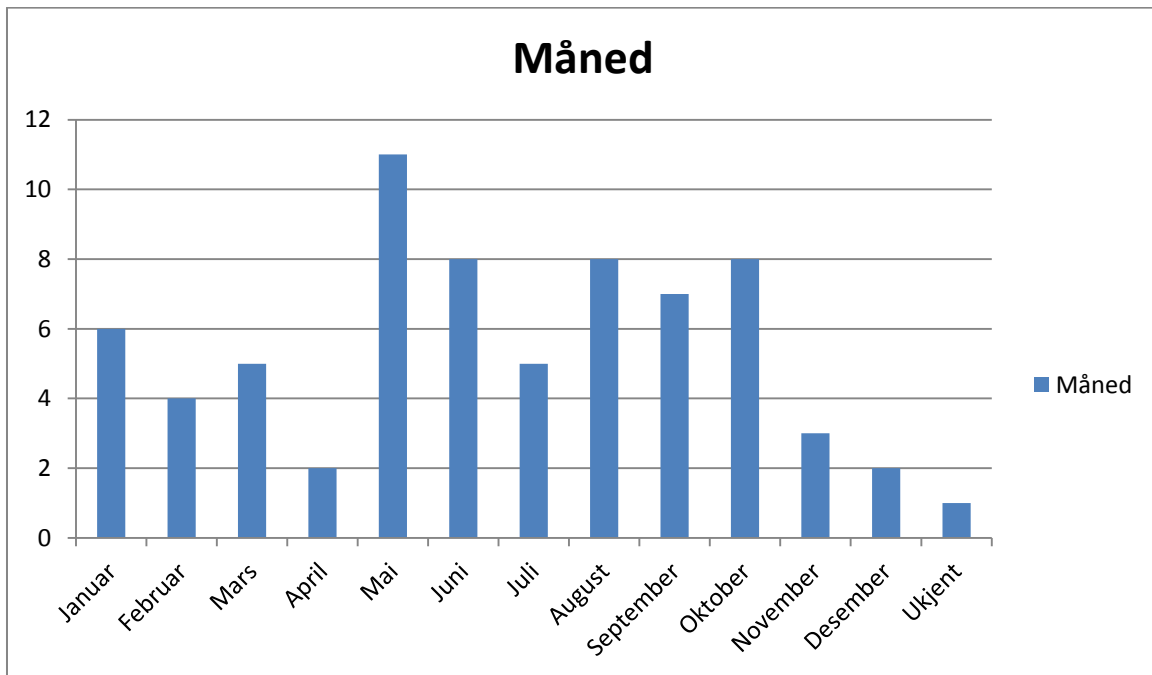
Er du gutt eller jente?

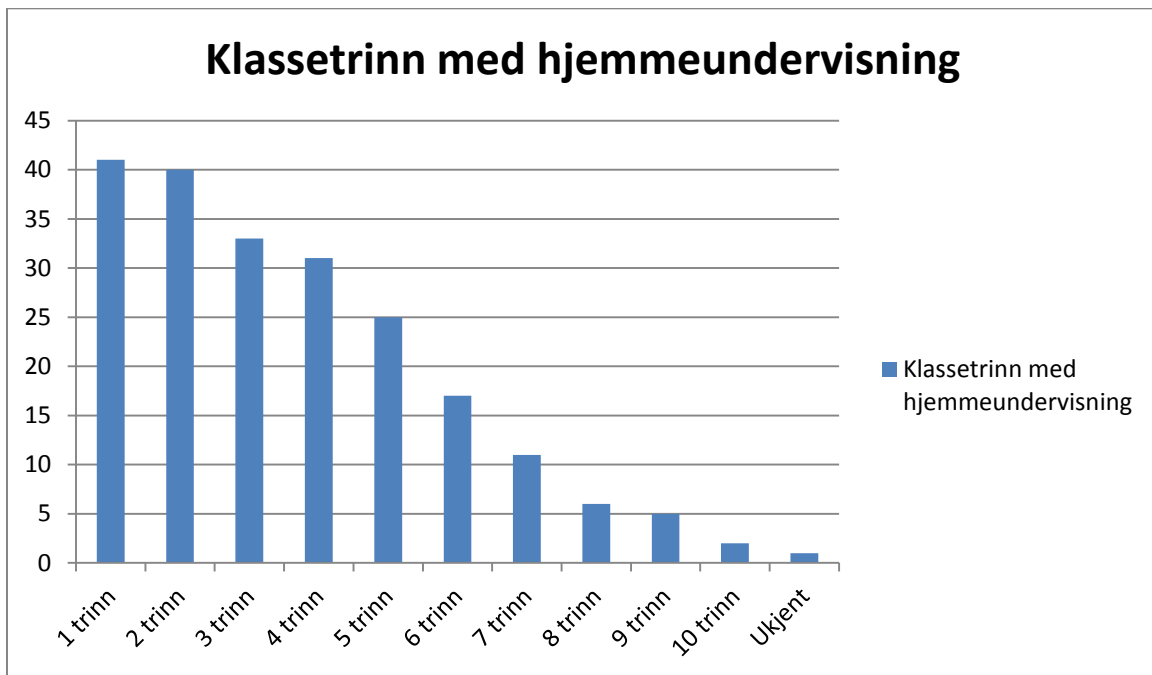
Hvor gammel er du?

Hvilken måned er du født?

Kryss av for de skoleårene du har hatt hjemmeundervisning:

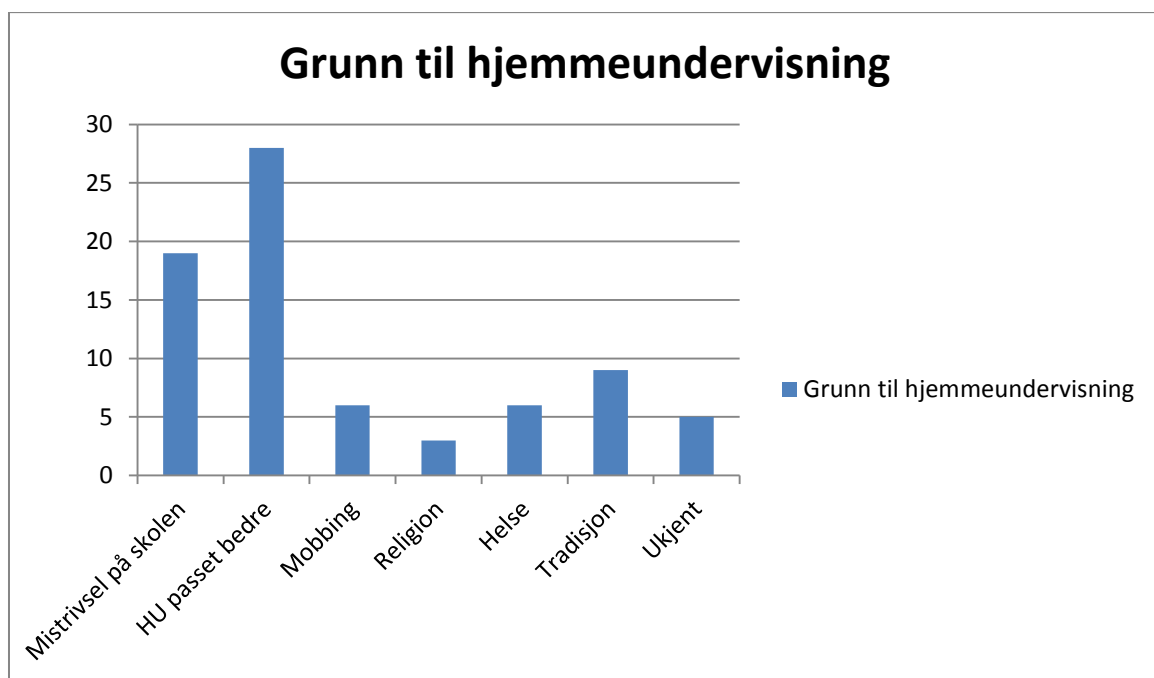

Kryss av for de skoleårene du har gått på skole:

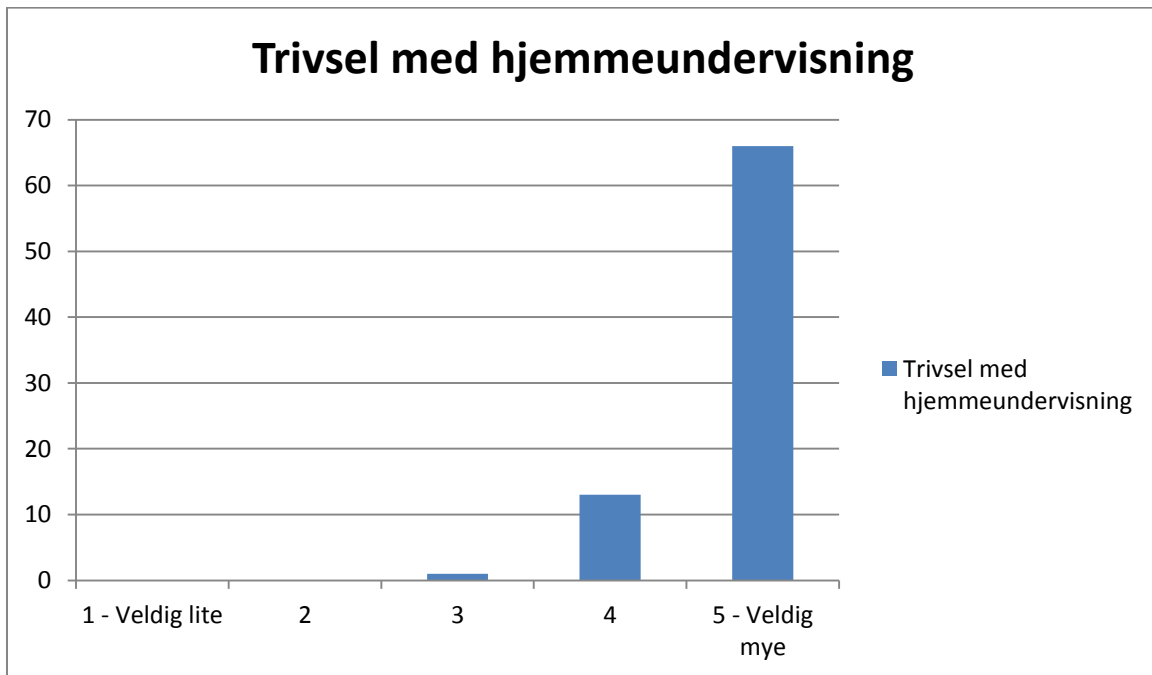

Hjemmeundervisning

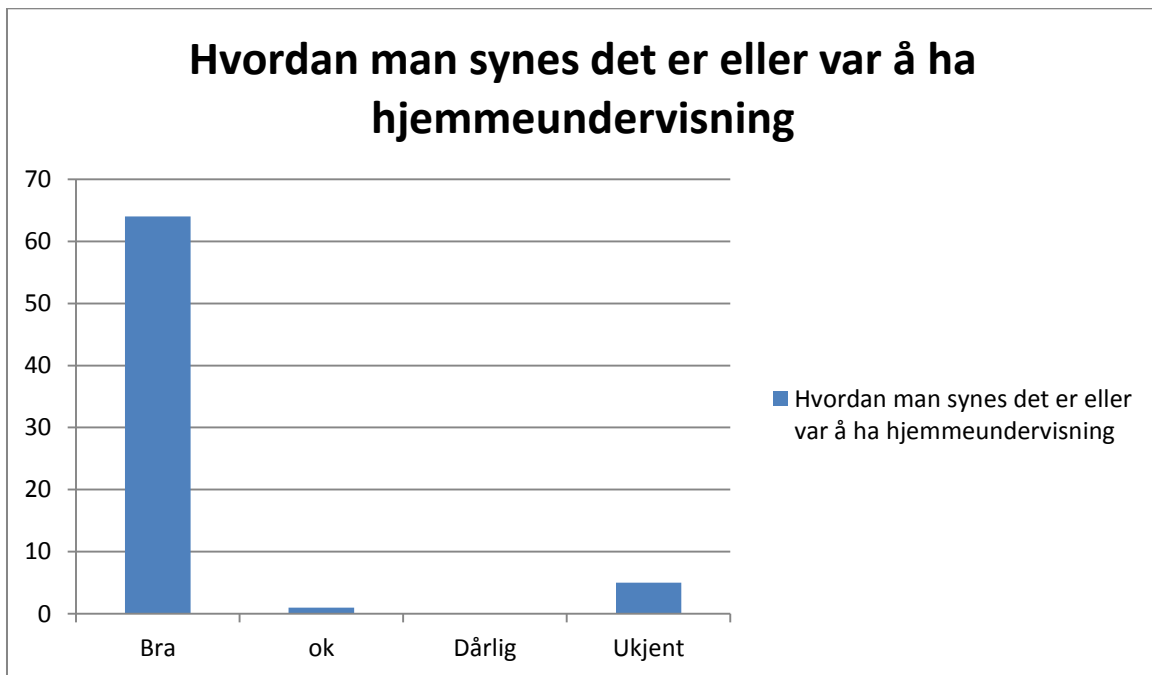
Hva er grunnen til at du har/hadde hjemmeundervisning?

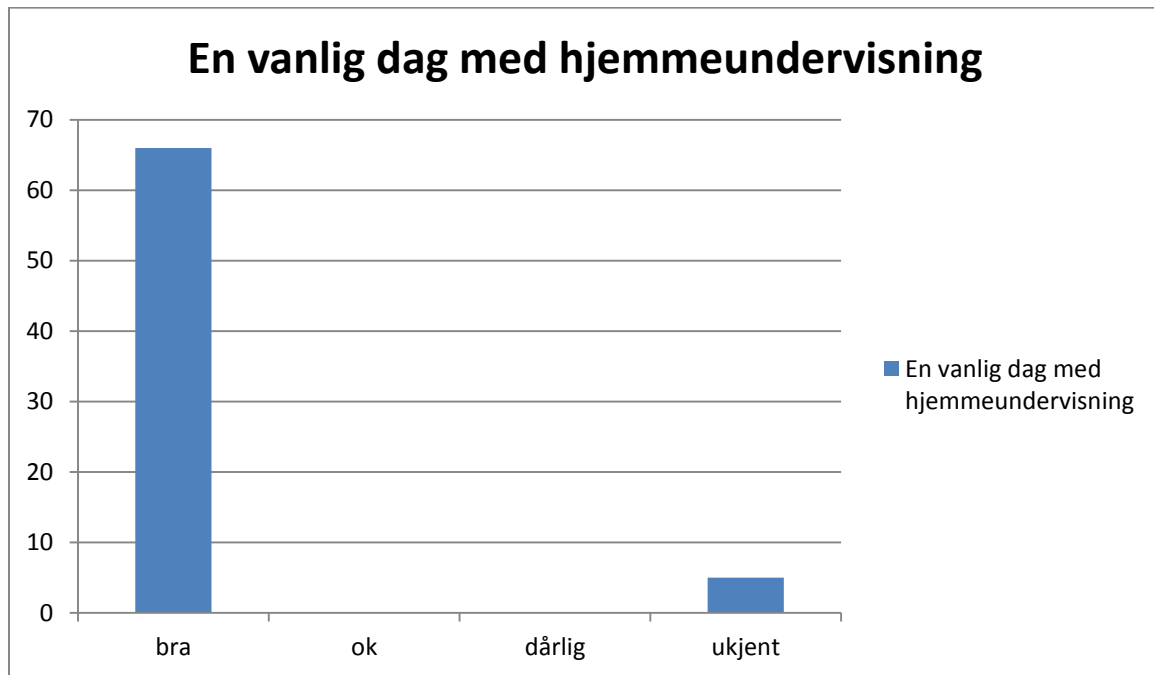
Hvordan trives du med å ha hjemmeundervisning?

Hvordan synes du at det er/var å ha hjemmeundervisning?

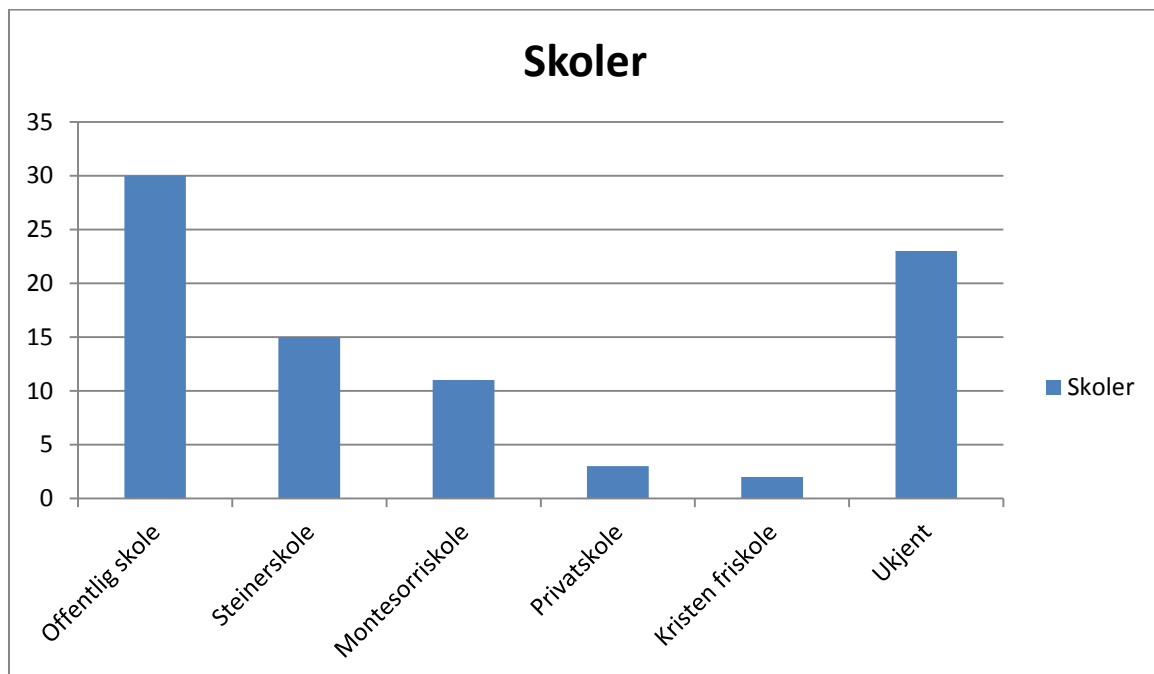
Hvordan er/var en vanlig dag med hjemmeundervisning?

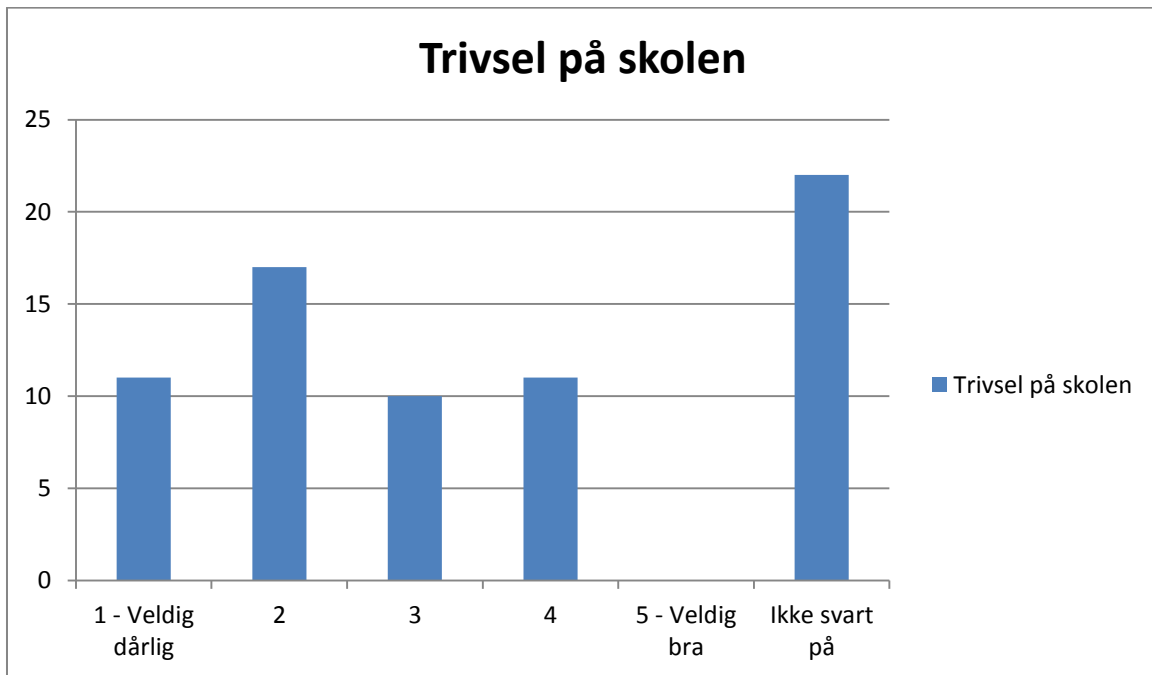
Skole

Om du ikke har gått på skole, kan du hoppe over spørsmålene om skole.

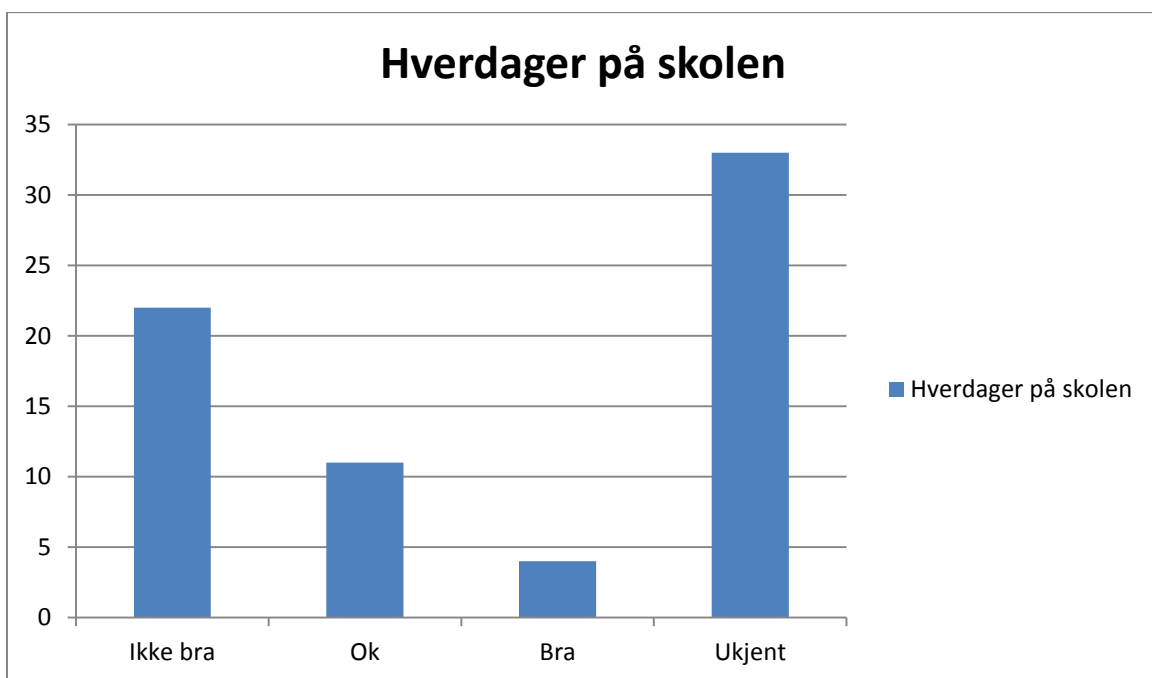
Hvilken type skole har du gått på?

Hvordan trives/trivdes du på skolen?

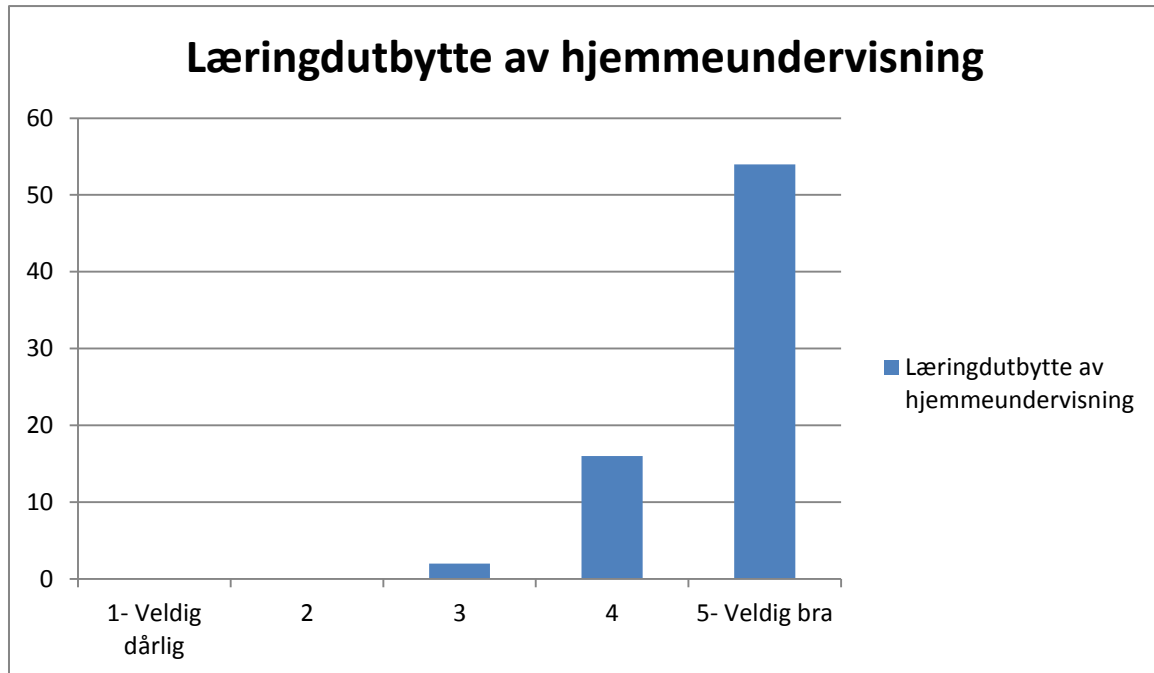
Hvordan er/var en vanlig dag for deg på skolen?

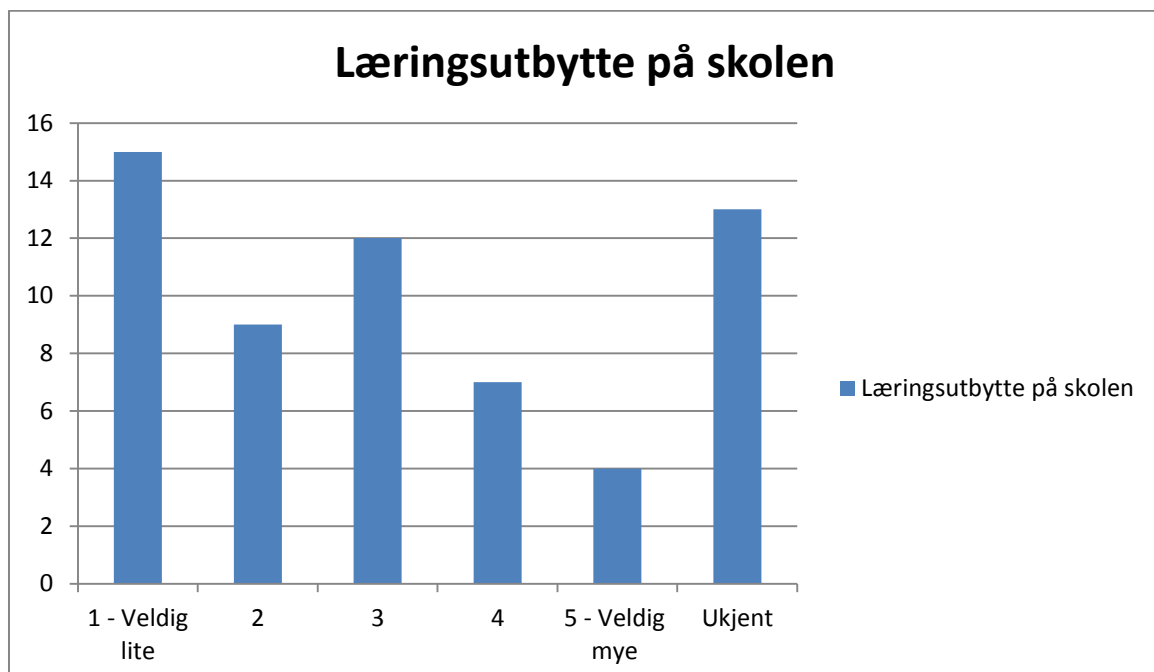
Læringsutbytte

Læringsutbytte betyr hvor mye man har lært og godt man har lært det.

Lærer/lærte du mye eller lite med hjemmeundervisning?

Lærer/lærte du mye eller lite på skolen?

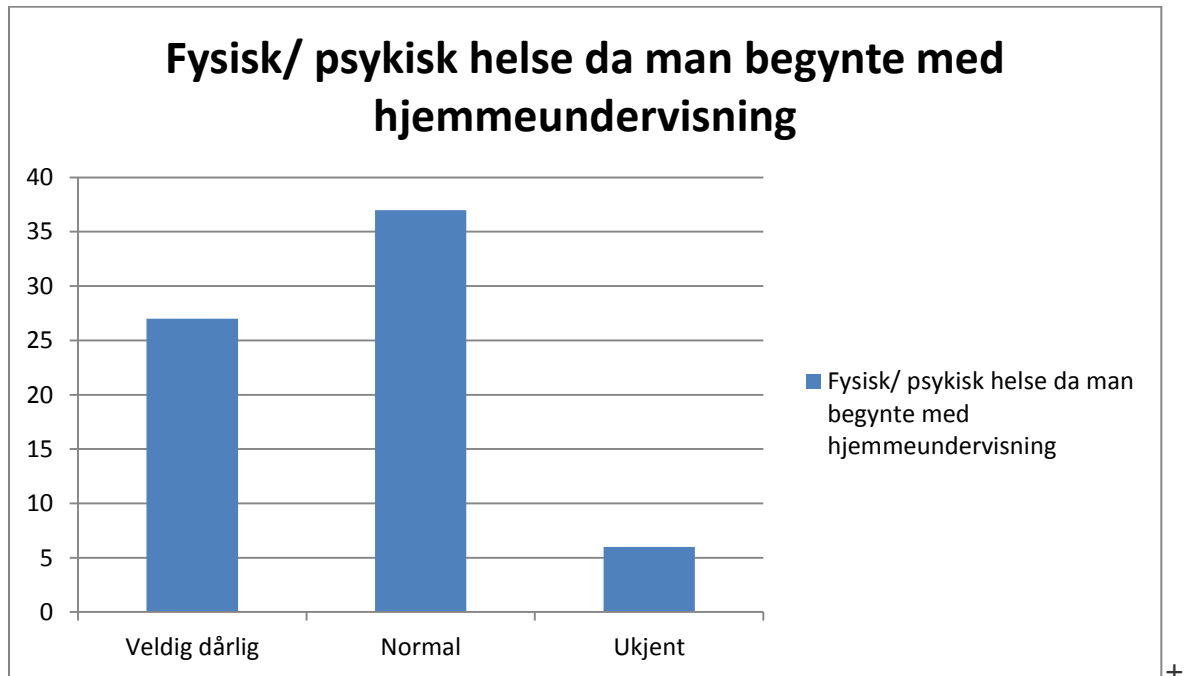

Trivsel

Fysisk helse betyr kroppen sin helse.

Psykisk helse betyr hvordan man føler seg; altså hvilke følelser man har.

Hvordan var din psykiske og/eller fysiske helse da du begynte med hjemmeundervisning?

Var det noen forandringer i den psykiske og /eller den fysiske helsen din etter at du begynte med hjemmeundervisning?

Var det noen forandringer i den psykiske og /eller den fysiske helsen din etter at du begynte på skolen igjen?

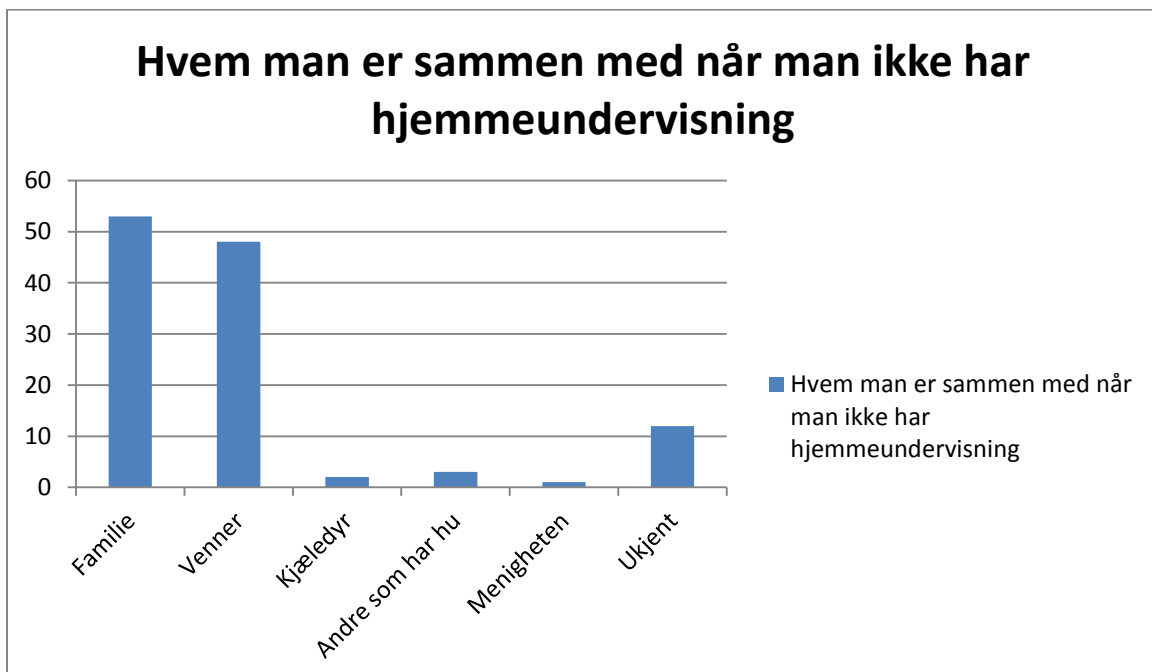
Det sosiale

Det sosiale handler om det å være sammen med andre mennesker; altså alt som ikke handler om fagene.

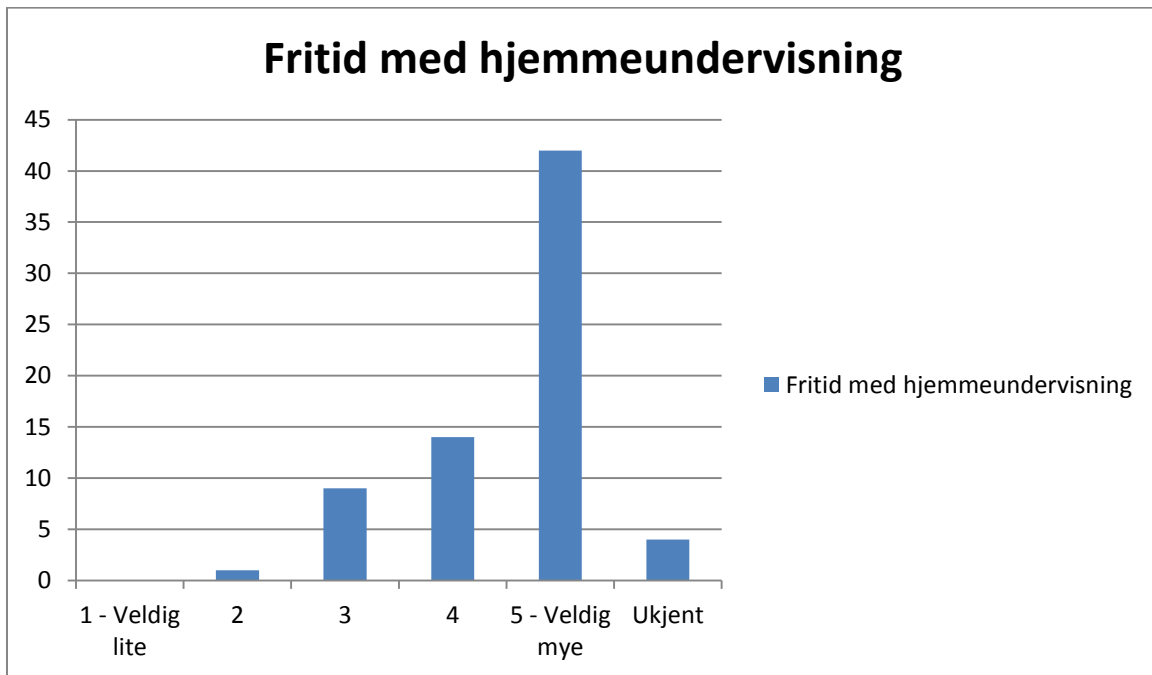
Hva gjør/gjorde du når du ikke har/hadde hjemmeundervisning?

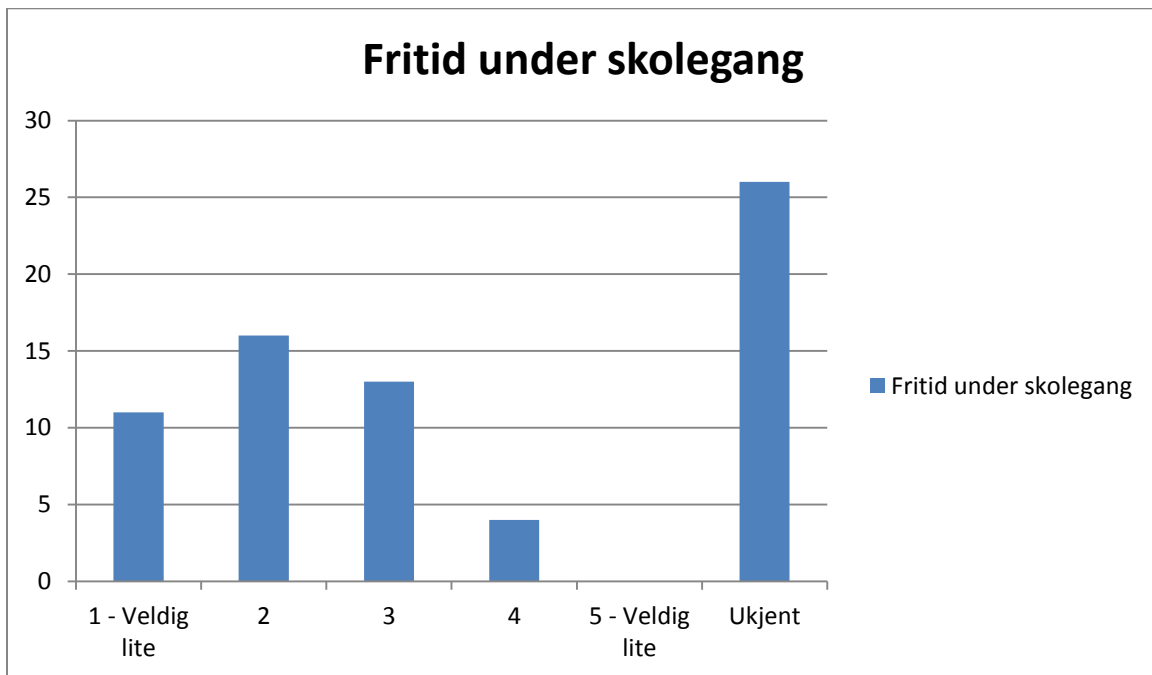
Hvem er /var du sammen med når du ikke hadde hjemmeundervisning?

Hvor mye fritid har/hadde du mens du har/hadde hjemmeundervisning?

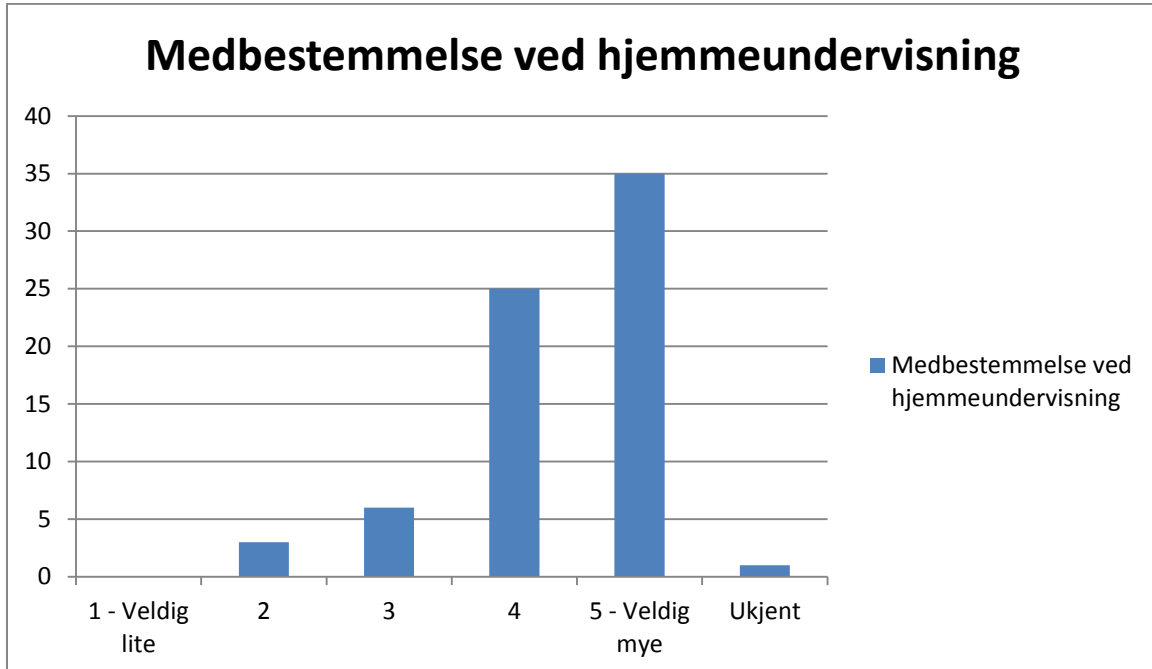
Hvor mye fritid har/hadde du mens du går/gikk på skolen?

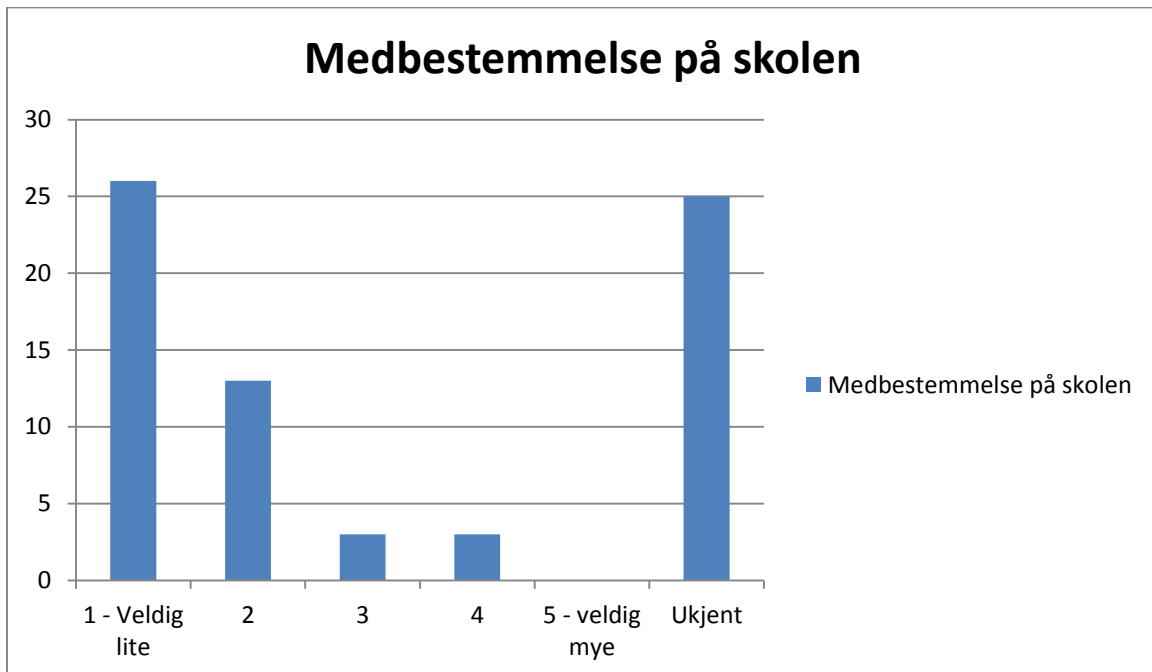
Medbestemmelse

Medbestemmelse betyr at du også får være med og bestemme.

Føler du at du får/fikk være med og bestemme over egen læring mens du har/hadde hjemmeundervisning?

Føler du at du får/fikk være med og bestemme over egen læring mens du går/gikk på skolen?

Tilsyn

I loven står det at alle barn i Norge har rett på samme opplæring. Når man har hjemmeundervisning er det kommunen som skal passe på dette. Det kalles å ha tilsyn med hjemmeundervisningen. Det betyr at en person fra kommunen møter deg og foreldrene dine og sjekker at du lærer det samme som alle andre barn i Norge.

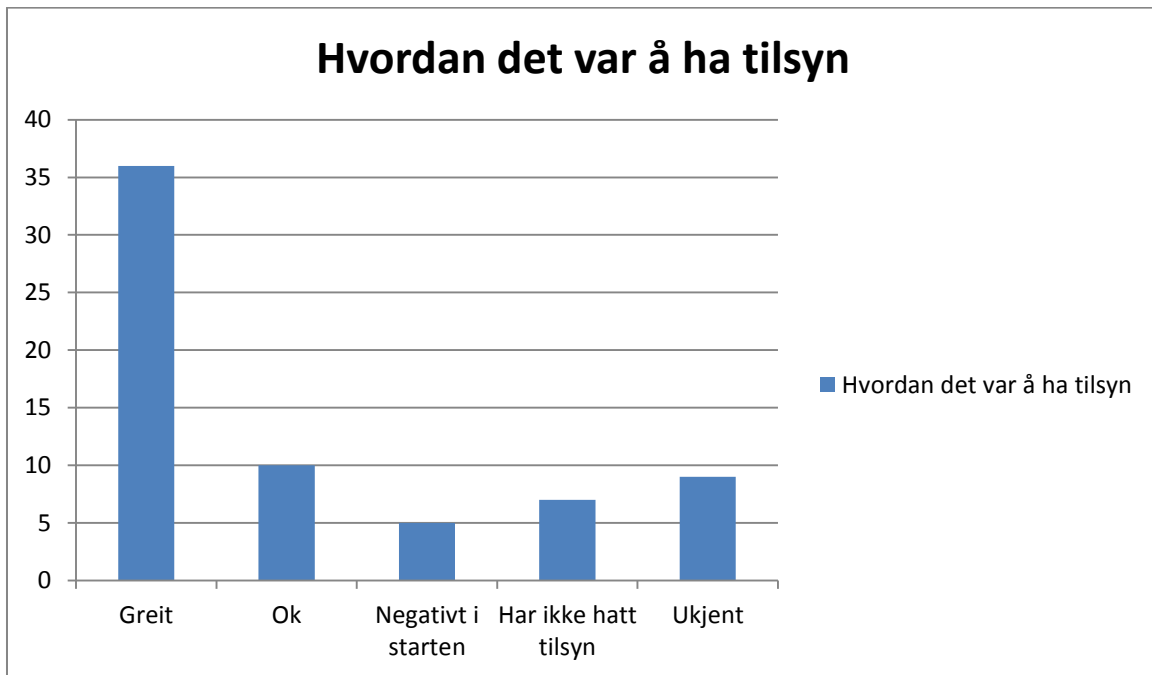
Hvor har/hadde du tilsyn?

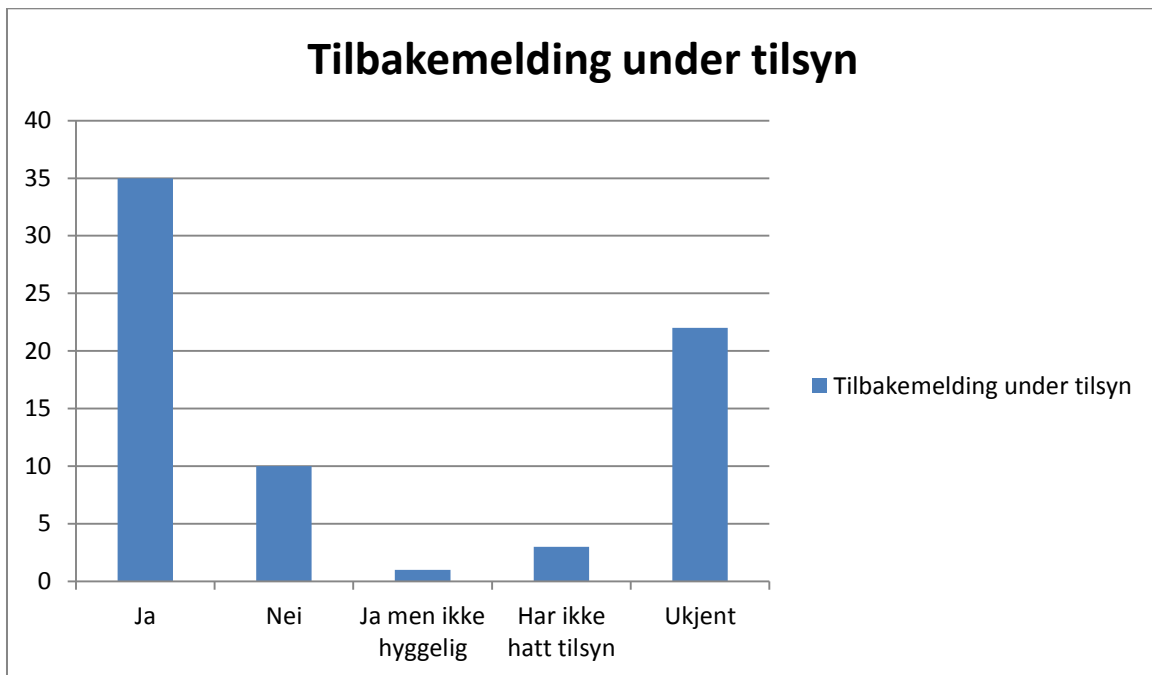
Hvordan har/hadde du tilsyn?

Hvordan synes/syntes du at det er/var å ha tilsyn?

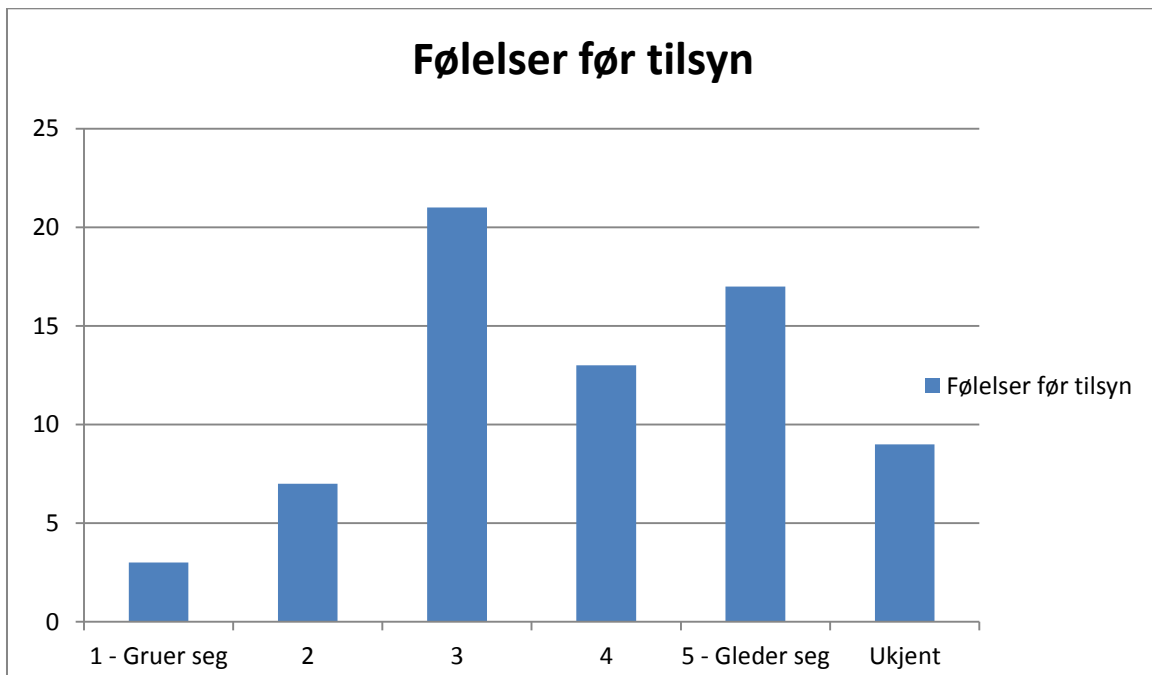
Får/fikk du tilbakemelding fra tilsynet mens dere har/hadde tilsyn?

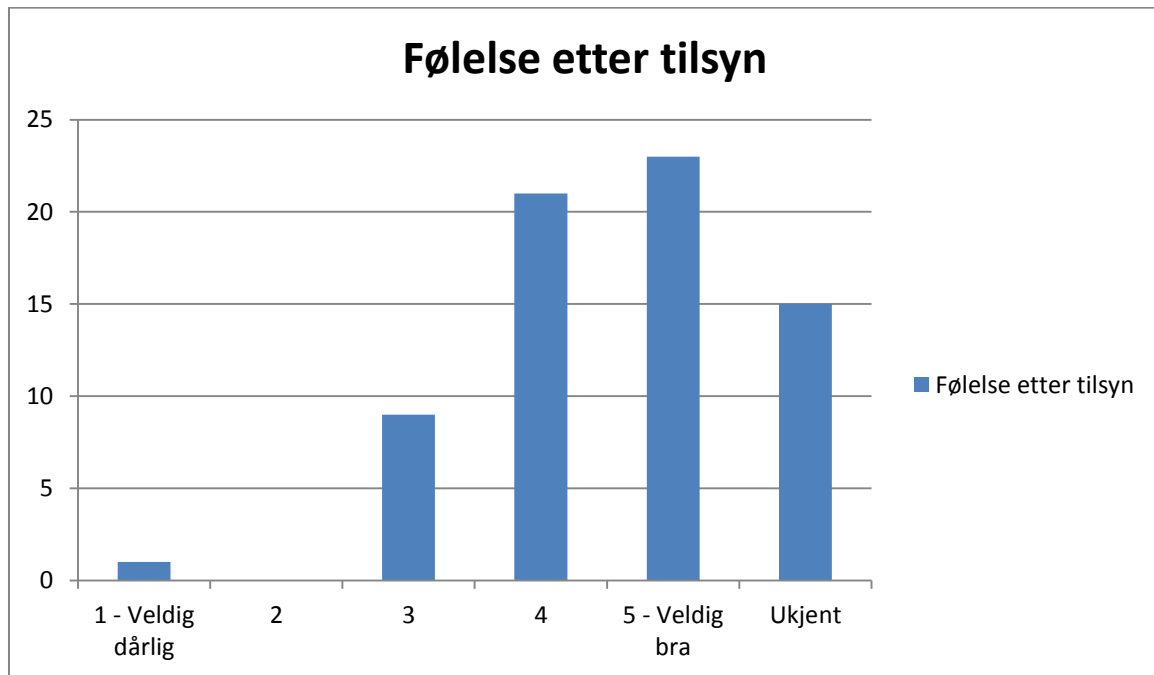
Får/fikk du tilbakemelding fra tilsynet etter tilsyn?

Gleder eller gruer du deg før tilsyn?

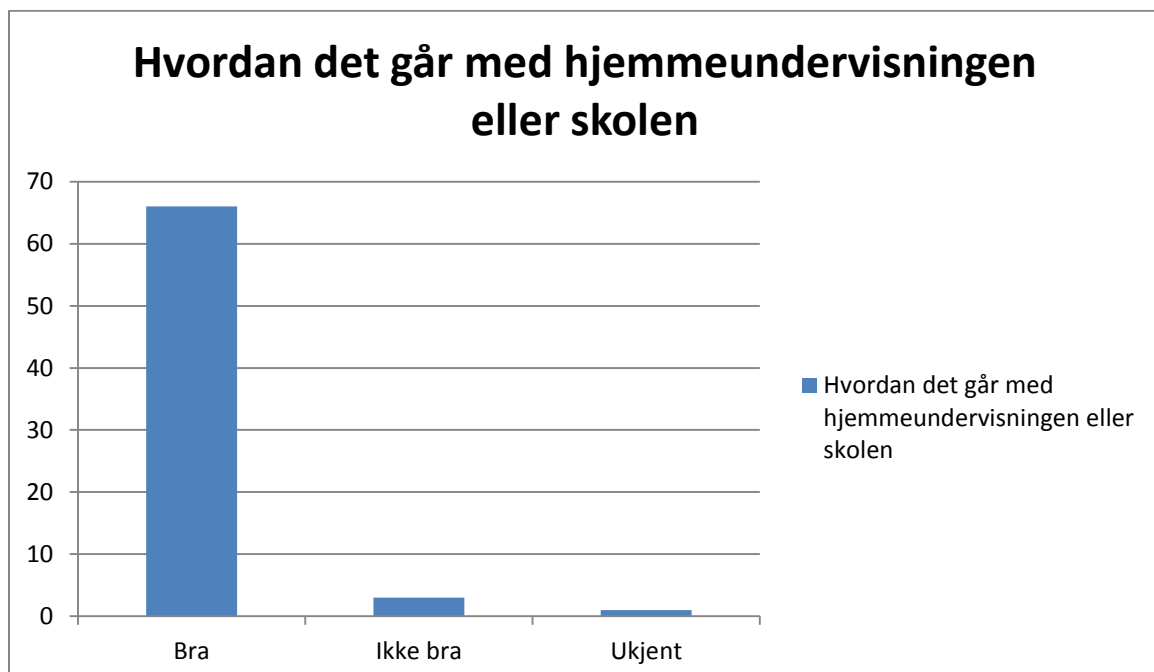
Hvordan føler/følte du deg etter tilsyn?

Idag

Hvordan du har det nå.

Hvordan går det med hjemmeundervisning/skole idag?

Merknad: Alle de som ikke har det bra har begynt på skolen igjen.

Ukjent

Noen steder er det ikke fylt i svar, derfor har vi ført de opp som «ukjent» i tabellene. I de tabellene som handler om skole er det veldig mange ukjente, det er nok fordi at det er mange som ikke har gått på skole i det hele tatt.

Tolking av svarene

21 av svarene er tekst, og 12 er tall. Tallene er enklere å sammenligne enn tekstene. De trenger man bare å sette in i en tabell. Tekstene må vi tolke. Derfor må vi noen ganger tolke teksten som for eksempel: «bra», «dårlig» og «ok».

Feilkilder

Undersøkelse er anonym, så vi vet ikke hvem som har gått inn og svart på den, derfor kan det være noen som har gått inn feks. flere ganger og svart, eller har diktet opp svarene og at de egentlig går på skole.

Hypotesene

Her skal vi skrive litt om hva barna har svart på tekstspørsmålene.

Personopplysninger

Vi ville se på om det var flere gutter eller jenter som hadde hu. Vi ville også vite alder og hvor lenge de hadde hatt hu og/eller gått på skole.

Det var flere gutter enn jenter som har hu, det var også flest i alderen: 7-12 år. Alle de andre aldersgruppene var 4 eller færre.

Hvorfor begynte de med hjemmeundervisning?

Noen begynte kanskje med hu fordi de ble mobbet eller ikke hadde det så bra på skolen?

Andre begynte kanskje fordi de hadde søsken eller foreldre som også hadde hjemmeundervisning? Noen familier begynte kanskje med hjemmeundervisning på grunn av religion eller at de har lyst til å ha mere tid sammen? Noen barn driver kanskje med en idrett, musikk eller annen aktivitet som gjør at de må være mye borte fra skolen?

Det var flest som syntes at hjemmeundervisning passet bedre. Vi tror at mesteparten av dem ikke har gått på skolen i det hele tatt.

Av de som har gått på skolen, var det flest som hadde hu fordi de ikke trivdes på skolen pga mobbing og utestenging. Det var også mange som ikke følte seg hjemme på skolen.

Det var noen som hadde begynt med hu på grunn av religion. De som hadde religion som grunn var kristne. Det var noen som begynte med hu for å være mere sammen. Noen har hu på grunn av familie som har eller har hatt hu. Noen har det på grunn av idrett, musikk og aktiviteter som gjør at det ikke er tid til være på skolen.

Har de gått på skole før de begynte med hjemmeundervisning?

Barna kan ha gått på Steinerskole, Montessori, vanlig skole eller andre typer skoler før de begynte med hjemmeundervisning, eller etterpå.

Det var flest som ikke har gått på skolen i det hele tatt. De startet med hjemmeundervisning fra første klasse. Av skolene var det flest som hadde gått på vanlig skole, etter der kom Steinerskole, Montessori, osv...

Hvordan hadde de det i så fall på skolen og ble de mobbet?

Hadde de det bedre på skolen eller med hjemmeundervisning?

Vi tror at de hadde det bedre når de hadde hjemmeundervisning fordi hvis de hadde problemer på skolen, har de problemene stoppet.

Det var noen som hadde det veldig dårlig på skolen som hadde problemer med mistrivsel. En av dem snakket om panikkanfall. Det var også mange som snakket om utestengelse og om at man ikke følte seg hjemme på skolen. En hadde sluttet på skolen på grunn av voldsomme lærere. Barna sier at de ikke forsto hva de skulle gjøre i timene, at det var kjedelig og at de ikke fikk faglig utfordringer. Noen syntes at friminuttene var grusomme og at det var få voksne til stede, mens andre syntes at friminutt og gym var det gøyeste.

Under spørsmålet hvordan en vanlig dag på skolen var det flest(22) som hadde svart at det ikke var bra. Det var 11 som hadde svart «ok» og bare 4 som hadde svart «bra».

Hvordan synes de det er å ha hjemmeundervisning?

Vi tror at de synes at det er bedre å ha hjemmeundervisning fordi man får mere fritid og at man får være med og bestemme over egen opplæring. Noen barn kan kanskje bli ensomme og vil tilbake på skolen?

Alle sammen sa at de likte å ha hu og at det var mye bedre enn på skolen.

Det var tre som har gått tilbake på skolen igjen. Av de tre er det en som driver på og bytter skole og de andre to har det ikke bra på skolen og planlegger å gå tilbake til hu.

Nesten alle sammen snakket om at de lærer mye mere med hu. Mesteparten sa også at det er mindre stress og bråk. De sa at det er friere og at undervisningen tilpasses bedre til akkurat deg. De får også mere tid til å gjøre sine egne hobbyer og mere tid sammen med familien. Det var også flere som nevnte at det ikke er noen mobbere.

Hvordan påvirkes helsen av skole eller hu?

Vi tror at helsen kan bli påvirket negativt av skole om man blir mobbet. Vi tror at helsen i så fall blir påvirket positivt av å bytte til hu.

De som gikk på skolen og hadde dårlig helse forteller at de hadde vondt i magen og hodepine, angst og depresjon. De var stressa og slitne og trøtte. Det var endel som gråt mye. De snakker mest om dårlig psykisk helse.

Da de som hadde problemer på skolen, begynte med hu, forsvant mange av problemene nesten med én gang.

Vi fant ut at de som hadde dårlig helse på skolen fikk bedre helse når de begynte med hu. Og at de som alltid har hatt hjemmeundervisning, ikke har hatt problemer med den fysiske eller den psykiske helsen.

Hva gjør de på fritiden?

Vi tror at de har mere fritid med hu enn når de gikk på skolen.

De hadde mere fritid når de hadde hu.

De pleier å være sammen med venner og familie. En del var også sammen med besteforeldre.

De leker, leser og er på fritidsaktiviteter. Noen av dem spiller instrumenter og noen spiller online spill. Flere sier at de snakker med venner og andre hver dag. Mange er ute og leker, feks. sykler, fotball, svømmer osv. Det er endel som tegner også. En del snekrer og bygger ting. Noen baker, noen lager film og endel så på film. Det var noen som red og drev med hest.

Hvordan synes de det er å ha tilsyn?

Vi tror at noen barn synes at det kan være stressende fordi de ikke vet hva som kommer til å skje. Noen barn kan glede seg til å vise frem det de har gjort.

Det er flest som har tilsyn hjemme og på nærskolen. Det er flest som har tilsyn ved å vise frem bøker og ha samtaler med tilsynsperson. Det er ganske mange som blir testet med prøver.

De fleste syntes at det var gøy og fint. Men det var også noen som syntes det var stressende og skummelt. Det var en som fikk et panikkanfall. Vi ser også at de som ikke blir testet med prøver synes det er gøyere.

På spørsmålene om følelser før og etter tilsyn er det graderinger med tall fra 1 til 5. 1 betyr at de gruer seg og 5 betyr at de gleder seg.

Før tilsynet er det flest som har 3, så 5, så 4, så 2.

Etter tilsyn var det flest på 5, så 4, så 3, så de har det bedre etter tilsyn enn før.

Det betyr sansynligvis at de føler at det er fint å få gjort unna tilsynet.

Hvordan går det idag?

Vi tror at det går bedre idag med både de som har hu og de som har gått tilbake til skole, fordi når de har valgt å gå tilbake til skolen, så passer skolen bedre for dem.

Det går bra med alle untatt to av de tre som har begynt på skolen igjen, de to som ikke har det bra på skolen planlegger å begynne med hu igjen. De som fortsatt har hu har det mye bedre enn de som går på skolen. De som har hjemmeundervisning har ikke hatt mere problemer.

Veldig mange svarer «kjempebra», «veldig, veldig bra», «Superbra», osv

Endel sier at det er bedre enn å være på skolen.

Gutt 8 år: «Jeg vil fortsette med HU og er glad for det er en rettighet. Det er fint å gjøre andre ting enn alle andre. Det er demokrati i Norge så min stemme er viktig.»

Koronavirus

Undersøkelsen var ferdig da koronaviruset kom, så det har ikke hatt påvirkning på undersøkelsen.

På grunn av koronaviruset har alle barna i Norge fått undervisning hjemme. Men, det er ikke hjemmeundervisning.

Forskjellen er at skolen har et mye strammere system, mens når man ha hu kan man lage sitt eget opplegg som passer til den familien og det barnet.

Oppsummering:

Vi fant ut at:

- Hu er viktig for alle de som ikke trives på skolen.
- Det er mye utestenging og mobbing på skolen.
- Undervisningen på skolen fungerte dårlig for mange av barna.
- Barna synes at det er mye mer komfortabelt med hu.
- Barna synes at de lærer mye mere med hu.
- Mange fikk bedre helse med hu.
- De som alltid har hatt hu, skriver ingenting om problemer med den psykiske eller fysiske helsen.
- De har mye mer fritid med hjemmeundervisning.
- Det er veldig forskjellig hvordan de har tilsyn
- Noen er redde under tilsynet.

Nye spørsmål som vi har kommet på underveis:

- Hvordan synes barna i Norge at det er å ha undervisning hjemme pga koronaviruset? Synes de at undervisning hjemme er bedre enn å gå på skolen? Det kan jo hende at de ikke synes at undervisning hjemme er bedre fordi de trives veldig godt på skolen?
- Hvorfor er det så mye mobbing på skolen?
- Hva kunne skolen gjøre for å forbedre forholdene for elevene?
- Bør denne undersøkelsen gjennomføres hvert år for å se om det er forskjell i antallet av de som ikke har det bra på skolen og må begynne med hu?
- Hvorfor er barna redde under tilsyn?

Konklusjon

Hjemmeundervisning er viktig for de barna som trenger det.

Barna lærer mere med hjemmeundervisning enn på skolen.

Skolen må passe bedre på og ta strammere tak mot mobbing og uro.

Vi synes at det bør forskes mere på hvordan barna har det på skolen og hvordan skolebarna syntes det var å ha undervisning hjemme.

Vi synes at det bør forskes mere på privat hjemmeundervisning og antallet på hvor mange som blir ikke har det bra på skolen og må begynne med hjemmeundervisning, og hvorfor noen av barna er redde under tilsyn.

6. Fortell til andre

Vi skulle egentlig dra til Oslo for å møte kunnskapsministeren, men pga. koronaviruset så ble ikke det mulig. I steden skal vi sende den til kunnskapsministeren og de andre politikerne.

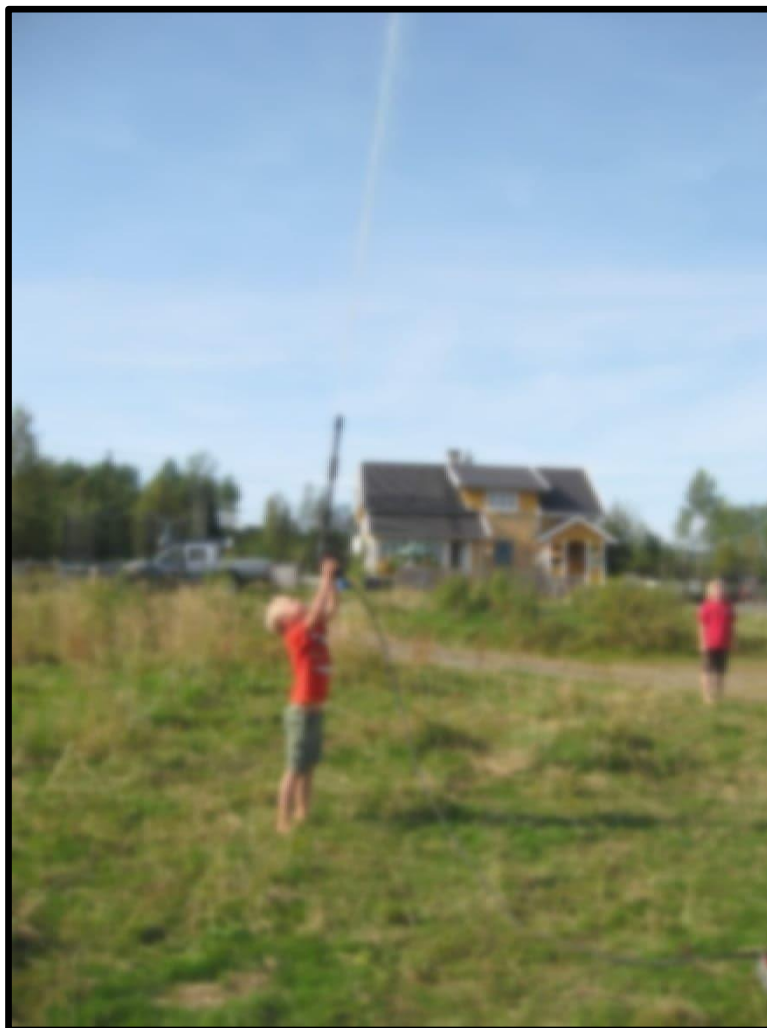
Vi ska også prøve å spre resultatene i media. Vi skal også spre den til andre vi kjenner, alle som et opptatt av hu og skolen og selvfølgelig til de som har deltatt i undersøkelsen

Vi kommer til å be dem vi sender den til, om å spre den videre.

Vi håper at denne undersøkelsen kan gjøre at den nye opplæringsloven fortsatt sier at hu er en rettighet og ikke noe man må søke om.

Sted, den 29.03.20

Anonyme Barn 😊

Sammenlikning av NOU 2019: 23 og nåværende opplæringslov

av Maria Ingeborg von Bremen
Juni 2020

Innhold

Innledning.....	3
Men først litt ros!	5
Endringene	7
-kort oppsummert	7
Oversikt over rettigheter og plikter.....	8
«Kan» som ble til et «skal».....	9
Privat hjemmeundervisning er ikke lenger en rettighet	11
Er det problematisk å måtte søke på forhånd?.....	11
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	13
Retten til videregående svekkes – elever kan «stryke» på grunnskoleopplæringen.....	23
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	24
Lekser blir lovfestet	33
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	33
Plikt til å la seg innlosjere for elever i grunnskolen.....	34
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	34
Kommunen avgjør alene fritak fra opplæringsplikten – uten foreldrenes samtykke	37
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	37
Tidlig og utsatt skolestart uten foreldrenes rolle i lovteksten	40
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	40
Valg av skole	44
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	44
«Tilpasset opplæring» blir byttet ut med «universell opplæring» og «spesialundervisning» endres til «individuell tilrettelagt opplæring».....	47
Utvalget foreslår å endre flere betegnelser:	47
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	48
Mobbeparagrafen kortes inn	61
Gjennomgang av lovtekster:	61
Foreldrenes straffeansvar og barnevernet.....	67
Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:	67
Endringene	69
-kort oppsummert	69
Oversikt over rettigheter og plikter.....	70
Oppsummering: Hvem «eier» barna?	70

Innledning

Formålet med å lage ny opplæringslov er jo å gjøre endringer – til det bedre. Det store spørsmålet nå er om forslaget til ny opplæringslov er en forbedring?

Utvalget har beholdt mange av lovtekstene, men rekkefølgen er endret. Det har blitt gjort store og små forandringer i ordlyden for noen av lovtekstene. Noen av endringene er gjort på en slik måte at betydningen blir en helt annen, andre beholder betydningen.

Dette gjør det utfordrende å sammenlikne lovforslaget med nåværende lov – og dermed å oppdage endringene.

Jeg har derfor satt sammen dette dokumentet, for å gjøre en slik sammenlikning lettere tilgjengelig for allmennheten.

Jeg fant overraskende endringer.

Opplæringsmandatet blir fratatt foreldrene og gitt til staten i § 3-2 i lovforslaget. Dermed innføres det i realiteten skoleplikt i Norge. Privat hjemmeundervisning blir da et unntak fra skoleplikten.

Dette er en radikalt annerledes måte å tenke på ifht skole, barns læring og utvikling. Lovforslaget bryter med norsk skoletradisjon helt fra de første skolelovene kom i 1739, som bekreftet at foreldre hadde den eksklusive retten å gi sine barn grunnskoleopplæring og dermed opplæringsmandatet. Den offentlige skolens oppgave var å hjelpe hjemmet.

Jeg savner en forståelse for de juridiske konsekvensene av endringene, samt en offentlig debatt i forkant.

Endringene jeg ellers påpeker i dette dokumentet, er alle følgekonskvenser av at foreldrene er fratatt opplæringmandatet.

NOU 2019: 23 vil bli forarbeidene til den nye opplæringsloven, dersom dette lovforslaget blir vedtatt. Om noen er i tvil om hvordan loven er tenkt anvendt, kan man da lese i NOU'n for å få mere informasjon. Derfor er hele NOU'n, med alle utvalgets vurderinger osv, svært relevant lesing når man skal vurdere et lovforslag.

Jeg har ikke lest hele NOU'n med sine 810 sider og selvsagt kan det være detaljer jeg ikke har fått med meg, men jeg har likevel lest mye av den.

Alle endringer jeg har funnet underbygger det faktum at opplæringsmandatet er tatt fra foreldrene og gitt til staten/kommunen. Det store antallet endringer i samme kategori; hvor foreldre utelates, gjør at man ufravikelig stiller seg spørsmålet:

Er dette meningen, eller et uhell?

Det forundrer meg at jeg har ikke funnet noe sted hvor utvalget problematiserer eller i det minste nevner at denne endringen er gjort?

Merk: Nåværende opplæringslov, Opplæringslova = LOV-1998-07-17-61

*Det vil være endel gjentakelser i teksten, for å tydeliggjøre sammenhenger. Noen av de positive endringene er markert med **grønt**, mens noen av de negative endringene er markert med **rødt**.*

Jeg har, foreløpig, funnet følgende endringer:

- «Kan» som ble til et «skal» iplikten til grunnskoleopplæring
- Privat hjemmeundervisning er ikke lenger en rettighet
- Retten til videregående svekkes – elever kan «stryke» på grunnskoleopplæringen
- Lekser blir lovfestet
- Plikt til å la seg innlosjere for å elever i grunnskolen
- Kommunen avgjør alene fritak fra opplæringsplikten – uten foreldrenes samtykke
- Tidlig og utsatt skolestart uten foreldrenes rolle i lovteksten
- Valg av skole
- Tilpasset opplæring blir byttet ut med universell opplæring, mm.
- Negativ omtale av barn i lovtekst
- Mobbeparagrafen kortes inn
- Foreldrenes straffeansvar og barnevernet

Men først litt ros!

Utvalget hadde bla. som mandat å forenkle språklyden, og gjøre loven mere oversiktlig. Her synes jeg at utvalget har gjort en god jobb. Lovtekster om tema som naturlig hørte sammen, er nå samlet. Lovtekstene har blitt tydeligere, både ifht ordvalg, men også ved at endel detaljer har blitt presisert og dermed tydelig lovfestet. Samlet sett gjør dette at loven er lettere å finne frem i, stort sett.

Utvalget foreslår egne §§ om samarbeidet med foreldrene og skoledemokratiet og kommunens informasjonsplikt:

§ 2-3	<i>Samarbeid med foreldre</i>
	Skolen skal samarbeide med foreldre om opplæringa til eleven. Departementet kan gi forskrift om samarbeidet mellom skolen og foreldre.

§ 2-4	<i>Skoledemokratiet</i>
	Kommunar og fylkeskommunar skal sørge for at elevane og foreldre får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna organiseringa av skoledemokratiet, fastsetjinga av skolereglar og arbeidet med skolemiljøet. Elevane og foreldre skal delta i styringa av skolen. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt. Skolen skal leggje til rette for og oppmuntre til at alle elevane ytrar seg og deltek i skoledemokratiet. Elevane har rett til å velje elevråd. Dei kan òg velje å organisere elevdemokratiet på ein annan måte.

§ 2-6	<i>Informasjon</i>
-------	--------------------

	Kommunar og fylkeskommunar skal gi elevar og foreldrene informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktane elevane ellers har.
--	--

Det er positivt at dette fremheves så tydelig.

Endringene

-kort oppsummert

Utvalget foreslår i lovforslaget NOU 2019: 23:

- **Grunnskoleopplæringen skal gjennomføres ved en skole.** (enten offentlig eller privat) Det het tidligere kan.
- **Søknadsplikt på privat hjemmeundervisning.**
- **Frata foreldre retten til å gi barna sine opplæring selv** (opplæringsmandatet) og gi denne retten til staten. (Følger av de to foregående punktene.)
- **Privat hjemmeundervisning skal gjennomføres på folkeregistrert adresse.**
- **Har foreldrene fortsatt partsrettigheter ifht sine barns grunnskoleopplæring?**
- Mulighet for å ikke ha fullført grunnskoleopplæringen – **«stryke» på grunnskolen**
- **Ikke gi alle vitnemål etter 10. trinn og dermed ikke rett til å gå på videregående**
- **Plikt for elever til å la seg innlosjere**, dersom skoleskyss ikke er forsvarlig. (Husk da at du må søke og kan få avslag om å gi privat hjemmeundervisning, slik at du kan ikke lovlig holde barna hjemme.)
- **Lovfester lekser**
- **Kommunen kan frita barn for opplæringsplikten uten foreldrenes samtykke.**
- Lovteksten om **muligheten å søke om annen skole er tatt bort.**
- Fjerner den lovpålagte **plikten for skolen om å måtte varsle foreldre før bortvisning av elev på 1. til 7. trinn.**
- Fjerner lovteksten om at ordenstiltak i skolen **skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling.**
- **Fjerner tilpasset opplæring** og erstatter det med universell opplæring (opplæringa skal vere tilfredsstillande for flest mogleg utan individuell tilrettelegging)
- **Negativ omtale av barn i lovtekst:** «...elevar som står i fare for å bli hengende etter...».
- **Foreldre og elevers mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning** er utelatt i lovforslaget.
- I utvalgets vurdering av foreldrenes straffeansvar trekker utvalget inn **Barnevernslovens bestemmelser som alternativ til straffereaksjon overfor foreldre** som ikke sørger for at barna deres får grunnskoleopplæring.

Oversikt over rettigheter og plikter

Jeg vil understreke at dette er en (veldig) ufullstendig oversikt.

Fratas rettigheter	Pålegges plikter
Foreldre fratas opplæringsmandatet	Plikt for elever til å motta grunnskoleopplæringen på en skole Søknadsplikt på privat hjemmeundervisning
Retten til vidergående opplæring blir betinget	Ekstra skoleår i grunnskolen for å få tilgang til videregående opplæring
Foreldres rett til å samtykke ved fritak for opplæringsplikten	Plikt for elever til å la seg innlosjere
Søke om å få gå på annen skole enn nærskolen	Lekser
Tilpasset opplæring	
Mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning	
Gå på andre skoler enn den offentlige skolen (for alle som bor i kommuner uten friskoler)	
Fratas foreldrene partsrettigheter ifht deres barns grunnskoleopplæring?	

«Kan» som ble til et «skal»

Utvalget foreslår å endre lovteksten om hvordanplikten til grunnskoleoppføring kan/skal oppfylles. Lovteksten endres fra å si at grunnskoleopplæringen **kan** ivaretaes slik og sånn – inkludert privat hjemmeundervisning - til at den **skal** gjennomføres på en offentlig skole eller... – uten å inkludere privat hjemmeundervisning.

Dette legger grunnlaget for alle andre problematiske endringer jeg har funnet i lovforslaget:

Opplæringsmandatet blir fratatt foreldrene - og gitt til staten/kommunen i § 3-2 i lovforslaget. Dermed innføres det i realiteten skoleplikt i Norge. Hjemmeundervisning blir da et unntak fra skoleplikten.

Mitt spørsmål er: **Er dette en villet endring fra regjering og Storting?**

Jeg kan ikke se at denne fundamentale endringen har blitt tatt opp og offentlig debateret på forhånd?

Jeg kan ikke se at utvalget har problematisert dette aspektet av lovteksten. For øvrig handler utvalgets vurdering om hvilke temaer som skal samles i § om plikt til grunnskoleopplæring, mm.

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 2-1	<i>Rett og plikt til grunnskoleopplæring</i>	§ 3-2	<i>Plikt til grunnskoleopplæring</i>
	Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten kan ivaretakast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring.		Barna har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet. Grunnskoleopplæringa skal gjennomførast på ein offentlig skole eller ein privat grunnskole som er godkjend etter § 20-1 eller etter friskolelova. Kommunen kan godkjenne grunnskoleopplæring i heimen etter § 20-5.

23.4.3 Plikten til grunnskoleopplæring

Hvordan kanplikten oppfylles?

I opplæringsloven § 2-1 første avsnitt andre setning står det at «plikten kan ivaretakast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring». Ettersom det foreligger

en plikt til grunnskoleopplæring, og det er knyttet straff til unnlatelse av plikten, mener utvalget at det bør komme klarere fram i loven på hvilke måter plikten kan oppfylles. Utvalget foreslår derfor at det framgår at grunnskoleopplæringen skal gjennomføres i offentlig skole, privat skole som er godkjent etter lovforslaget § 20-1 eller friskolelova eller i form av godkjent grunnskoleopplæring i hjemmet.
23.5 Utvalgets forslag
Utvalget foreslår – ... – å videreføre plikten til grunnskoleopplæring, men slik at det presiseres hvordan denne plikten kan oppfylles, se forslag til § 3-2 første og andre avsnitt – ...

Privat hjemmeundervisning er ikke lenger en rettighet

Uttrykket «anna, tilsvarende opplæring» i § 2-1 i nåværende opplæringslov omfatter flere opplæringsalternativer, hvor privat hjemmeundervisning er ett av disse. I lovteksten kalles «privat hjemmeundervisning» for «grunnskoleopplæring i heimen». Privat hjemmeundervisning er altså et likeverdig opplæringsalternativ, noe som følger av at foreldrene har opplæringsmandatet, og at de ulike skolealternativene, den offentlige inkludert, er til for å hjelpe foreldrene med grunnskoleopplæringen, slik tradisjonen har vært i Norge siden 1739.

Utvalget foreslår følgende endringer angående privat hjemmeundervisning:

- Privat hjemmeundervisning blir søknadspliktig.
- Kommunen er søknadsinstans.
- Uttrykket «så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs folkerettslege plikter» er utelatt.
- Ifht tilsyn er «særskilte prøver» erstattet med «prøver».

Utvalget begrunner behovet for søknad og forhåndsgodkjenning slik:

«Utvalget mener at et krav om forhåndsgodkjenning av undervisningsopplegget vil kunne bidra til at foreldre ikke starter opp med grunnskoleopplæring i hjemmet der dette ikke er realistisk.

Dersom foreldrene starter opp med grunnskoleopplæring i hjemmet og denne stanses av kommunen etter kort tid som følge av at opplæringen ikke har den nødvendige kvaliteten, kan dette være svært uheldig for barnet. Et krav om forhåndsgodkjenning etter søknad vil kunne bidra til at barnet sikres kontinuitet i opplæringen.»

I Dagsavisen, lørdag 16.05.20, ble utvalgsleder Nordrum stilt spørsmålet:

«Har dere eksempler på barn som ikke har fått god nok undervisning hjemme?»

Hvorpå utvalgsleder Nordrum svarte:

«Nei, vi har ingen konkrete eksempler på det.»

Hvorfor endre et regelverk som fungerer etter hensikten?

Er det problematisk å måtte søke på forhånd?

Ja – av flere grunner – men hovedgrunnen er **tap av rettigheter for barn og foreldre, til fordel for staten:**

- Ved krav om søknad og forhåndsgodkjenning, er privat hjemmeundervisning **ikke lenger en rettighet.**
En rettighet søker man ikke om – med fare for avslag.
 - Noen rettigheter er forbundet med søknad, men uten fare for å få avslag, feks skillemisser må man søke om, men man risikerer ikke å

måtte fortsette å være gift fordi myndighetene velger å avslå søknaden om skilsmisse – ergo skilsmisse er en rettighet.

- Privat hjemmeundervisning fungerer i dag bla. som **en nødrett, en nødventil i lovverket**, som foreldre kan ty til når skolen er skadelig for deres barn feks. pga mobbing, manglende tilrettelegging, diagnoser, mv. Ofte står disse foreldrene i en situasjon hvor tiden er knapp, og de må handle raskt. **Ref. Barneloven § 30.**

I tillegg er det problematisk at ansatte i kommunen skal gies denne makten over foreldrene:

- Feks. hvis barnet ditt er suicidal eller har forsøkt å ta livet sitt pga mobbing på skolen, er det ikke tid til en søknadsprosess for å kunne skive barnet ut av skolen og selv overta opplæringen. Det oppstår ofte **en konflikt** mellom foreldrene og kommunens ansatte i opplæringssektoren i slike saker. **Foreldrene vil da måtte søke om privat hjemmeundervisning hos de samme personene som de allerede er i konflikt med.**
- Kommunene idag har til dels **svært varierende kunnskap om lovverket rundt privat hjemmeundervisning**. I kommuner med lavt kunnskapsnivå, utgjør dette et betydelig problem for de familiene som velger å benytte seg av sin lovmessige rettighet å gi barna sine grunnskoleopplæringen selv.
- I tillegg til lavt kunnskapsnivå i mange kommuner om lovverket rundt privat hjemmeundervisning, hersker det også en **negativ innstilling og fordommer** mot foreldre som velger å benytte seg av rettigheten å gi grunnskoleopplæringen selv. Disse foreldrene risikerer å **bli feilinformert, motarbeidet, meldt urettmessig til barnevernet, mm.** av kommunen de bor i, kun fordi de ønsker å velge privat hjemmeundervisning.

Det er innlysende at dette er mildt sagt problematisk ifht barn og foreldres rettssikkerhet,. Å gi kommunene ytterligere makt over foreldre er, med dette bakteppet, svært risikabelt.

Alt dette vil bli konveskvenser om foreldremandatet blir svekket ved at opplæringsmandatet blir fratatt foreldrene og gitt til staten.

I tillegg har utvalget lagt til grunn at den private hjemmeundervisningen skal gjennomføres på folkeregistrert adresse.

Hvorfor det?

Hvorfor kan ikke familier som ønsker denne fleksibiliteten, kunne sette av deler av året sitt til å reise og lære, være noen mnd feks. hos besteforeldre, osv?

Utvalget argumenterer med at Opplæringsloven ikke gjelder i utlandet, og at reiser (feks. såkalte dannelsesreiser) til utlandet uansett ikke ville omfattes av bestemmelsene rundt privat hjemmeundervisning.

Kan man ikke foreta reiser, også dannelsesreiser, innenfor Norges grenser?

I sin vurdering påstår utvalget følgende:

Utvalget mener at det for mange foreldre vil være krevende å sikre at opplæringen er i samsvar med læreplanene for fag, og at opplæringen ellers er forsvarlig.

Hva bygger utvalget denne misstillitten til foreldre på?

Utvalget vil at søknaden om privat hjemmeundervisning bla. skal inneholde anslått varighet, i tillegg har utvalget skrevet følgende om grunnen for privat hjemmeundervnsining:

Dersom bakgrunnen for ønsket om grunnskoleopplæring i hjemmet er at barnet ikke trives på skolen, vil også kontakten mellom familien og kommunen kunne føre til at barnet likevel velger å fortsette på skolen ved hjelp av tiltak initiert av kommunen, eventuelt at det startes en prosess der tilliten til skolen gjenopprettes.

Dette står i sterk kontrast til dagens regelverk, hvor privat hjemmeundervisning er en rettighet, ikke trenger å grunngis, og ikke har begrenset varighet.

I tillegg kan man undres over at utvalget ikke reflekterer over at skolen har en aktivitetsplikt overfor elever som ikke trives på skolen – fremfor å vanskeliggjøre foreldrenes muligheter til å beskytte barna sine.

Igjen viser utvalgets uttaler det faktum at opplæringsmandatet er fratatt foreldrene og gitt til staten/kommunen.

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 2-13	<i>Bruk av lova for privat opplæring</i>	§ 20-5	<i>Grunnskoleopplæring i heimen</i>
	§§ 1-1, 1-2, 2-3 og 2-4 i lova med forskrifter gjeld for innholdet i privat grunnskoleopplæring i heimen så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs folkerettslege plikter.		Foreldre kan søkje kommunen om å få gi barna sine grunnskoleopplæring i heimen sjølv. Kommunen skal godkjenne søknden dersom opplæringa vil oppfylle krava i § 1-2 om formålet med opplæringa, 1-3 om forsvarleg opplæring og § 1-4 om at opplæringa må vere i samsvar med læreplanar for fag og fag- og timefordelinga.
§ 14-3	<i>Kommunalt tilsyn med heimeopplæring</i>	§ 20-7	<i>Kommunalt stilsyn med grunnskoleopplæring i heimen</i>
	Kommunen fører tilsyn med den pliktige opplæringa for barn og unge som ikkje går på skole, og kan òg kalle dei inn til særskilte prøver . Kommunen skal krevje at barnet eller den unge skal gå i skole dersom dei krava lova her med forskrifter stiller til heimeopplæringa, ikkje er		Kommunen skal føre tilsyn med grunnskoleopplæring i heimen. Kommunen kan krevje at barn som får grunnskoleopplæring i heimen, tek prøver som kan vise om opplæringa er i samsvar med krava i § 20-5 andre setning. Godkjenninga fell då bort.

	oppfylte.		
--	-----------	--	--

§§ som gjelder for privat hjemmeundervisning:

LOV-1998-07-17-61: §§ 1-1, 1-2, 2-3, 2-4 -> NOU 2019: 23: §§ 1-2, 1-3, 1-4

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 1-1	Formålet med opplæringa Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring. Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane. Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon. Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte. Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong. Elevane og lærlingane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og	§ 1-2	Formålet med opplæringa Opplæringa skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring. Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgiving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn, og som er forankra i menneskerettane. Opplæringa skal utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og den felles internasjonale kulturtradisjonen vår. Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den enkelte si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte. Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og haldningar som gjer at dei kan meistre livet sitt og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong. Elevane og lærlingane skal

	rett til medverknad. Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.		lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad. Elevane og lærlingane skal møtast med tillit, respekt og krav og få utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.
§ 1-2	<i>Verkeområdet for lova</i>		§ 1-1 gjelder ikke for privat hjemmeundervisning i lovforslaget
	Lova gjeld grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring i offentlege skolar og lærebedrifter dersom ikkje noko anna er særskilt fastsett. Lova gjeld også for grunnskoleopplæring i private grunnskolar som ikkje får statstilskott etter friskolelova, og for privat heimeopplæring i grunnskolen. For opplæring som er spesielt organisert for vaksne, og som kommunen eller fylkeskommunen har ansvaret for, gjeld kapittel 4A. Etter søknad frå fylkeskommunen kan departementet gi løyve til at fylkeskommunen kan stå ansvarleg for vidaregåande opplæring i utlandet som har som formål at elevane skal få norsk vitnemål ved fullført og bestått opplæring. Opplæringslova gjeld for opplæringa. Så langt det er forsvarleg og nødvendig, kan		§ 1-1 <i>Formålet med lova og kva lova gjeld</i> Lova skal leggje til rette for at barn, ungdom og vaksne får god opplæring i eit godt miljø. Lova gjeld grunnskoleopplæring, vidaregåande opplæring og verksemd knytt til opplæringa. Lova gjeld ikkje for skolar som er godkjende etter friskolelova. <i>Merk:</i> <i>Fjerde avsnittet i LOV-1998-07-17-61 er flyttet til § 22-3, andre avsnitt.</i>

	departementet likevel gjere unntak frå føresegner i lova og forskrifter til lova. Departementet kan endre vilkåra når tilhøva tilseier det, og kan om nødvendig også kalle tilbake det løyvet som er gitt.		
		§ 1-3	<i>Krav til forsvarleg opplæring</i>
			Opplæring og anna verksemd som er omfatta av lova, skal vere forsvarleg.
§ 2-3	<i>Innhald og vurdering i grunnskoleopplæringa</i>	§ 1-4	<i>Læreplanverket og utdanningstilbodet</i>
	Grunnskoleopplæringa skal omfatte kristendom, religion, livssyn og etikk, norsk, matematikk, framandspråk, kroppsøving, kunnskap om heimen, samfunnet og naturen, og estetisk, praktisk og sosial opplæring. Ein del av undervisningstida etter § 2-2 kan brukast til fag og aktivitetar som skolen og elevane vel, til leirskoleopplæring og til opplæring på andre skolar eller på ein arbeidsplass utanfor skolen. Kommunane avgjer sjølv korleis timar ut over minstetimetallet gitt i forskrifter etter § 2-2 skal brukast.		Kongen i statsråd skal gi forskrift om overordna mål og prinsipp for opplæringa.
	Grunnskolen er delt i eit barnetrinn og eit ungdomstrinn. Barnetrinnet omfattar 1.-7. årstrinn og ungdomstrinnet omfattar 8.-10. årstrinn.		Departementet skal gi forskrift om læreplanar for fag.
	Departementet gir forskrifter om fag, om mål for opplæringa, om omfanget av opplæringa i faga og om gjennomføringa av opplæringa. Departementet gir forskrifter om aktivitetar		Departementet skal gi forskrift om kor mange timar med opplæring elevar i grunnskolen og elevar og lærlingar i den vidaregåande opplæringa skal ha, og korleis timane skal fordelast mellom trinn og fag. Opp til 10 prosent av timane i kvart fag kan flyttast til andre fag eller brukast til opplæring som er tverrfagleg eller særleg eigna for å nå måla i den overordna delen av læreplanverket. Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om opplæring utover det minstetimetallet som departementet har fastsett.
			Sametinget skal gi forskrift om det samiske lærestoffet i dei nasjonale

	som ikkje er opplæring i fag. Departementet gir forskrifter om vurdering av elevar og privatistar og om klage på vurderinga, om eksamen og om dokumentasjon. Elevane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her. Rektor skal organisere skolen i samsvar med første leddet og forskrifter etter tredje leddet og i samsvar med § 1-1 og forskrifter etter § 1-5. Etter søknad frå kommunen kan departementet gi ein skole løyve til avvik frå første leddet og frå forskrifter om læreplanar dersom kravet til opplæringa samla ikkje blir mindre. Før slikt løyve blir gitt, må det liggje føre fråsegn frå samarbeidsutvalet.		læreplanane for fag og om læreplanar for opplæring i samiske språk. Sametinget gir òg forskrift om læreplanar for særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Forskrifta skal haldast innanfor dei rammene som departementet har fastsett. Departementet skal gi forskrift om andre særskilde læreplanar for grunnskoleopplæringa i forvaltningsområdet for samisk språk og for andre elevar som får samisk opplæring i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa. Sametinget skal i samråd med departementet lage utkast til desse forskriftene. Departementet skal gi forskrift om kva for utdanningstilbod som fører fram til studiekompetanse eller yrkeskompetanse (tilbudsstrukturen i den vidaregåande opplæringa). Departementet kan gi forskrift om plikt til å delta i aktivitetar som ikkje er opplæring i fag i grunnskolen.
§ 2-4	<i>Undervisninga i faget kristendom, religion, livssyn og etikk</i>		Hele § 2-4, Opplæringslova, er enten tatt ut, eller flyttet til § 13-7 i lovforslaget – og gjelder følgelig ikke for privat hjemmeundervisning
	Kristendom, religion, livssyn og etikk er eit ordinært skolefag som normalt skal samle alle elevar. Undervisninga i faget skal		<i>§ 13-7. Opplæring om livssyn og fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn</i> Opplæringa skal ikkje vera forkynnande.

	ikkje vere forkynnande. Undervisninga i kristendom, religion, livssyn og etikk skal gi kjennskap til kristendommen, andre verdsreligionar og livssyn, kjennskap til kva kristendommen har å seie som kulturarv og til etiske og filosofiske emne. Undervisninga i kristendom, religion, livssyn og etikk skal bidra til forståing, respekt og evne til dialog mellom menneske med ulik oppfatning av trudoms- og livssynsspørsmål. Undervisninga i kristendom, religion, livssyn og etikk skal presentere ulike verdsreligionar og livssyn på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte. Dei same pedagogiske prinsippa skal leggjast til grunn for undervisninga i dei ulike emna.	Opplæringa om kristendom, andre religionar, livssyn og etikk skal samle alle elevar og presentere ulike religionar og livssyn på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte. Elevar har etter skriftleg melding rett til fritak frå aktivitetar i opplæringa som dei opplever som utøving av ein annan religion enn sin eigen eller tilslutning til eit anna livssyn enn sitt eige, eller som dei på same grunnlag opplever som krenkjande eller støytande. Ein treng ikkje grunngi meldinga. Ein kan ikkje krevje fritak frå kompetansemåla i læreplanane for fag. Elevar som får fritak frå aktivitetar i opplæringa, skal ha anna opplæring med tilsvarande fagleg innhald.
--	--	---

46.4.3 Utvalgets vurdering

Innledning

Utvalget legger til grunn at det kan være mange årsaker til at foreldre ønsker å undervise sine egne barn. Det kan skyldes at familien ønsker mer tid sammen, eller at barna får opplæring etter en bestemt pedagogisk retning. Andre årsaker kan være misnøye med skolemiljøet eller at skoleveien er lang eller farlig. I de europeiske landene er det svært ulike rammer for grunnskoleopplæring i hjemmet, se kapittel 46.4.2. I et par land åpnes det ikke for grunnskoleopplæring i hjemmet, mens noen land krever bestemte grunner. Andre land igjen har kvalifikasjonskrav, og de aller fleste har ulike former for tilsyn med opplæringen. Videre stiller de aller fleste landene krav om at barna gjennomfører prøver. Utvalget foreslår i hovedsak at gjeldende bestemmelser om grunnskoleopplæring i hjemmet i opplæringsloven §§ 2-13 og 14-3 videreføres i den nye loven. I dette ligger det også at utvalget mener at denne formen for opplæring bør styres

gjennom lov, eventuelt med hjemmel i lov. Utvalget mener at dette er nødvendig for å sikre at foreldre fortsatt kan velge å undervise sine egne barn, men også at det enkelte barn får en opplæring som holder en god nok kvalitet. Videre kan regelstyring bidra til forutberegnelighet for foreldre og likebehandling.

Opplæringen skal skje i hjemmet

Utvalget legger til grunn at opplæringen hovedsakelig skal skje i barnets hjem, det vil si på folkeregistrert adresse, eller i nærområdet. Dette følger også av gjeldende bestemmelse, jf. «i heimen», men utvalget erfarer at dette har vært noe ulikt praktisert, noe som også kan gjøre det vanskelig for kommunen å føre tilsyn med opplæringen.

Utvalget er kjent med at enkelte foreldre ønsker å undervise egne barn i kortere perioder på grunn av for eksempel ferie og andre reiser utenom skolens ferier. Utvalget legger til grunn at grunnskoleopplæringen i hjemmet må gjennomføres i Norge, jf. virkeområdet til opplæringsloven.

Tradisjonelt har reisevirksomhet vært en del av tateres/romanifolks levemåte. Det er usikkert hvor mange som i dag ønsker å reise med barn i perioder utover skolens ferier. Skolelederne som er intervjuet i arbeidet med NOU 2015: 7 *Assimilering og motstand – Norsk politikk ovenfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*, melder i liten grad om søknader om fritak fra undervisning i forbindelse med reising. Noen skoler påpeker at det generelle fraværet spredt utover året er det største problemet, og ikke fravær i forbindelse med reising.¹⁸ Utdanningsdirektoratet opplyser at enkelte skoler har hatt en ordning der tater- og romaniforeldre har gitt barna hjemmeundervisning i de periodene de har vært ute og reist. Det har vært et tett samarbeid med skolen for å lage passende undervisningsopplegg. Direktoratet understreker at tilsyn er viktig for å sikre at barna får den opplæring de har rett til.¹⁹ Direktoratet opplyser ikke om hvordan kommunene har ført tilsyn med opplæringen i reiseperioden. Utvalget legger til grunn at det er frivillig for kommunene og skolene å bistå foreldre med å utarbeide denne typen undervisningsopplegg. Videre mener utvalget at eventuelle utfordringer knyttet til skolegang og nasjonale minoriteters reising bør løses ved andre virkemidler enn at foreldrene underviser sine egne barn i reiseperioden.

Bør det stilles krav om forhåndsgodkjenning?

Retten til grunnskoleopplæring er en grunnleggende rettighet som er beskyttet av Grunnloven og internasjonale konvensjoner. **Utvalget mener at det for mange foreldre vil være krevende å sikre at opplæringen er i samsvar med læreplanene for**

fag, og at opplæringen ellers er forsvarlig. I forar-

17 Proposition 2009/10:165.

18 Kap. 6.5.2.2.

19 Utdanningsdirektoratet, 2014d.

beidene til bestemmelsene er det lagt til grunn at «privat heimeopplæring kan tillatast, der kommunen er sikker på at foreldre kan gi ei opplæring som svarer til den opplæringa som blir gitt i skolen.

»20 **Utvalget mener at et krav om forhåndsgodkjenning av undervisningsopplegget vil kunne bidra til at foreldre ikke starter opp med grunnskoleopplæring i hjemmet der dette ikke er realistisk.**

Dersom foreldrene starter opp med grunnskoleopplæring i hjemmet og denne stanses av kommunen etter kort tid som følge av at opplæringen ikke har den nødvendige kvaliteten, kan dette være svært uheldig for barnet. Et krav om forhåndsgodkjenning etter søknad vil kunne bidra til at barnet sikres kontinuitet i opplæringen.

Utvalget mener at det bør innføres krav om *forhåndsgodkjenning* av grunnskoleopplæring i hjemmet etter søknad, **noe utvalget ikke mener vil**

være særlig byrdefylt for foreldrene. Foreldrene må uansett sette seg godt inn i læreplanene for fag og planlegge det nærmere undervisningsopplegget før oppstart, for eksempel progresjon, innhold og arbeidsmåter. Utvalget legger til grunn at foreldrene ikke skal måtte gi mer informasjon i søknaden enn at det sannsynliggjøres at grunnskoleopplæringen i hjemmet vil være i samsvar med minimumskravene i loven, se nedenfor. **Utvalget ser for seg at søknaden inneholder en overordnet plan for opplæringen, inkludert informasjon om læremidler, læringsarenaer og kompetanse, både den formelle og den ikke-formelle. Videre må søknaden selvsagt gi informasjon om navn på barnet, hvem av foreldrene som skal undervise, når foreldrene ønsker at opplæringen skal starte, og anslått varighet.**

Et krav om forhåndsgodkjenning vil kunne legge til rette for en god dialog mellom foreldrene og kommunen om gjennomføringen av tilsynet, blant annet om hyppighet og tilsynsperson(er).

Dersom bakgrunnen for ønsket om grunnskoleopplæring i hjemmet er at barnet ikke trives på skolen, vil også kontakten mellom familien og kommunen kunne føre til at barnet likevel velger å fortsette på skolen ved hjelp av tiltak initiert av kommunen, eventuelt at det startes en prosess der tilliten til skolen gjenopprettes.

Utvalget legger til grunn at kommunene ikke vil få mange søknader om grunnskoleopplæring i hjemmet (se kapittel 46.4.2), og utvalget mener at kommunene bør prioritere disse søknadene slik at saksbehandlingstiden ikke blir lang. Utvalget viser for øvrig til forvaltningsloven § 11 a, som

fastsetter at forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold. Utvalget mener også at departementet bør vurdere om det bør utarbeides en veileder som kommunene kan dra nytte av i saksbehandlingen.

Utvalget mener at et nytt krav om forhåndsgodkjenning bør gjelde fra lovens ikrafttredelse.

Det betyr at de familiene som allerede er i gang med grunnskoleopplæring i hjemmet, ikke trenger å søke om godkjenning, se forslag til § 24-2 fjerde avsnitt.

Hvilke krav bør det stilles til opplæringen?

I opplæringsloven § 2-13 er det vist til fire bestemmelser i opplæringsloven som gjelder for grunnskoleopplæring i hjemmet. Henvisningsteknikken

har bidratt til at det er noe uklart om også opplæringsloven § 1-6, hvor departementet gis hjemmel til å gi forskrifter om overordnede mål og prinsipper for opplæringen, gjelder for denne undervisningsformen.²¹ Utvalget legger til grunn at overordnet del av læreplanverket, som er fastsatt med hjemmel i § 1-6, kun delvis passer for grunnskoleopplæring i hjemmet. Utvalget mener at det er tilstrekkelig at formålet med opplæringen i dagens § 1-1 gjøres gjeldende for denne undervisningsformen.

Kravet om tilpasset opplæring i opplæringsloven § 1-3 første avsnitt gjelder forgrunnskoleopplæring i hjemmet. Utvalget foreslår at det innføres en plikt til å sørge for universell opplæring, se kapittel 31.5. Sidenplikten er knyttet opp mot individuelt tilrettelagt opplæring, som ikke bør gjelde for denne opplæringsformen, foreslår utvalget at det verken stilles krav om tilpasset opplæring eller universell opplæring, se for øvrig vurderingen i 46.2.3. Utvalget foreslår å innta et forsvarlighetskrav i § 1-3 i den nye loven, og utvalget foreslår at dette kravet også skal gjelde tilsvarende for grunnskoleopplæring i hjemmet. Dette vil innebære at selv om det ikke gjelder konkrete krav til tilrettelegging eller oppfølging av barnet, vil det uansett gjelde et krav om forsvarlighet, se nærmere omtale av kravet i kapittel 15.

Det tidligere kravet i opplæringsloven § 1-3 andre avsnitt om særlig høy lærertetthet på 1. til 4. trinn gjaldt for grunnskoleopplæring i hjemmet. I forarbeidene til bestemmelsene er det ikke kommentert hvorfor kravet ble gjort gjeldende.²²

Utvalget legger til grunn at dette var en inkurie. Uansett er § 1-3 andre avsnitt erstattet av ny § 1-4 om tidlig innsats på 1. til 4. trinn fra 1. august

²⁰ Ot.prp. nr. 46 (1997–98), kap. 24.5.2.

²¹ Helgeland, 2018, s. 73.

²² Ot.prp. nr. 55 (2008–2009). Prop. 52 L (2017–2018).

2018. Paragraf 1-4 er ikke gjort gjeldende for grunnskoleopplæring i hjemmet, og utvalget foreslår heller ikke at det nye kravet om «forsterka

innsats» gjøres gjeldende. Utvalget viser også her til kapittel 31.

Det framgår i § 2-13 at kravene til innholdet i opplæringen gjelder «så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs folkerettslege plikter». Utvalget legger til grunn at kunnskapsinnholdet i de ulike målene i læreplanene ikke er i strid med Norges folkerettslige forpliktelser, og det vil derfor være få foreldre som vil oppleve at gjeldende krav til innhold i opplæringen (læreplanene for fag) vil være i strid med egen religion eller eget livssyn. Utvalget mener derfor at det ikke er nødvendig å presisere i loven at kommunen må anerkjenne foreldrenes rett til å tilpasse undervisningen ut fra blant annet livssynsmessige forhold. Utvalget foreslår derfor at det fastsettes at opplæringen skal være i samsvar med læreplanverket med unntak av overordnet del av læreplanverket, men at det ikke stilles krav om at opplæringen ikke skal være forkynnende, eller særskilte krav til opplæringen om livssyn, se kapittel 43.3.

Utvalget foreslår ikke andre endringer, for eksempel kvalifikasjonskrav eller rett og plikt til å avlegge grunnskoleeksamen eller nasjonale prøver. Utvalget foreslår ingen realitetsendringer når det gjelder tilsyn. Det kommunale tilsynet må, som i dag, være egnet til å avdekke om opplæringen er i samsvar med minimumskravene i loven. Det betyr at kravene til omfang og hyppighet vil variere.

Hvilket uttrykk bør brukes?

I opplæringsloven benevnes grunnskoleopplæring i hjemmet noe ulikt. I opplæringsloven § 2-13 brukes uttrykkene «privat opplæring i heimen» og «privat grunnskoleopplæring i heimen», mens uttrykket «heimeopplæring» og «opplæringa for barn og unge som ikkje går på skole» brukes i opplæringsloven § 14-3. Utvalget foreslår at man bruker uttrykket «grunnskoleopplæring i heimen» i den nye loven.

46.4.4 Utvalgets forslag

Utvalget foreslår

- at det fortsatt åpnes for grunnskoleopplæring i hjemmet, men slik at det innføres krav om forhåndsgodkjenning og at opplæringen er forsvarlig, se forslag til § 20-5
- at kommunene fortsatt skal føre tilsyn med grunnskoleopplæring i hjemmet, se forslag til § 20-7
- språklige endringer

Retten til videregående svekkes – elever kan «stryke» på grunnskoleopplæringen

Kort oppsummert:

Utvalget peker på problemet rundt at noen ungdommer har for lite grunnskoleopplæring til å ha forutsetninger til å kunne nytte seg videregående opplæring.

Feks barn og ungdom som kommer til Norge som flyktninger og ikke har fått grunnskoleopplæring i sitt opprinnelige hjemland, eller barn med alvorlig sykdom som ikke har kunnet få tilstrekkelig grunnskoleopplæring av den grunn.

Lovverket åpner allerede i dag for at denne gruppen ungdom kan få mulighet til ett ekstra år med grunnskoleoppæring, før de tar fatt på videregående opplæring.

Utvalget foreslår at denne gruppen skal få de samme rettighetene knyttet til grunnskoleopplæring, som andre barn og unge med rett til grunnskoleopplæring.

Dette er en prisverdig bekymring, og presiseringen for å gi denne gruppen likeverdige rettigheter er fornuftig.

Problemene oppstår når denne retten ikke blir frivillig.

Utvalget mener at kriteriene for å anses å ha «fullført grunnskoleopplæringen» skal være at man «**har mottatt grunnskoleopplæring i et tilstrekkelig omfang**», samtidig som «**Utvalget understreker at dette ikke vil være et spørsmål om elevens oppnådde kompetanse...**»

Spesielt med bakteppet at vi i Norge har kompetansemål, er det merkelig å knytte «fullført grunnskoleopplæring» tettere til å ha vært tilstede og mottatt en viss mengde opplæring, kontra det å oppnå kompetanse?

Hva med skolevegrerne, som ikke klarer å delta i grunnskoleopplæringen ved den offentlige skolen? På hvilken måte vil enda mere grunnskoleopplæring hjelpe dem videre i livet – i motsetning til å få muligheten til å velge en opplæring som kanskje kunne motivere dem til å møte opp?

Hva med de som ikke makter enda ett år med grunnskoleoppæring og dermed aldri vil få mulighet til å motta videregående opplæring?

Frafallet i den videregående opplæringen vil helt sikkert falle dersom dette lovforslaget blir vedtatt, men til hvilken pris?

Å frata ungdom ungdomsretten/retten til videregående opplæring, er en drastisk endring, som jeg heller ikke kan se at Regjering og Storting har tatt opp og offentlig debattert i forkant av dette lovforslaget?

Igjen stiller jeg spørsmålet: Er dette en villet endring?

Koronakrisen og stengingen av skolene, har dessuten med all tydelighet vist at tilegning av kunnskap også kan skje uten opplæring i et klasserom.

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

Begge lovtekstene definerer retten til videregående opplæring likt:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 3-1	Rett til videregående opplæring for ungdom	§ 6-1	Rett til videregående opplæring
	Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har ... rett til ... videregående opplæring.		Dei som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har rett til videregående opplæring... .

Så langt, alt vel – Men:

Utvalget foreslår å innføre **muligheten å ikke ha fullført grunnskoleopplæringen**, selv om eleven har gått ut av 10. trinn:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 2-1	Rett og plikt til grunnskoleopplæring	§ 3-1	Rett til grunnskoleopplæring
	4. ledd: Retten og plikta til opplæring varer til eleven har fullført det tiande skoleåret .		Barn har rett til offentlig grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet .
			3. ledd: Dei som har avslutta det 10. trinnet i grunnskolen utan å ha fullført grunnskoleopplæringa eller tilsvarende opplæring, har rett til eitt år med tilrettelagt grunnskoleopplæring ved ein videregående skole etter § 1-17. ...
		§ 3-2	Plikt til grunnskoleopplæring
			Barn har plikt til grunnskoleopplæring får det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet

Utlaget foreslår altså at noen elever ikke får oppfylt retten til å få videregående opplæring, dersom de ikke ansees å ha fullført grunnskoleopplæringen.

Dette kan da ikke stemme, tenker man jo når man leser dette, så la oss se på hva utvalget har skrevet i sin vurdering:

24.4.1 Generelt
Retten til videregående opplæring er i dag regulert i opplæringsloven § 3-1. Utvalget foreslår å videreføre retten til videregående opplæring. I

dette kapitlet drøftes utvalgte problemstillinger, og utvalget foreslår enkelte endringer i reglene om videregående opplæring

24.4.2 Mulighet til å tilby mer grunnskoleopplæring

Det følger av opplæringsloven § 4A-1 andre avsnitt at kommuner og fylkeskommuner kan tilby grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne til ungdommer som har rett til videregående opplæring etter § 3-1 (ungdomsretten), men som trenger mer grunnskoleopplæring. Denne regelen kom inn i loven i 2016. Bakgrunnen for lovendringen var blant annet et forsøk i Vestfold der nyankomne, unge innvandrere fikk grunnskoleopplæring kombinert med fag på videregående nivå. Opplæringen ble lagt til en videregående skole, og erfaringene fra forsøket viste at elevene opplevde dette som viktig både for læringsprestasjonene og for å oppnå sosial tilhørighet i en ungdomsgruppe. Det var Larvik kommune som hadde ansvaret for grunnskoleopplæringen i forsøket. Vestfold fylkeskommunen stilte med lokaler, og både kommunen og fylkeskommunen sto for finansiering, lærerressurser mv. Et lignende forsøk ble gjennomført i Telemark fylkeskommune, men da med fylkeskommunen som ansvarlig for opplæringstilbudet. Utvalget foreslår å videreføre muligheten for både kommunen og fylkeskommunen til å gi mer grunnskoleopplæring til dem som har rett til videregående opplæring, men som trenger mer grunnskoleopplæring for å kunne fullføre videregående opplæring.

I forarbeidene til opplæringsloven er det lagt til grunn at ungdommer som tas inn på grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne etter § 4A-1 andre avsnitt, ikke får de samme rettighetene som dem som har *rett* til grunnskoleopplæring.

49

Utvalget mener dette er en uheldig begrensning. Det er frivillig for kommunen og fylkeskommunen å tilby mer grunnskoleopplæring til dem som har fullført grunnskolen. Dersom kommunen og fylkeskommunen velger å etablere slike tilbud, bør elevene ha de samme rettighetene som dem som har rett til grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne. Det kan kanskje være en risiko for at enkelte kommuner og fylkeskommuner da vil unnlate å etablere slike tilbud, men utvalget anser dette som lite sannsynlig. Det vil uansett være uheldig dersom mangelen på dekning av skysskostnader eller andre manglende rettigheter fører til at noen ungdommer ikke kan benytte seg av slike tilbud. Resultatet kan da bli en forskjellsbehandling av ungdommene ut fra hvilke ressurser de har tilgang til.

Utvalget foreslår derfor at ungdommer som

benytter seg av tilbud om mer grunnskoleopplæring, skal få de samme rettighetene som dem som har rett til grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne. Utvalget foreslår språklige endringer i reglene om grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne for å få fram at reglene gjelder for dem som får slik opplæring, uavhengig av om de har rett til slik opplæring eller ikke.

24.4.3 Bør det innføres en rett til ett år med ekstra grunnskoleopplæring ved en videregående skole for ungdom som ikke har fullført grunnskolen?

Utfordringer med praktiseringen av dagens regelverk
Det oppleves i dag som en utfordring at elever går inn i videregående opplæring med svært ulik kompetanse og opplæringsbakgrunn. Noen elever opplever sterke faglige utfordringer, noen har av ulike grunner hatt mye fravær eller mangelfull grunnskoleopplæring. Noen elever kommer også til Norge relativt sent i grunnskoleløpet og kan mangle både den grunnskoleopplæringen og de norskferdighetene som trengs for å fullføre videregående opplæring.⁵⁰

Retten til videregående opplæring er avhengig av at man har fullført norsk grunnskole eller tilsvarende opplæring. Opplæringsloven åpner for at

48 NHO-fellesskapet, innspill til utvalget.

49 Prop. 72 L (2015–2016), kap. 5.5.5.

50 Se bl.a. NOU 2018: 15.

det kan stilles krav om et visst omfang av opplæring for at en elev skal sies å ha fullført grunnskoleopplæringen.

I lovens forskrifter er ikke dette

fulgt opp. I forskrift til opplæringsloven § 6-3 står det at man har fullført opplæringen dersom man er skrevet ut av grunnskolen. I praksis er det lagt til grunn at dersom man avslutter 10. trinn, så har man fullført grunnskolen uavhengig av hvor mye grunnskoleopplæring man har fått. Ungdommer som kommer til Norge sent i grunnskolen, kan dermed anses å ha fullført grunnskolen selv om de bare har hatt kort tid med grunnskoleopplæring i Norge og liten eller ingen grunnskoleopplæring fra hjemlandet.

Vilkåret om «fullført» opplæring skal innebære krav om grunnskoleopplæring av et visst omfang

Utvalget har ikke vurdert om det bør innføres særlige kvalifikasjonskrav eller lignende for inntak til enkelte av utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Dette ligger i grenselandet for utvalgets mandat, og andre utvalg vil være nærmere til å utrede slike problemstillinger.

Utvalget peker likevel på at eventuelle kvalifikasjonskrav ikke vil kunne innskrenke den enkeltes rett til videregående opplæring etter Grunnloven, med mindre denne samtidig endres. Også internasjonale konvensjoner setter skranker for hvilke

begrensninger som kan fastsettes i den enkelte ungdoms mulighet for opplæring og utvikling. Etter Grunnloven og opplæringsloven har all ungdom rett til videregående opplæring dersom de har fullført grunnskoleopplæring. Det er ikke et krav om å bestå grunnskoleopplæringen. Utvalget foreslår ingen endringer i dette. Retten til videregående opplæring bør gjelde for alle, uavhengig av hvilke kunnskaper og ferdigheter søkeren har tilegnet seg i grunnskolen.

Utvalget foreslår derimot at elever ikke uten videre skal anses for å ha fullført dersom de bare har deltatt i grunnskoleopplæringen i et svært begrenset omfang, slik regelverket praktiseres i dag. Det avgjørende skal være hvor mye opplæring den enkelte faktisk har fått. I vurderingen av om en elev kan sies å ha fullført grunnskoleopplæringen, må det tas hensyn både til opplæringen som den enkelte har fått i Norge, og til tilsvarende opplæring i andre land. **Utvalget understreker at dette ikke vil være et spørsmål om elevens oppnådde kompetanse, men om han eller hun har mottatt grunnskoleopplæring av et tilstrekkelig omfang.**

Det er kommunen som er ansvarlig for grunnskoleopplæringen, og som skal skrive ut vitnemål ved fullført grunnskoleopplæring. I de aller fleste tilfeller vil grunnskolen være fullført når elevene avslutter 10. trinn, og kommunen trenger ikke å vurdere om hver enkelt elev har fullført. Men dersom en elev i begrenset grad har deltatt i grunnskoleopplæringen, må kommunen vurdere konkret om grunnskoleopplæringen skal anses å være fullført. Spørsmålet er da om eleven samlet sett har fått et stort nok omfang grunnskoleopplæring til at grunnskoleopplæringen kan anses å være fullført.

Endringen innebærer at det er behov for en annen form for dokumentasjon enn vitnemål for den som har avsluttet 10. trinn uten å ha fullført grunnskolen.

I hvilke tilfeller har man ikke «fullført» grunnskoleopplæringen?

At vilkåret om «fullført» grunnskoleopplæring knyttes til mengden opplæring man har fått, vil særlig ha betydning for barn som kommer til Norge sent i grunnskolen. Utvalget mener det er viktig at denne elevgruppen sikres tilstrekkelige grunnkunnskaper og norskferdigheter, slik at de blir bedre i stand til å nyttiggjøre seg retten til videregående opplæring.

Barn som kommer til Norge i løpet av barnetrinnet, vil normalt anses å ha fullført grunnskolen etter at 10. trinn er avsluttet, selv med lite grunnskoleopplæring fra hjemlandet. Utvalget mener kommunene må være særlig oppmerksomme på

de barna som har kommet til Norge i løpet av ungdomstrinnet uten sammenlignbar grunnskoleopplæring fra hjemlandet.

Barn som kommer til Norge etter fylte seks år, skal normalt plasseres på det trinnet som alderen tilsier (se kapittel 23.4.2). Kommunen kan likevel la barn og unge som kommer til Norge, starte på et lavere grunnskoletrinn enn alderen deres tilsier. Dersom dette er til det beste for barnet, bør kommunen veilede om og gi barnet denne muligheten. For barn som har mottatt lite opplæring og som har svake språkferdigheter, kan det være en god løsning å få begynne på et lavere trinn og følge noe yngre medelever ut grunnskolen og over i videregående opplæring. En kartlegging fra Utdanningsdirektoratet kan tyde på at flere kommuner i dag gir asylsøkerbarn et slikt tilbud, men dette er noe usikkert.⁵¹

Elever med rett til særskilt språkopplæring har i dag rett til inntil to år ekstra opplæring, dersom han eller hun trenger det med tanke på opplæringsmålene, jf. § 3-1. Utvalget foreslår å videreføre denne retten. Forsøkene i Telemark og Vestfold

(se kapittel 24.4.2) viste at det kan være utfordrende å få ungdommer til å søke på tilbud om ekstra opplæring. Mange elever vil heller begynne direkte i videregående opplæring, uavhengig av forkunnskaper. I forsøkene ble det derfor lagt vekt på god veiledning til både elever og foreldre. Utvalgets forslag vil innebære at enkelte av elevene med svake forutsetninger for å fullføre, ikke lenger kan velge bort ekstra opplæring. Det er likevel viktig at både de og andre elever tidlig får god informasjon om betydningen av forkunnskaper for videre skolegang, og om at det i videregående opplæring normalt stilles krav om bestått i alle fag for å kunne bli tatt inn til neste skoleår, få læreplass og få vitnemål, svennebrev eller fagbrev. Det kan også være tilfeller der ungdommer som har gjennomført hele grunnskoleopplæringen i Norge, ikke har deltatt i grunnskoleopplæringen i tilstrekkelig omfang til at denne kan anses å være fullført. I forarbeidene til opplæringsloven er det for eksempel vist til tilfeller der barn ikke har vært i stand til å ta imot opplæring på grunn av sykdom, eller der elever har «droppet ut». Når barn er syke over lengre tid, har kommunen plikt til å gi eleven opplæring hjemme. Fylkeskommunen har en tilsvarende plikt når barnet er i helseinstitusjon. Men i noen tilfeller kan barnet være for sykt til å få opplæring i noen særlig grad. Unntaksvis kan barn ha fått så lite grunnskoleopplæring at opplæringen ikke kan anses å være fullført. Det vil da også være til det beste for barnet å få mer grunnskoleopplæring, for å få bedre forutsetninger for å kunne fullføre videregående opplæring. I de fleste tilfeller vil kommunens og fylkeskommunens

oppfølgingsansvar overfor syke elever gi elevene nok grunnskoleopplæring til at vilkåret om «fullført» vil være oppfylt.

Opplæringsloven åpner for å fritta elever fra hele eller deler av opplæringsplikten dersom særlige grunner taler for det (se kapittel 23.4.3). Dersom elever fritas grunnet alvorlig sykdom eller betydelig nedsatt funksjonsevne, har eleven retten til grunnskoleopplæring i behold. Det er dermed naturlig å ikke anse grunnskoleopplæringen som fullført.

Dersom en elev derimot får fritak fra plikten til grunnskoleopplæring for å kunne hoppe over et trinn, skal kommunen på forhånd ha vurdert om eleven likevel vil få forsvarlig opplæring. Elever vil i slike tilfeller anses å ha fullført grunnskoleopplæringen selv om de har ett år mindre opplæring.

Et annet typetilfelle er der elever har mye fravær fra opplæringen av andre grunner enn sykdom, for eksempel ved skulk eller tilfeller hvor elevene mer eller mindre «dropper ut» av grunnskolen.

Utvalget foreslår at det lovfestes i den nye opplæringsloven at kommunen skal ha en oppfølgingsplikt overfor elever med stort fravær for å sørge for at barna i størst mulig grad får den grunnskoleopplæringen de har rett og plikt til å delta i (se kapittel 20.4.2). I de fleste tilfeller vil god oppfølging fra kommunens side bidra til at elevene får nok grunnskoleopplæring til å oppfylle vilkåret om «fullført» etter avsluttet 10. trinn. Men det forekommer nok tilfeller hvor ungdommene har deltatt i en så begrenset del av opplæringen på ungdomstrinnet at de ikke kan anses å ha fullført grunnskolen etter avsluttet 10. trinn.

Hva er konsekvensen av at man ikke har fullført grunnskoleopplæring?

Konsekvensen av at en ungdom ikke anses å ha fullført grunnskolen etter avsluttet 10. trinn, er at vedkommende ikke har rett til videregående opplæring.

Plikten til grunnskoleopplæring for barn og unge skal som i dag bare gjelde fram til 10. trinn er avsluttet. Den som avslutter 10. trinn uten å ha fått nok grunnskoleopplæring til at grunnskolen anses som fullført, vil dermed ikke ha plikt til å ta mer grunnskoleopplæring. Etter avsluttet 10. trinn vil man være over 16 år, og dermed over det som omtales som opplæringspliktig alder.

Den som avslutter 10. trinn uten å ha fullført grunnskolen, vil derimot fortsatt ha rett til grunnskoleopplæring, men ikke etter reglene som gjelder

for barn og unge. Kommunen kan likevel velge å tilby en ungdom å fortsette i vanlig grunnskole.

Utvalget antar at kommunen vil la ungdommer som ønsker det, fortsette i vanlig grunnskole framfor å ta ut retten til grunnskoleopplæring på de måtene som lovforslaget legger opp til (se

nedenfor).

Grunnskoleopplæringen kan gjennomføres på ulike måter. De som ikke har fullført grunnskolen, har etter dagens regler og utvalgets forslag rett til grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne (se kapittel 45). Ungdommer som avslutter 10. trinn, men som ikke kan anses for å ha fullført grunnskolen, vil dermed ha rett til grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne.

Ungdommen kan også velge å fortsette i vanlig grunnskole dersom kommunen tilbyr dette.

For mange ungdommer vil det kunne virke lite motiverende å «bli igjen» på ungdomsskolen eller å måtte følge opplæring i en voksenklasse.

Utvalget mener ungdommene derfor også bør kunne velge et tredje alternativ: mer grunnskoleopplæring ved en videregående skole.

Utvalget foreslår at det innføres en rett til ett år med ekstra grunnskoleopplæring ved en videregående skole for ungdommer som ikke anses å ha fullført grunnskolen. Utvalget mener dette opplæringstilbudet bør gis etter reglene om opplæring

særlig organisert for voksne. Det er da de samme reglene som gjelder som for tilbud om mer grunnskoleopplæring til ungdommer som har rett til videregående opplæring (se kapittel 24.4.2). Reglene om grunnskoleopplæring for voksne gjør det mulig å gi et opplæringstilbud som er bedre tilpasset ungdommens kompetanse enn hvis de skulle følge ordinær grunnskoleopplæring.

Opplæringstilbudet vil bestå av de fagene som i dag er en del av grunnskoleopplæringen for voksne, som er norsk, engelsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE). Utvalget har ikke vurdert om det bør utarbeides en felles ramme, for eksempel fag- og timefordeling for et slikt tilbud, eller om det bør være rom for lokal tilpasning.

Den foreslåtte retten til et ekstra opplæringsår har til hensikt å gi alle ungdommer grunnskoleopplæring av et visst omfang og dermed legge til rette for at de har bedre forkunnskaper når de skal begynne i videregående opplæring. Ungdomsretten til videregående opplæring gjelder i dag bare ut det skoleåret som begynner det året man fyller 24 år. Utvalget foreslår derfor at retten til et ekstra år med grunnskoleopplæring tidsbegrenses på samme måte. De som ikke har fullført grunnskolen, men som ikke benytter seg av retten til det ekstra året før det året de fyller 24 år, vil fremdeles kunne benytte seg av retten til grunnskoleopplæring for voksne (se kapittel 45.4.3).

Det kan spørres om ett år med ekstra grunnskoleopplæring vil være tilstrekkelig for elever som mangler store deler av et tiårig grunnskoleløp.

Utvalget mener elevene dette gjelder, ideelt

sett burde fått mer tilrettelagt opplæring før de begynner i videregående opplæring. Et ettårig tilpasset opplæringsløp vil likevel gi ungdommene langt bedre muligheter til å mestre videregående opplæring, samtidig som de fremdeles vil være omtrent jevnaldrende med medelevene sine når de begynner i videregående opplæring.

Dersom den enkelte ungdommen heller ønsker et annet og mer tilpasset opplæringstilbud enn det nye ettårige opplæringsløpet, kan han eller hun velge å få grunnskoleopplæring gjennom kommunens voksenopplæringstilbud (se kapittel 45.4.3).

Når ungdommen har deltatt i det ekstra året med grunnskoleopplæring, eventuelt fullført vanlig grunnskoleopplæring for voksne, skal han eller hun regnes for å ha fullført grunnskolen og derfor ha rett til videregående opplæring. Som for andre elever skal det ikke stilles krav om bestått grunnskoleopplæring for å ha rett til videregående opplæring.

Ansvar for tilrettelagt ettårig grunnskoleopplæring

Kommunen har ansvaret for grunnskoleopplæring for voksne, og vil ha ansvaret for opplæringen dersom de som har avsluttet 10. trinn uten å fullføre grunnskole, velger å benytte kommunens tilbud.

Det nye ettårige tilrettelagte grunnskoleopplæringstilbudet skal etter forslaget legges til en videregående skole. Det er dermed naturlig at fylkeskommunene gis ansvaret for dette opplæringstilbudet.

I elevgruppen som omfattes, skrives mange i dag ut av grunnskolen og får rett til videregående opplæring selv om de har svært kort botid og har mottatt lite grunnskoleopplæring.

Fylkeskommunen har derfor allerede i dag ansvaret for å gi disse elevene et tilrettelagt opplæringstilbud, både gjennom tilpasset opplæring, spesialundervisning og ved å tilby ekstra tid i videregående opplæring. Plikten til å gi denne elevgruppen grunnskoleopplæring vil trolig gjøre det lettere for fylkeskommunen å tilpasse opplæringen til elevenes behov. Det kan også føre til at det blir mindre behov for særskilte tilpasninger eller utvidet tid i den videregående opplæringen.

Dersom elever som har gjennomført hele grunnskoleopplæringen i Norge, ikke anses å ha fullført grunnskoleopplæringen etter avsluttet 10. trinn fordi de har vært mye borte fra opplæringen, kan det stilles spørsmål ved om det er rimelig at fylkeskommunen får ansvaret for å gi dem grunnskoleopplæring.

På den annen side er dette også elever som i dag anses å ha rett til videregående opplæring. I praksis er derfor forskjellen at fylkeskommunen nå kan «tette hullene» i grunnskoleopplæringen før elevene begynner på den videregående

opplæringen, framfor at at opplæringen må tilpasses en svært differensiert gruppe. Utvalget understreker at kommunene har plikt til å følge opp elever med stort fravær og å legge til rette ved sykdom mv. slik at elevene skal få den opplæringen de trenger for å fullføre. Dersom det blir mange ungdommer som avslutter 10. trinn uten å fullføre på grunn av stort fravær, bør det utredes om det skal innføres en refusjonsordning mellom kommunen og fylkeskommunen. Det er viktig at elevene følges opp så tidlig som mulig og at retten til ettårig grunnskoleopplæring på en videregående skole ikke blir en hvilepute for kommunene. Dette er først og fremst viktig av hensyn til den enkelte eleven, men det er også avgjørende for en velfungerende ansvarsfordeling mellom kommunene og fylkeskommunene. Ungdommer som har fullført grunnskolen og dermed har rett til videregående opplæring, vil på samme måte som i dag ikke ha rett til ekstra grunnskoleopplæring. Også ungdommer som har fullført grunnskolen, vil imidlertid kunne ha utbytte av mer grunnskoleopplæring før de begynner i videregående opplæring. Kommunene kan tilby disse et ekstra år på ungdomsskolen dersom de ønsker det, men det er da en forutsetning at elevene ikke har fått utskrevet vitnemål. I tillegg kan både kommunene og fylkeskommunene tilby ekstra grunnskoleopplæring til ungdommer etter reglene om opplæring særlig organisert for voksne (se kapittel 24.4.2).

Lekser blir lovfestet

Lekser var tidligere ikke lovfestet, og har vært et svært omdiskutert tema i den offentlige skoledebatten.

Utvalget har en forholdsvis kort vurdering ifbm temaet lekser, noe som synes underlig, all den tid lekser har vært, og er, et kontroversielt tema som stadig er oppe til debatt.

Interesserte kan selv lese om kunnskapsgrunnlaget i kapittel 20 i NOU 2019: 23.

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
	Lekser var ikke tidligere lovfestet.	§ 2-2	<i>Elevane sin rett til å medverke og plikt til å delta</i> 3. ledd: Kommunen og fylkeskommunen kan pålegge elevane å gjere oppgaver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.

20.4.3 Adgangen til å gi lekser

Utvalget tar ikke stilling til om lekser er bra eller ikke, men konstaterer at det er en lang tradisjon for lekser i norsk skole. Siden lekser har en praktisk rettslig side og det av og til stilles spørsmål ved hjemmelsgrunnlaget, mener utvalget at det bør presiseres i den nye loven at kommunen kan pålegge elevene å gjøre oppgaver etter skoletid. Utvalget mener også at det bør presiseres at det må tas hensyn til at elever har rett til hvile og fritid når det gis lekser.

Plikt til å la seg innlosjere for elever i grunnskolen

Utvalget foreslår at **elever har plikt til å la seg innlosjere, dersom daglig skyss ikke er forsvarlig – med mindre foreldrene selv sørger for skyss.**

Mange steder i Norge kan bli isolerte i kortere og lengre perioder vinterstid, og utvalget har i sine vurderinger nevnt følgende problemstilling:

Bør foreldrene flytte eller selv sørge for at barnet kommer på skolen dersom skyss ut fra en konkret helhetsvurdering ikke er forsvarlig?

Helhetsvurderingen skal da omfatte både det sikkerhetsmessige aspektet, samt kostnadsaspektet.

Utvalgets vurdering står i sterk kontrast til forarbeidene ang dette temaet til nåværende opplæringslov, noe utvalget utelater å nevne. Mere om dette i hoveddokumentet.

I tillegg skal den offentlige skolen følge gratisprinsippet. Hvor ble det av gratisprinsippet, når foreldrene kan måtte stå for kostnadene med å skyss barna til og fra skolen forbi feks. et stein- eller snørås, evt. må flytte for å slippe innlosjere barna sine?

Er dette en ønsket distriktspolitikk fra Regjering og Storting?

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 7-1	<i>Skyss og innlosjering i grunnskolen</i>	§ 5-3	<i>Rett til losji og plikt til å la seg innlosjere for elever i grunnskolen</i>
	4. ledd: Kommunen skal innlosjere elever når dagleg skyss ikkje er forsvarleg. I vurderinga skal det særleg leggjast vekt på forhold som gjeld den enkelte eleven, til dømes alder, funksjonshemming, reisetid og tryggleik, og om dagleg skyss fører til ekstraordinære kostnader eller vanskar for kommunen. I tvilstilfelle avgjer foreldra om eleven skal skyssast eller innlosjerast.		Elevar har rett til losji når dagleg skyss ikkje er forsvarleg. Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til eleven og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære. Dersom fylkeskommunen er i tvil om dagleg skyss er forsvarleg, avgjer foreldra om eleven skal skyssast eller innlosjerast.
	5. ledd: Kommunen fører tilsyn med		

	grunnskoleelevar som er innlosjerte.		Dersom dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har eleven plikt til å la seg innlosjere med mindre foreldra til eleven sjølv søgjer for skyss og dekkjer kostnadene. Kommunen skal ha tilsyn med innlosjerte elevar.
--	--------------------------------------	--	---

Utvalgets vurdering rundt dette er som følger:

30.2 Dagens regler Losji <i>Losji for elever i grunnskolen</i> Dersom daglig skyss ikke er forsvarlig, skal kommunen sørge for at grunnskoleelever innlosjeres, jf. opplæringsloven § 7-1 fjerde avsnitt første setning. Reglene om losji setter dermed en grense for i hvilke tilfeller en elev i grunnskolen har rett til skyss. Fordi barn har plikt til grunnskoleopplæring, har elever i grunnskolen plikt til å bo et annet sted enn i hjemmet når det er uforsvarlig med daglig skyss til og fra hjemmet. Plikten står ikke uttrykkelig i dagens opplæringslov, men framgår av forarbeidene til loven.¹⁰ Når det er klart at daglig skyss ikke er forsvarlig, skal kommunen gjøre vedtak om innlosjering uavhengig av om foreldrene har krevd innlosjering. Innlosjering kan i slike tilfeller vedtas mot foreldrenes vilje. Om skyss er forsvarlig, avgjøres av kommunen etter en konkret vurdering. Vurderingen skal være knyttet til den aktuelle eleven. Det skal blant annet legges vekt på elevens alder, eventuell nedsatt funksjonsevne, reisetid og sikkerhet på reisen. I vurderingen kan kommunen også legge vekt på om daglig skyss fører til uvanlig store kostnader eller vanskeligheter for kommunen. Dette følger av § 7-1 fjerde avsnitt andre setning. Hvis kommunen er i tvil om daglig skyss er forsvarlig, skal foreldrene avgjøre om eleven skal skysses eller innlosjeres, jf. § 7-1 fjerde avsnitt tredje setning.
30.4.4 Losji Elever i grunnskolen Når det er klart at daglig skyss for en elev i grunnskolen ikke er forsvarlig, skal kommunen etter dagens regler fatte vedtak om at eleven skal bo et annet sted enn i hjemmet (innlosjering), uavhengig av om foreldrene har krevd det, se kapittel 30.2. Utvalget foreslår å videreføre denne regelen. Samtidig mener utvalget at foreldre selv bør kunne velge å sørge for skyss for sitt barn, selv om daglig skyss ikke vil være forsvarlig. Det er ikke klart om foreldrene har dette valget etter

dagens regler. Utvalget mener at kommunen fortsatt skal ha plikt til å tilby barnet et annet sted å bo, men at foreldrene skal kunne velge om de heller ønsker å organisere og dekke utgiftene til skyssen selv.

Utvalget har ikke funnet tall for hvor mange elever i grunnskolen som i dag er innlosjert. Antakelig er det svært få. Kanskje har dagens regler om innlosjering utspilt sin rolle. En plikt for eleven til å bo et annet sted enn hjemmet er et ytterliggående tiltak overfor eleven og foreldrene. Er det en reell eller akseptert ordning å innlosjere elever i grunnskolen, særlig de yngste, hvis skoleskyss ikke er forsvarlig? Hva er i så fall alternativet?

Bør foreldrene flytte eller selv sørge for at barnet kommer på skolen dersom skyss ut fra en konkret helhetsvurdering ikke er forsvarlig?

Når barn har rett og plikt til grunnskoleopplæring, er det rimelig at det finnes et alternativ til skyss dersom eleven ikke har rett til skyss fordi det ikke er trygt, eller fordi det er for kostbart å skysses eleven. Utvalget mener derfor det er gode grunner til å videreføre reglene om kommunens plikt til å tilby losji som et alternativ til skyss. Innlosjering brukes nesten ikke i dag, og **utvalget antar at det sjelden vil være aktuelt å måtte innlosjere elever.** Dersom kommunen er *i tvil* om skyss er forsvarlig, bør foreldrene – som i dag – kunne velge om eleven skal innlosjeres eller skysses.

Kommunen avgjør alene fritak fra opplæringsplikten – uten foreldrenes samtykke

Foreldrenes samtykke ved fritak fra opplæringsplikten er fjernet.

Hvorfor det?

Jeg finner ingenting i utvalgets vurdering om hvorfor foreldrenes samtykke er fjernet fra lovteksten?

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 2-1	<i>Rett og plikt til grunnskoleopplæring</i>	§ 3-2	<i>Plikt til grunnskoleopplæring</i>
	Andre avsnitt: ... Departementet kan i særlige tilfelle fritta elevar frå denne plikta.		Dersom særlege grunnar talar for det, kan <u>kommunen</u> fritta ein elev heilt eller delvis frå opplæringsplikta. Til dømes kan ein elev få fritak frå delar av skoleveka eller eitt eller fleire av skoleåra. Elevar som har fått fritak frå opplæringsplikta, mister ikkje retten til opplæringa dei har fått fritak frå.
	Fjerde avsnitt: ... Etter sakkunnig vurdering og med skriftleg samtykkje frå foreldra kan kommunen heilt eller delvis vedta å fritta ein elev for opplæringsplikta dersom omsynet til eleven tilseier det.		

Utvalgets vurdering:

23.4.3 Plikten til grunnskoleopplæring
Fritak fra opplæringsplikten <i>Bør det fortsatt åpnes for fritak fra opplæringsplikten?</i> Fritak fra opplæringsplikten er omhandlet både i andre avsnitt siste setning og i fjerde avsnitt andre setning i opplæringsloven § 2-1. I den første 25 Redd Barna, innspill til utvalget. bestemmelsen, er kravet at det foreligger «særlege tilfelle», og beslutningsmyndigheten er i loven lagt til departementet. Myndigheten er delegert til fylkesmennene. ²⁶ I forarbeidene til bestemmelsen er det lagt til grunn at fritak for eksempel kan være aktuelt «når det er klart at opphaldet [i Norge] berre varer ei kort tid ut over

tre måneder, slik at opplæringsperioden berre kan bli kortvarig».27 Utvalget er enig i at det i slike tilfeller vil kunne være lite hensiktsmessig for barnet å starte skolegangen i Norge, men er ikke kjent med at det har vært gitt fritak for opplæringsplikten etter denne bestemmelsen. Dersom det er aktuelt å gi fritak fra opplæringsplikten i slike tilfeller, mener utvalget uansett at avgjørelsen bør treffes av den kommunen hvor barnet oppholder seg. Utvalget foreslår derfor ikke å videreføre § 2-1 andre avsnitt siste setning som en egen fritaksordning.

I den *andre* fritaksbestemmelsen, § 2-1 fjerde avsnitt andre setning, er vilkåret for helt eller delvis fritak fra opplæringsplikten at «omsynet til eleven tilseier det». Alvorlige funksjonshemminger og det å hoppe over trinn er nevnt som eksempler i juridisk teori.28 I Ot.prp. nr. 46 (1997–98) er det understreket at det bare skal gis fritak i «heilt spesielle unntakstilfelle. Normalt bør alle elevar – utan omsyn til evner og føresetnader – gå ti år i grunnskolen».29 Utvalget støtter denne vurderingen og foreslår at bestemmelsen videreføres uten å endre terskelen for når det kan gis fritak. Utvalget foreslår at det presiseres i lovteksten at det bare kan gis fritak når «særlege grunnar» talar for det. Utvalget understreker at hensynet til hva som er det beste for eleven, skal være et grunnleggende hensyn, se forslag til § 2-1.

Når det gjelder adgangen til å hoppe over ett eller flere trinn, ønsker foreningen Lykkelige barn en regel med et klart vurderingstema.

Foreningen viser til at det er store lokale variasjoner på dette området, og at det er vanskelig å se en felles forståelse hos rettsanvenderne. Utvalget mener at det ikke er hensiktsmessig å konkretisere vurderingstemaet ytterligere, men foreslår heller at det tas inn eksempler i loven på hva fritak fra opplæringsplikten kan gå ut på. Eksempelene som utvalget foreslår å trekke fram, er fritak fra deler av skoleuken og ett eller flere av skoleårene. Det første alternativet kan være aktuelt der eleven er for syk til å motta opplæring hver dag eller hele skoledager, mens det siste eksempelet viser at elever kan «hoppe over» trinn, det vil si at eleven gjennomfører grunnskolen på kortere tid enn ti år.

I Ot.prp. nr. 46 (1997–98) er det lagt til grunn at elever som blir fritatt for opplæringsplikten, ikke mister opplæringsretten, og at de har rett til å komme tilbake for å fullføre grunnskolen senere.30 Utvalget foreslår at dette går fram av lovteksten.

Bør det stilles krav om sakkyndig vurdering?

Utvalget mener at kravet om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten ikke bør videreføres. Formålet med den generelle utredningsplikten i forvaltningsloven

§ 17 er å sikre at blant annet kommunenes realitetsavgjørelser treffes på best mulig grunnlag, slik at resultatet i saken kan bli riktig og godt. Det er likevel viktig at kommunen vurderer konkret hvordan den kan påse at den enkelte sak er «så godt opplyst som mulig», og slik utvalget ser det, kan det være andre fagmiljøer som kan bidra med mer relevante faglige vurderinger enn PP-tjenesten, for eksempel helsetjenesten. I noen saker kan det også være behov for å innhente informasjon fra flere, for eksempel fra både PP-tjenesten og helsetjenesten. Dersom barnet har plass i barnehagen eller går på skolen, vil også disse kunne bidra til å opplyse saken.

Forslaget om å fjerne kravet om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten er også i tråd med forslaget i NOU 2019: 5 fra Forvaltningslovutvalget. Utvalget mener at det ikke er hensiktsmessig å regulere konkret hvilke virkemidler forvaltingsorganet kan, bør eller skal bruke for å utrede saken. Forvaltningslovutvalget utdyper dette slik:

En oppstilling av relevante virkemidler vil ha begrenset verdi, og det vil bero på sakstypen og organets egen situasjon hvilke virkemidler som bør brukes. Generelt bør forvaltningsorganet benytte de metoder for undersøkelser som best vil kunne frembringe opplysninger om saken, og som også er minst ressurskrevende for forvaltningen og minst belastende for partene.³¹

I saker hvor det vurderes fritak fra opplæringsplikten, vil det normalt være nødvendig å innhente råd fra PP-tjenesten i form av en sakkyndig vurdering, men utvalget foreslår at dette ikke videreføres som et absolutt krav.

26 Utdanningsdirektoratet, brev datert 5. november 2013.
27 Ot.prp. nr. 46 (1997–98), merknad til § 2-1 andre ledd.
28 Helgeland, 2018, s. 45.
29 Kap. 7.4.1.
30 Merknad til § 2-1.
31 NOU 2019: 5, kap. 21.5.

Tidlig og utsatt skolestart uten foreldrenes rolle i lovteksten

Foreldrenes rolle i lovteksten ifht barnets evt. utsatte eller tidlige skolestart, er fjernet. Hvorfor det?

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 2-1	<i>Rett og plikt til grunnskoleopplæring</i>	§ 3-4	<i>Utsett og tidleg skolestart</i>
	Tredje avsnitt: Grunnskoleopplæringa skal til vanleg ta til det kalenderåret barnet fyller 6 år. Dersom det etter sakkunnig vurdering er tvil om barnet er komme tilstrekkeleg langt i utviklinga si til å starte i skolen, har barnet rett til å utsetje skolestarten eitt år dersom foreldra krev det. Etter sakkunnig vurdering og med skriftleg samtykke frå foreldra kan kommunen i særlege tilfelle vedta å utsetje skolestarten eitt år. Dersom foreldra søker om det eller samtykkjer, kan kommunen etter sakkunnig vurdering la eit barn ta til på skolen eitt år før når det innan 1. april har fylt 5 år.		Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller sju år, dersom gode grunnar talar for det. Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller fem år, dersom særlege grunnar talar for det. I vurderinga etter første og andre avsnitt skal kommunen leggje særleg vekt på kva føresetnader barnet har for å lære og for å utvikle sosial samkjensle.

Utvalget har riktignok nevnt foreldrene i sin vurdering:

23.4.4 Utsatt og tidlig skolestart
Innledning I Norge starter barn i grunnskolen det kalenderåret de fyller seks år. Dette innebærer at det kan være nesten tolv måneder i aldersforskjell mellom den eldste og den yngste eleven på det samme trinnet. I tillegg modnes og lærer barn ulikt. Utvalget mener derfor at det er særlig viktig at de yngste barna møtes på sine egne vilkår når de starter

på skolen, og at opplæringen ivaretar den enkeltes evner og behov, se også kapittel 44.2. Opplæringsloven åpner for at barn unntaksvis kan starte på skolen ett år senere eller ett år tidligere. Både tidlig og utsatt skolestart er uvanlig i Norge. Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) erfarer gjennom kontakt med foreldre at framskutt og utsatt skolestart praktiseres ulikt, noe FUG tror skyldes at lovverket er uklart. I NOU 2016: 14 anbefales det at nasjonale myndigheter tydeliggjør handlingsrommet i dagens regelverk for skoleleder, skoleeier og fylkesmannen. Både regjeringen og mindretallet i Stoltenbergutvalget (NOU 2019: 3) ønsker å prøve ut nye modeller for fleksibel skolestart. Utvalget mener at en mer fleksibel skolestart reiser prinsipielle spørsmål. Et sentralt prinsipp i Norge er at det er skolens ansvar å tilpasse seg elevenes forutsetninger innenfor rammen av såkalte sammenholdte klasser, snarere enn at elevene skal deles inn i grupper for å best mulig tilpasses skolen, se kapittel 26.4. Dersom det åpnes for at flere barn får utsatt eller tidlig skolestart, vil det bli noe mindre variasjon i barns ferdighetsnivå innenfor klassene på hvert trinn.

Bør det åpnes for rullerende skolestart

Utvalget foreslår at det ikke åpnes for «rullerende» skolestart i den nye loven, det vil si at barn begynner på skolen på ulike tidspunkt i løpet av et skoleår. Utvalget mener at en modell for «rullerende» skolestart vil kreve en grundig utredning. Det må blant annet utarbeides kriterier for når et barn skal begynne på skolen og krav til hvordan skolene skal gjennomføre opplæringen i henhold til læreplanverket når barna starter skoleløpet på ulike tidspunkt. Dersom dagens krav til ti års skolegang skal videreføres, må også praktiske utfordringer knyttet til eksamen i grunnskolen og inntak til videregående opplæring løses.

Bør det åpnes for utsatt og tidlig skolestart?

Etter opplæringsloven har barn rett til å utsette skolestarten med ett år dersom PP-tjenesten, etter sakkyndig vurdering, er i tvil om barnet har kommet tilstrekkelig langt i utviklingen sin til å starte på skolen, jf. opplæringsloven § 2-1 tredje avsnitt andre setning. Utvalget antar at § 2-1 tredje avsnitt ³⁵ Se merknad til § 18. tredje setning om utsatt skolestart ikke har en selvstendig betydning. Etter denne bestemmelsen kan kommunen vedta utsatt skolestart «i særlege tilfelle». Utvalget legger til grunn at det også etter gjeldende andre setning bare skal innvilges utsatt skolestart unntaksvis. Opplæringsloven § 2-1 tredje avsnitt fjerde setning åpner for skolestart ett år før der barnet «innan 1. april har fylt 5 år.» Så langt utvalget kan se, er det ikke gitt en

begrunnelse for datoen 1. april i forarbeidene til bestemmelsen.

Utvalget mener at de aller fleste barn fortsatt skal begynne på skolen det kalenderåret de fyller seks år, og at det i utgangspunktet legges til grunn at dette er barnets beste. For å sikre at alle barn får en trygg og god skolestart, er det viktig at kommunen sørger for god overgang fra barnehagen til skole og SFO, se kapittel 44.2. Dette er spesielt viktig for barn med særlige behov hvor planleggingen av skolestarten av og til må starte flere år i forveien.

Slik utvalget ser det, bør terskelen for tidlig skolestart være høyere enn for utsatt skolestart.

Utvalget viser her særlig til at alderen for skolestart ble senket fra sju til seks år fra 1. juli 1997, og utvalget mener derfor at det bare er når «særlege grunnar» taler for det, at det bør være aktuelt å la et barn begynne på skolen det året det fyller fem år. Utvalget foreslår likevel ikke at det eksplisitte kravet om at barnet må være fylt fem år innen 1. april videreføres, men utvalget legger til grunn at barnets fødselsdato i praksis vil ha betydning for om det er aktuelt med tidlig skolestart. Jo senere på året et barn er født, jo mindre sannsynlig er det at det er barnets beste å starte ett år tidligere på skolen.

Når det gjelder utsatt skolestart, foreslår utvalget at kommunen skal la et barn begynne på skolen et år senere dersom «gode grunnar» tilsier det. Dette betyr ikke at terskelen er høy, men at kommunen skal imøtekomme et ønske fra foreldrene om utsatt skolestart dersom det er grunn til å tro at barnets læring eller sosiale tilhørighet vil blir bedre dersom skolestarten utsettes med ett år, se også nedenfor.

Årsaker til utsatt og tidlig skolestart

Utvalget mener at forhold ved skolen i utgangspunktet ikke skal gi grunnlag for utsatt eller tidlig skolestart, men at vurderingstemaet for kommunen særlig bør være barnets forutsetninger for å oppnå sosial tilhørighet og læring. Utvalget foreslår at dette presiseres i loven. Slik utvalget ser det, må vurderingen ha et langsiktig perspektiv og det må ikke legges avgjørende vekt på hva som er best for barnet på kort sikt. **I vurderingen av hva som er barnets beste, er det også relevant å legge vekt på foreldrenes synspunkter. Dette er særlig aktuelt der det er tvil om hva som er det beste for barnet. Det kan også være aktuelt å legge vekt på hva barnet mener, jf. barnelova § 31 andre avsnitt og forslag til § 2-2 i den nye loven.** Dersom kommunen ikke finner å kunne legge avgjørende vekt på hva foreldrene eller barnet mener, bør det framgå i begrunnelsen for vedtaket hvordan de ulike hensynene er vurdert og vektlagt. Utvalget viser her særlig til NOU 2019: 5, hvor Forvaltningslovutvalget

foreslår «at forvaltningsorganet skal gjøre rede for de viktigste hensynene som forvaltningsorganet har lagt vekt på ved avgjørelsen».36

Bør det stilles krav om sakkyndig vurdering?

Utvalget legger til grunn at en sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten ofte vil være nødvendig og tilstrekkelig for å opplyse en sak om tidlig eller utsatt skolestart, men ikke alltid.³⁷ Utvalget viser for øvrig til vurderingen av om det bør stilles krav om sakkyndig vurdering i kapittel 23.4.3. Utvalget foreslår at kravet om sakkyndig vurdering fra Pptjenesten ikke videreføres.

Valg av skole

Både nåværende lov og lovforslaget gir elevene rett til å gå på nærskolen, og definerer nærskole på omtrent samme måte.

For øvrig har lovforslaget en langt kortere lovtekst.

Lovforslaget har bla. fjernet:

- Muligheten til å søke om å få gå på en annen skole enn nærskolen.
- Regulering av samarbeid mellom to kommuner om områder som kan knyttes til nærskoler i nabokommunen er tatt ut fordi, iflg utvalget, dette følger av kommuneloven § 17-1 og dermed ikke må nevnes eksplisitt i opplæringslova.

Begrunnelsen fra utvalget er beskrevet under, i utvalgets vurdering.

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	Nåværende opplæringslov	§	NOU 2019: 23
§ 8-1	<i>Skolen</i>	§ 3-6	<i>Kva grunnskole eleven skal gå på</i>
	Grunnskoleelevene har rett til å gå på den skolen som ligg nærast eller ved den skolen i nærmiljøet som dei soknar til. Kommunen kan gi forskrifter om kva for skole dei ulike områda i kommunen soknar til. Kravet i § 38 første leddet bokstav c i forvaltningslova om kunngjering i Norsk Lovtidend gjeld ikkje. To eller fleire kommunar kan avtale at område i ein kommune soknar til ein skole i nabokommunen. Elles gjeld retten etter første ledd første punktum. Kommunane må gi likelydande forskrift om kva for område i kommunane som soknar til denne skolen. Kommunane skal opprette ein skriftleg samarbeidsavtale. Kommunestyret vedtar sjølv avtalen og endringar i denne. Samarbeidsavtalen skal minst innehalde fråsegn om: a) opprekning av avtalepartane og kva		Elevane har rett til å gå på ein skole i nærmiljøet. Kommunen skal gi forskrift om skolekrinsar. I fastsetjinga av skolekrinsar skal kommunen leggje særleg vekt på kva som er eleven sin næraste skole, men kommunen kan òg ta omsyn til topografi, trafikktilhøve, kapasiteten på skolane, og korleis elevane er fordelt i buområde. Forskrifta kan opne for unntak frå skolekrinsane dersom skolen i krinsen ikkje har ledig kapasitet.

	kommune som skal drifte skolen som dei gitte områda soknar til det økonomiske oppgjeret b) mellom kommunane, som kostnader til skyssordning c) varigheita på avtalen d) reglar for å tre ut av og avvikle samarbeidet, og e) anna som etter lov krev avtale. Etter søknad kan eleven takast inn på annan skole enn den eleven soknar til.		
--	---	--	--

Utvalgets vurdering:

27.4 Utvalgets vurdering

...

Søknad om skoleplass utenfor skolekretsen

Foreldre kan søke om at en elev i grunnskolen får gå på en annen skole enn den skolen eleven hører til etter den lokale forskriften om skolekretser. Dette er presisert i dagens opplæringslov § 8-1 tredje avsnitt. Bestemmelsen gir ikke en elev rett til å gå på en annen skole.

Det er overflødig å ha en lovbestemmelse om at foreldre kan søke om at barnet skal få gå på en annen skole enn den skolen barnet har rett til å gå på, fordi kommunen ikke har plikt til å innvilge slike søknader. Utvalget foreslår derfor at dagens § 8-1 tredje avsnitt ikke videreføres i ny lov. Dersom kommunen åpner for å tildele skoleplass på en annen skole enn den eleven sogner til, bør den lokale forskriften om skolekretser inneholde regler for hvordan elevene skal prioriteres dersom foreldre søker om plass ved en annen skole enn den eleven sogner til. For eksempel kan søsken gis førsteprioritet. Kommunens avgjørelse om skoleplass ved en annen skole enn den eleven sogner til vil være et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Når skal kommunen fatte enkeltvedtak?

I og med at kommunen skal gi forskrift om skolekretser, vil det følge direkte av forskriften hvilken skole eleven skal gå på. Kommunen behøver derfor ikke fatte enkeltvedtak om skoleplassering. Dersom kommunen må gjøre unntak fra inndelingen

i skolekretser fordi den aktuelle skolen ikke har ledig kapasitet, og kommunen derfor må gjøre en konkret vurdering av hvilken skole eleven har rett til å gå på, må kommunen fatte enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Kommunen må også fatte enkeltvedtak hvis en elev søker om å få gå på en annen skole enn den skolen eleven har rett til å gå på.

«Tilpasset opplæring» blir byttet ut med «universell opplæring» og «spesialundervisning» endres til «individuell tilrettelagt opplæring».

Jeg regner med at lærerorganisasjonene og andre vil gå grundig inn i disse temaene, men jeg tar dem med for helhetens skyld.

Å kommentere organiseringen av grunnskoleopplæringen i skolen, overlater jeg til andre, men jeg merker meg at **subjektet i lovtekstene er kun kommunen**. I LOV-1998-07-17-61 § 5-4, første avsnitt, har foreldre og elever mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning. Dette er utelatt i lovforslaget.

Jeg reagerer også sterkt på utvalgets ordvalg i lovteksten i § 1-4 om Tidleg innsats: **«...elevar som står i fare for å bli hengande etter...»**. Dette er et negativt ladet uttrykk og vurde overhodet ikke brukes om barn – og særdeles ikke i en lovtekst. I tillegg formidler dette uttrykket et syn på barn og læring som er langt unna dagens tenkning, hvor behovene og forutsetningene for hvert enkelt barn er styrende – IKKE at alle skal lære like fort og akkurat det samme til nøyaktig samme tid.

Utvalget foreslår å endre flere betegnelser:

- «Tilpasset opplæring» erstattes av «universell opplæring».
- «Tidlig innsats» beskrevet i § 1-4 i LOV-1998-07-17-61, erstattes delvis av «forsterket innsats».
- «Spesialundervisning» erstattes av «individuell tilrettelagt opplæring».

Utvalget beskriver universell opplæring bla. slik:

At opplæringen skal være universell betyr at skolen skal gjennomføre opplæringen på en slik måte at den gir et tilfredsstillende opplæringstilbud for elevene, så langt det lar seg gjøre, uten behov for individuell tilrettelegging av opplæringen.

Med universell opplæring menes en faglig, metodisk og sosial tilpasning av opplæringen slik at elevene får **realisert sitt potensial i så stor utstrekning som mulig innenfor fellesskapet, og med minst mulige behov for egne ordninger for enkeltelever.**

Forsterket innsats:

Utvalget mener at elever som **ikke oppnår forventede læringsresultater**, må få forsterket opplæring, og at slik opplæring skal gis innenfor den universelle opplæringen. Det innebærer at elever som trenger det, raskt får egnet opplæring slik at de **oppnår forventede læringsresultater**.

Spesialundervisning:

Dersom en elev til tross for forsterket innsats, ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, vil eleven ha rett til individuell tilrettelagt opplæring.

Merk: Siden foreldre og elevers mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning er utelatt i lovforslaget, er det kun kommunen som kan initiere spesialundervisning/individuell tilrettelagt opplæring.

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 1-3	<i>Tilpassa opplæring</i>	§ 10-1	<i>Universell opplæring</i>
	Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidat.		Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for universell opplæring, det vil seie at opplæringa skal vere tilfredsstillande for flest mogleg utan individuell tilrettelegging.
§ 1-4	<i>Tidleg innsats på 1- til 4. trinn</i>	§ 10-2	<i>Plikt til å sikre tilfredsstillande utbytte av opplæringa (aktivitetsplikt)</i>
	På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørge for at elevar som står i fare for å bli hengande etter i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventa progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.		Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og vurderer om dei har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at lærarane melder frå til rektor dersom det er tvil om at ein elev får eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa. I slike tilfelle skal skolen vurdere og setje i verk tiltak innanfor den universelle opplæringa med sikte på å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av den. Start korrelasjon til § 1-4, tidleg innsats <i>Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevar som er i ferd med å bli hengande etter i</i>

			<i>opplæringa, blir gitt forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning.</i> Slutt korrelasjon til § 1-4, tidleg innsats Skolen skal vurdere om tiltaka gir eleven eit betre utbytte av opplæringa, og om eleven kan trenge individuelt tilrettelagd opplæring.
§ 5-1	<i>Rett til spesialundervisning</i>	§10-3	<i>Individuelt tilrettelagd opplæring</i>
	Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning. I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven. Elevar som får spesialundervisning, skal ha det same totale undervisningstimetalet som gjeld andre elevar, jf. § 2-2 og § 3-2.		Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom utbyttet av den universelle opplæringa ikkje er tilfredsstillande.
		§ 10-9	<i>Personleg assistanse</i> Elevar som treng personleg assistanse for å delta i opplæringa, har rett til slik assistanse.
		§ 10-10	<i>Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel</i> Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.
		§ 1-4	Læreplanverket og utdanningstilbodet
		§ 10-4	<i>Vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring</i>
			Kommunen og fylkeskommunen skal hente inn ei sakkunnig vurdering frå den pedagogiskpsykologiske tenesta før dei avgjer om ein elev skal få individuelt

			tilrettelagd opplæring. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal ta stilling til om eleven treng slik tilrettelegging. Kommunen og fylkeskommunen kan berre fråvike den sakkunnige vurderinga dersom dei kjem til at eleven kan få tilfredsstillande opplæring på ein annan måte. Ei slik avgjerd skal vere grunngitt i vedtaket. I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå reglane om innhaldet i og organiseringa av opplæringa. Ei sakkunnig vurdering kan berre gjerast med samtykke frå eleven eller foreldra. Eit vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan berre gjerast når eleven eller foreldra samtykkjer. Eit tilbod om individuelt tilrettelagd opplæring skal utarbeidast i samråd med eleven og foreldra, og det skal leggjast stor vekt på deira syn.
§ 5-4	Nærmare om saksbehandlinga i samband med vedtak om spesialundervisning	§ 10-2	Plikt til å sikre tilfredsstillande utbytte av opplæringa (aktivitetsplikt)
	Eleven eller foreldra til eleven kan krevje at skolen gjer dei undersøkingar som er nødvendige for å finne ut om eleven treng spesialundervisning, og eventuelt kva opplæring eleven treng. Undervisningspersonalet skal vurdere om ein elev treng spesialundervisning,		Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og vurderer om dei har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Kommunen og fylkeskommunen skal

	og melde frå til rektor når slike behov er til stades. Skolen skal ha vurdert og eventuelt prøvd ut tiltak innanfor det ordinære opplæringstilbodet med sikte på å gi eleven tilfredsstillande utbytte før det blir gjort sakkunnig vurdering. Før det blir gjort sakkunnig vurdering og før det blir gjort vedtak om å setje i gang spesialundervisning, skal det innhentast samtykke frå eleven eller frå foreldra til eleven. Med dei avgrensingane som følgjer av reglane om teieplikt og § 19 i forvaltningslova, har eleven eller foreldra til eleven rett til å gjere seg kjende med innhaldet i den sakkunnige vurderinga og til å uttale seg før det blir gjort vedtak. Tilbod om spesialundervisning skal så langt råd er, formast ut i samarbeid med eleven og foreldra til eleven, og det skal leggjast stor vekt på deira syn.		sørgje for at lærarane melder frå til rektor dersom det er tvil om at ein elev får eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa. I slike tilfelle skal skolen vurdere og setje i verk tiltak innanfor den universelle opplæringa med sikte på å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av den. Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevar som er i ferd med å bli hengande etter i opplæringa, blir gitt forsterka innsats. Om det er til det beste for eleven, kan den forsterka innsatsen i ein kort periode givast som eineundervisning. Skolen skal vurdere om tiltaka gir eleven eit betre utbytte av opplæringa, og om eleven kan trenge individuelt tilrettelagd opplæring.

Utvalgets vurdering:

31.5.4 Nye betegnelser og innholdet i disse

31.5.4.1 Innledning

Utvalget mener at betegnelsene «tilpasset opplæring» og «spesialundervisning» ikke er gode og treffsikre nok til at de bør videreføres i ny lov. Utvalget foreslår derfor å innføre nye betegnelser for å beskrive innholdet på en mer hensiktsmessig måte

Hvordan tilpasset opplæring forstås, har variert over tid, og pendelen har svingt fra inkludering,

via individualisering til et mer fellesskapsrettet innhold, se kapittel 31.4.1. Med tanke på det som nå synes å prege innholdet i og forståelsen av tilpasset opplæring, mener utvalget at det er hensiktsmessig å endre betegnelsen. Videre har utvalget sett hen til at uttrykket «spesialundervisning» oppleves som stigmatiserende og kan bidra til ekskludering. Det faktum at betegnelsen ikke bare er ord, men at den også utgjør rammen for innholdet den skal fylles med, gjør at utvalget ikke viderefører betegnelsen spesialundervisning i forslaget til ny lov. Tilpasset opplæring kan betegnes som <i>universell opplæring</i> eller universelt utformet opplæring og spesialundervisning kan bedre beskrives som <i>individuell tilrettelagt opplæring</i>. En slik terminologi har en klar parallell til reglene i likestillings- og diskrimineringsloven om universell utforming og individuell tilrettelegging av fysiske forhold og tjenestetilbud. Utvalget foreslår at – universell opplæring innføres som ny betegnelse for tilpasset opplæring – individuell tilrettelagt opplæring innføres som ny betegnelse for spesialundervisning Ved å endre betegnelse som nevnt ovenfor, får man samme ordpar som i likestillings- og diskrimineringsloven: universell og individuell. Utvalget foreslår også at forsterket innsats innføres som ny betegnelse, og at slik opplæring delvis skal erstatte innholdet i dagens bestemmelse i opplæringsloven § 1-4 om intensiv opplæring, se nedenfor i kapittel 31.5.4.2.	31.5.4.2 Universell opplæring God opplæring i et læringsfellesskap Betegnelsen tilpasset opplæring kan etter sin ordlyd oppfattes som særskilt eller individuell tilrettelegging av opplæringen, mens den i utdanningspolitikken er ment å bety at opplæringen – innenfor et fellesskap – skal tilrettelegges på en slik måte at den så langt mulig skaper et tilfredsstillende opplæringstilbud for alle. Tilpasset opplæring har gjennom tidene vært tillagt ulikt innhold. Som nevnt i kapittel 31.4.1, har innholdet i tilpasset opplæring de siste 15 årene hatt læringsfellesskapet i fokus. Den individuelle tilpasningen er tonet ned til fordel for fellesskapet. Målet er å bedre kvaliteten på undervisningen. God tilpasset opplæring er variert undervisning som gjør at så mange elever som mulig får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Prinsippene om en inkluderende skole og tilpasset opplæring er sentrale i norsk utdanningspolitikk. Begge ideene harmonerer med tankegangen som bygger på likhetsprinsippet, der skolen er definert som arena for alle. Prinsippet om tilpasset opplæring innebærer at alle elever i størst mulig grad skal inkluderes i den ordinære
--	---

opplæringen.⁷² Dersom det ikke er mulig å gjennomføre ordinær opplæring på en slik måte at eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, har eleven rett til individuell tilrettelegging av opplæringen, kalt «spesialundervisning» i dagens opplæringslov. **Intensjonen er at den tilpassede opplæringen skal være best mulig, slik at behovet for individuell tilrettelegging blir minst mulig.** Forutsetningen for en likeverdig, tilpasset opplæring for flest mulig, og individuell tilrettelegging for de få, er at den opplæringen som gis, er tilgjengelig for den enkelte, med hensyn til både bygninger, læremateriell, metoder og organisering, og at dette er tilrettelagt på en slik måte at det skaper et godt læringsmiljø for alle.⁷³ Tilpasset opplæring kan ha en smal og en vid tilnærming. Den smale tilnærmingen er knyttet til oppfatningen av at tilpasning likestilles med konkrete tiltak, metoder og bestemte måter å organisere opplæringen på. Den vide tilnærmingen innebærer en pedagogisk plattform som preger hele skolens virksomhet. Den smale tilnærmingen innebærer ofte tiltak overfor enkelte elever, og den vide tilnærmingen krever en overordnet strategi for skolens virksomhet og retter seg dermed mot alle elever.⁷⁴ Tilpasset opplæring er ikke en statisk betegnelse og innebærer ikke én bestemt måte å gi opplæring på. Læreplanverket inneholder føringer for læring som er relevante for tilpasset opplæring, blant annet medvirkning, variasjon og inkludering. Tilpasset opplæring i vid forstand kan betegnes som universell utforming av opplæringen, og utvalget foreslår derfor å endre betegnelsen tilpasset opplæring til *universell opplæring*. **At opplæringen skal være universell betyr at skolen skal gjennomføre opplæringen på en slik måte at den gir et tilfredsstillende opplæringstilbud for elevene, så langt det lar seg gjøre, uten behov for individuell tilrettelegging av opplæringen. Forslaget innebærer harmonisering av betegnelser i lovgivningen og ingen endring av rettstilstanden.** Gjennom betegnelsen universell opplæring kan man få en annen inngangsport når man skal tenke på elevene og opplæringen innenfor et fellesskap. Ved å bruke denne betegnelsen tydeliggjøres utgangspunktet om at det er det mangfoldige fellesskapet av elever som er mottakere av opplæringen. Terminologien harmoniserer etter utvalgets vurdering godt med at tilpasset opplæring i dag forstås som opplæring innenfor et læringsfellesskap, og signaliserer at skolen skal gi en opplæring som skal rette seg mot alle elever. Betegnelsen universell utforming var opprinnelig brukt i forbindelse med utformingen av fysiske forhold, men brukes i dag på de fleste samfunnsområder. På utdanningsområdet er

betegnelsen brukt i en veiledningsbrosjyre fra 2008 om universell utforming og individuell tilrettelegging i høyere utdanning og knyttes til den pedagogiske delen av opplæringen.⁷⁵

⁷² Meld. St. 21 (2016–2017).

⁷³ Utdanningsdirektoratet, 2007b.

⁷⁴ Brandt, 2010.

⁷⁵ Universell, 2008.

Den grunnleggende ideen bak universell utforming er å utforme samfunnet slik at så mange som mulig kan delta aktivt uavhengig av funksjonsevne. Målet er at universelt utformede løsninger skal kunne brukes av alle, slik at spesialløsninger unngås. Prinsippet anvendes ved utvikling av produkter, tjenester, bygg, IKT, infrastruktur mv.

I FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, artikkel 2, defineres universell utforming slik:

Med «universell utforming» menes utforming av produkter, omgivelser, programmer og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming. «Universell utforming» skal ikke ute-

Opplæringslovutvalget

05.11.2019

lukke hjelpemidler for bestemte grupper av mennesker med nedsatt funksjonsevne når det er behov for det.

Målet med universell utforming er å nå så mange som mulig. I prinsippene for universell utforming ligger en erkjennelse av at ikke alle alltid kan nå, og derfor benyttes ordet «hovedløsningen» i likestillings- og diskrimineringsloven § 17. På utdanningsområdet innebærer denne erkjennelsen at der det er behov for et annet opplegg enn det læreren kan gi gjennom universell opplæring, gis individuelt tilrettelagt opplæring.

Med universell opplæring menes en faglig, metodisk og sosial tilpasning av opplæringen slik at elevene får realisert sitt potensial i så stor utstrekning som mulig innenfor fellesskapet, og med minst mulige behov for egne ordninger for enkeltelever. Skolen må kunne ta høyde for at elevene har forskjellige evner, forutsetninger og behov. Det innebærer blant annet at skolen må jobbe aktivt for å få med alle elevene i klassen, både sosialt og faglig, og ha strategier for å få alle elever med. Undervisningsopplegget må være slik at elevene nås og utfordres.

Bruk av digitale verktøy i opplæringen gir nye muligheter til å gi universelt utformet opplæring. Digitale læremidler åpner for nye undervisningsformer og arbeidsmåter, og elevene kan delta i nye læringsfellesskap og samarbeide og dele kunnskap på nye måter. Tilgangen til interaktive oppgaver gir gode muligheter til å nivåddifferensiere opplæringen når det er hensiktsmessig, og å

la elever repetere før de går i gang med nye temaer. I betegnelsen universell opplæring legger utvalget at opplæringen – så langt det er mulig – skal favne alle elevene i et fellesskap. Skolen som virksomhet skal med andre ord legge til rette for og bidra til at alle elevene lærer og utvikler sitt læringspotensial gjennom deltakelse i et læringsfellesskap. Det motsatte vil være en skole som fokuserer på tiltak overfor enkeltelever. Universell utforming av opplæringen dreier seg om å ta hensyn til elevenes evner og potensial for læring, der målet er deltakelse for alle elever i et fellesskap i størst mulig utstrekning. Spesielløsninger for den enkelte skal følgelig unngås, men skal gis når den universelle opplæringen er utilstrekkelig. Universell utforming av opplæringen og læringsmiljøet handler i utgangspunktet om at det er utdanningssystemet som i størst mulig grad må tilpasses elevene, og ikke elevene som må tilpasse seg utdanningssystemet. Med universell opplæring menes at opplæringen skal være god nok for alle – så langt det lar seg gjøre. Plikten til universell utforming er ikke begrenset til å gjelde lærerens undervisning i klasserommet, men den må ligge til grunn for strategier og valg som tas i forbindelse med opplæringen. For eksempel må kommunen sørge for at innkjøpene og metodevalgene som tas i skolene, er i samsvar med kravet om universell utforming av opplæringen. Opplæringen vil ikke være universell hvis man i fellesundervisningen velger å bruke materiell eller metoder som ikke gir utbytte av opplæringen for flest mulig elever, eller som ekskluderer elever fra å delta i opplæringen. Krav om universell utforming av nye og eksisterende nettløsninger og digitale læremidler følger av forskrift om universell utforming av IKT-løsninger. Kravet om universell utforming av de fysiske forholdene og av løsninger for IKT og utvalgets forslag om at universell utforming skal gjelde for opplæringen generelt, vil kunne bidra til en helhetlig tenkning når det gjelder god læring i et inkluderende læringsmiljø.	Forsterket innsats til elever som ikke oppnår forventede læringsresultater
For å nå målet om at elevene skal nås og utfordres i så stor utstrekning som mulig, må opplæringen preges av fleksibilitet. Utvalget mener at elever som ikke oppnår forventede læringsresultater, må få forsterket opplæring, og at slik opplæring skal gis innenfor den universelle opplæringen. Det innebærer at elever som trenger det, raskt får egnet opplæring slik at de oppnår forventede læringsresultater. Dette vil kunne forhindre at utfordringer får utvikle seg og bli mer alvorlige. Utvalget foreslår at <i>forsterket innsats</i> innføres som	

ny betegnelse, og at slik innsats delvis skal erstatte innholdet i dagens bestemmelse om tidlig innsats og intensiv opplæring i opplæringsloven § 1-4.

Etter opplæringsloven § 1-4 skal kommunen sørge for å gi elever på 1. til 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter, målrettet og intensiv opplæring innenfor lesing, skriving og regning. Utvalget mener at betegnelsen «intensiv opplæring» ikke bør brukes, blant annet fordi opplæringen på dette nivået ikke nødvendigvis må være intensiv, selv om den kan være kortvarig. Forsterket innsats kan blant annet dreie seg om fordypning og konsentrasjon, alternativ organisering og bruk av ulike læremidler, og kan vare i en kort eller lengre periode. Hensikten med forsterket innsats er at veien til hjelp skal bli kortere, med andre ord at hjelpen skal komme så raskt som mulig. **Dersom en elev til tross for forsterket innsats, ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen, vil eleven**

ha rett til individuelt tilrettelagt opplæring.

Utvalget foreslår at kommunen skal ha plikt til å gi elever som har behov for det, forsterket innsats, i form av konsentrert og målrettet opplæring slik at forventet progresjon kan bli nådd. Forslaget er ment å gi skolen et profesjonelt handlingsrom.

Det skal være mulig å gi undervisning i små grupper eller som eneundervisning, dersom det er nødvendig for elevens utbytte av opplæringen. Eneundervisning skal i så fall kun skje i et begrenset omfang. Det er vesentlig at tiltak settes i gang med en gang skolen oppdager at en elev står i fare for å bli hengende etter. Forsterket innsats kan for eksempel innebære styrket intensitet i opplæringen overfor elever som har behov for å øve på lesefarten.

Forsterket innsats avgrenses mot individuell tilrettelagt opplæring ved at forsterket innsats ikke skal være en individuell rettighet, og at tiltaket ikke krever sakkyndig vurdering eller annen omfattende saksbehandling. Dette samsvarer med dagens bestemmelse om tidlig innsats og intensiv opplæring. Kommunens plikt til å gi forsterket opplæring korresponder følgelig ikke med en tilsvarende rettighet for elevene. Det betyr at elever som får forsterket opplæring, ikke skal ha enkeltvedtak, og eleven har ikke rett til å klage på avgjørelsen eller innholdet i opplæringen. Eleven og foreldrene vil uansett ha rett til å kreve en sakkyndig vurdering dersom de mener at eleven har behov for individuelt tilrettelagt opplæring.

Undersøkelser viser at andelen med spesialundervisning øker utover i grunnskolen, og at andelen er størst på 10. trinn. Mange elever kan, av ulike grunner, ha behov for tett oppfølging i kortere eller lengre perioder uavhengig av hvilket trinn de er på. Utvalget mener derfor at forsterket

innsats ikke bør være forbeholdt elever på de laveste trinnene, men at skolen bør ha plikt til å gi forsterket opplæring til elever på alle trinn. Utvalget foreslår videre at forsterket innsats ikke skal begrenses til lesing, skriving og regning, men gjelde all opplæring. Utvalget mener at det ikke bør åpnes for at elever som får forsterket opplæring, skal ha avvik fra kompetansemålene i læreplanverket. Dersom en elev har behov for avvik fra kompetansemålene, vil eleven ha rett til individuelt tilrettelagt opplæring. Fordelen med løsningen som foreslås, er at den vil kunne frigjøre tid for PP-tjenesten ved at færre kan få behov for individuelt tilrettelagt opplæring, og følgelig at tjenesten får mer tid til å hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling. Problemet med ventetid for å få sakkyndig vurdering for dem som trenger det, vil også kunne reduseres. Utvalget foreslår samtidig at PP-tjenesten får en uttrykkelig plikt til å gi råd til skolene om hvordan forsterket innsats kan organiseres og gjennomføres, se kapittel 31.5.8 om PP-tjenesten.
31.5.4.3 Individuell tilrettelegging Retten til spesialundervisning etter dagens opplæringslov deles opp i tre rettigheter Spesialundervisning er etter utvalgets mening en upresis og utdatert betegnelse. Uttrykket gir inntrykk av at det kun omfatter undervisning, og at den undervisningen som gis, er spesiell. Dette harmonerer dårlig med virkeligheten. Betegnelsen omfatter ikke bare undervisning, men også fysisk tilrettelegging som bruk av utstyr og læremidler, og personlig assistanse. Undervisningen som gis, kan være alt fra å tilrettelegge enkelte deler av undervisningen til å gi omfattende pedagogisk støtte. Det kan også innebære at eleven skal ha unntak fra ett eller flere av kompetansemålene i læreplanverket. Utvalget viser til kunnskapsgrunnlaget og de nevnte utfordringene med at spesialundervisning oppleves som og virker både faglig og sosialt stigmatiserende. Uttrykket spesialundervisning kan gi unødvendige assosiasjoner om at noen ikke er «normale», og derfor trenger noe spesielt. Utvalget foreslår derfor at betegnelsen «spesialundervisning» endres til <i>individuelt tilrettelagt opplæring</i>. Utvalget viser til at likestillings- og diskrimineringsloven § 21 inneholder en regel om rett til individuell tilrettelegging for elever og studenter. Retten til tilrettelegging gjelder både undervisningen, lærestedet, læremidler og eksamen. I forarbeidene til bestemmelsen, Prop. 81 L (2016–2017) s. 327, er det slått fast at bestemmelsen ikke gir rettigheter utover det som følger av

opplæringsloven, men overlapper disse reglene. Etter dagens regel i opplæringsloven § 5-1 har en elev rett til spesialundervisning når eleven ikke har «tilfredsstillende utbytte» av opplæringen. Det kan være mange grunner til at en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Det kan blant annet være pedagogiske årsaker som hvordan opplæringen er tilrettelagt, at de fysiske forholdene på skolen ikke er godt nok tilrettelagt, og at eleven ikke klarer å utføre dagligdagse gjøremål eller holde konsentrasjonen oppe og følge med i undervisningen. At elever ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, kan med andre ord avhjelpes med pedagogisk tilrettelegging, fysisk tilrettelegging eller praktisk hjelp i skolehverdagen. Det kan også være nødvendig med en kombinasjon av disse. Alle disse omstendighetene kan etter dagens regler utløse rett til spesialundervisning. Ligger årsaken i fysiske eller psykososiale forhold, vil også tiltak etter opplæringsloven kapittel 9 A være aktuelt. Utvalget foreslår å dele opp rettighetene som i dag følger av § 5-1 om spesialundervisning, i tre ulike bestemmelser: (1) rett til individuelt tilrettelagt opplæring, (2) rett til personlig assistanse og (3) rett til fysisk tilrettelegging. Forslaget innebærer at innholdet i retten til individuelt tilrettelagt opplæring ikke favner like vidt som innholdet i dagens regler om spesialundervisning. Det som ikke er opplæring (undervisning), og som ikke nødvendigvis må utføres av lærere, skal falle utenfor: Det vil si at personlig assistanse, som hjelp i forbindelse med påkledning, toalettbesøk, måltider, medisinerer etc., og fysisk tilrettelegging ikke skal regnes som individuelt tilrettelagt opplæring. Dette er for å unngå sammenblanding av personlig assistanse, fysisk tilrettelegging og tilrettelegging av selve opplæringen. Forslaget innebærer at det ikke skal være krav om sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten for å få tiltak om personlig assistanse eller fysisk tilrettelegging.

Rett til individuelt tilrettelagt opplæring

Elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den universelle opplæringen, skal etter utvalgets forslag ha rett til pedagogiske tiltak i form av individuelt tilrettelagt opplæring for å nå kompetansemålene i ett eller flere fag eller målene i den overordnede delen av læreplanverket. Innholdet i, organiseringen av og omfanget av individuelt tilrettelagt opplæring vil nødvendigvis variere ut fra skolens evne og mulighet til å gi universell opplæring og hvilke løsninger som er nødvendige for den enkelte elev. Klare, objektive kriterier når det gjelder hvem som skal ha rett til tilrettelegging, innholdet i opplæringen og omfanget av den i det enkelte tilfelle, vil det derfor ikke være realistisk å

lovfeste i detalj. Avgjørelsen av disse spørsmålene vil måtte bero på en faglig-pedagogisk vurdering.

Rett til personlig assistanse

Utvalget foreslår at elever som har behov for praktisk hjelp for å få utbytte av opplæringen, skal ha en individuell rett til personlig assistanse. Med praktisk hjelp menes bistand fra en person (assistent) som kan følge med og hjelpe eleven i skolehverdagen. Assistansen kan variere både i omfang og oppgaver, og kan for eksempel være hjelp i forbindelse med av- og påkledning, måltider, toalettbesøk, sosiale aktiviteter i friminuttet, bæring av sekk og forflytning. Slike dagligdagse aktiviteter kan kreve mye krefter for enkelte elever. Assistenten bør være en ressurs som skal avlaste eleven slik at eleven får overskudd til å konsentrere seg om det faglige på skolen. En elev kan i tillegg ha rett til personlig assistanse etter helse- og omsorgstjenesteloven, se Utdanningsdirektoratets tolkningsuttalelse fra 2017.⁷⁶ De vanlige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven skal følges når det skal fattes vedtak om personlig assistanse. Det vil si at det ikke stilles krav om at det skal foreligge en sakkyndig utredning fra PP-tjenesten før kommunen skal fatte vedtak om fysisk tilrettelegging og individuell personlig assistanse. Siden saken, ifølge forvaltningsloven, skal være «så godt opplyst som mulig før vedtak treffes», vil det i noen tilfeller kunne være nødvendig med en vurdering fra PPTjenesten.

Rett til fysisk tilrettelegging

Utvalget foreslår at elever som har behov for fysisk tilrettelegging av læringsmiljøet for å få utbytte av opplæringen, skal ha en individuell rett til slik tilrettelegging. Med fysisk tilrettelegging menes tilrettelegging av arbeidsplassen eller klasserommet. Det kan også være at eleven har behov for materielle ressurser, som ulike hjelpemidler som for eksempel teleslynge. Kommunen skal, både etter dagens lov⁷⁷ og etter utvalgets forslag, i hovedsak dekke hjelpemidler som er nødvendig for å motta opplæring for å gjøre skolearbeidet. Skolehjelpemidler kan også dekkes av NAV etter folketrygdloven § 10-7 første avsnitt bokstav a. Når et hjelpemiddel ikke blir dekket av NAV, og hjelpemiddelet er nødvendig for at eleven skal få forsvarlig utbytte av opplæringen, har kommunen et restansvar. Læremidler er for øvrig ikke omfattet av folketrygdlovens regler, og må stilles til rådighet av kommunen. På samme måte som for vedtak om personlig assistanse, foreslår utvalget at de vanlige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven skal følges når det skal fattes vedtak om fysisk tilrettelegging.

⁷⁶ Utdanningsdirektoratet, 2017g.

⁷⁷ Utdanningsdirektoratet, 2014e.

Elever vil ha rett til fysisk tilrettelegging også etter likestillings- og diskrimineringsloven § 21. Retten til fysisk tilrettelegging etter opplæringsloven går noe lenger i å slå fast rettigheter enn likestillings- og diskrimineringsloven, i og med at opplæringsloven ikke har begrensninger om at kravet ikke skal innebære en uforholdsmessig byrde. Likestillings- og diskrimineringsloven § 21 gir dessuten en særrett til elever «med funksjonsnedsettelse». Opplæringsloven § 9 A-7 gir derimot en allmenn rett, da «alle» elever har rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov. Utvalgets forslag innebærer, som i dag, at bestemmelsene om fysisk tilrettelegging etter opplæringsloven og etter likestillings- og diskrimineringsloven overlapper hverandre til en viss grad.

Mobbeparagrafen kortes inn

Utvalget har tatt bort endel av kommunens konkrete informasjonsplikter, samt foreldrenes innsynsrett som kommunene i dag må forholde seg til ihht «Mobbeparagrafen», 9 A.

LOV-1998-07-17-6, § 9 A-9:

Skolane skal òg informere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og om høvet til å melde saka til Fylkesmannen etter § 9 A-6.

Dersom skolen finn ut at noko ved skolemiljøet kan skade helsa til elevane, skal elevane og foreldra snarast mogleg varslast om det.

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet, elevrådet og foreldra skal haldast informerte om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidleg som mogleg takast med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Dei har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjeld det systematiske arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.

- Foreldrene er ikke lenger inkludert ihht orientering om ordensreglement..
- Kravet om at tiltak ikke skal innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling er tatt bort.
- Utvalgen har også tatt bort lovteksten om at en elev på 1. til 7. trinn ikke kan bortvises fra skolen uten at foreldrene har blitt informert.
- Når det gjelder skolebytte ihht ordensreglene, har utvalget tatt bort premisset om at eleven skal bli hørt, mm.

For alle disse punktene vil man kunne si at sunn fornuft og normal folkeskikk vil tilsi at alle disse pliktene uansett burde bli oppfylt fra kommunens side, men det er likevel en svekking av rettssikkerheten å ta bort slike sikkerhetsventiler fra lovtekstene.

Vil skolene føle seg like spesifikt forpliktet til å informere, involvere foreldre, høre elever, mm. når lovteksten endres i denne retning?

Utvalgets vurdering er å finne i kapittel 36 i NOU 2019: 23, og interesserte kan slå opp der for å finne ut mere om utvalgets tanker bak disse endringene.

Gjennomgang av lovtekster:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§§ 9 A-1 9 A-2 9 A-3 9 A-4 9 A-5 9 A-7			Samme ordlyd i NOU 2019: 23 og Opplæringslova av 1998. Plassert i kapittel 11.

9 A-13 9 A-14			
§ 9 A-6	4. ledd (siste avsnitt): Avgjerda til Fylkesmannen er eit enkeltvedtak og kan påklagast etter reglane i forvaltningsloven. Skoleeiger har ikkje klagerett.	§ 11-6.	<i>Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker</i>
			5. ledd (Siste avsnitt): Avgjerda til fylkesmannen er eit enkeltvedtak.
		§ 2-6	<i>Informasjon</i> Kommunar og fylkeskommunar skal gi elevar og foreldrene informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktane elevane ellers har.
§ 9 A-8	<i>Elevdeltaking i arbeidet med skolemiljøet</i>	§ 2-4	<i>Skoledemokratiet</i>
	Elevane skal få ta del i planlegginga og gjennomføringa av arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø. Elevrådet kan oppnemne representantar til å vareta elevane sine interesser overfor skolen og styresmaktene i skolemiljø saker. Dersom det finst eit arbeidsmiljøutval eller liknande organ ved skolen, kan elevane møte med opp til to representantar når utvalet behandlar saker som gjeld skolemiljøet. Representantane skal bli kalla inn til møta med talerett og rett til å få meininga si protokollert. Dei skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som inneheld opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt. Representantane skal få den informasjonen dei treng, men ikkje opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt. I den mon det trengst, har dei rett til opplæring for å skjøtte		Kommunar og fylkeskommunar skal sørge for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna organiseringa av skoledemokratiet, fastsetjinga av skolereglar og arbeidet med skolemiljøet. Elevane og foreldra skal delta i styringa av skolen. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt. <i>Skolen skal leggje til rette for og oppmuntre til at alle elevane ytrar seg og deltek i skoledemokratiet. Elevane har rett til å velje elevråd. Dei kan òg velje å organisere elevdemokratiet på ein annan måte.</i>

	oppgåvene og fritak frå undervisninga.		
§ 9 A-9	<i>Informasjonsplikt og rett til å uttale seg</i> Skolen skal informere elevane og foreldra om rettane i dette kapitlet. Skolane skal òg informere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og om høvet til å melde saka til Fylkesmannen etter § 9 A-6. Dersom skolen finn ut at noko ved skolemiljøet kan skade helsa til elevane, skal elevane og foreldra snarast mogleg varslast om det. Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet, elevrådet og foreldra skal haldast informerte om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidleg som mogleg takast med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Dei har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjeld det systematiske arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.	§ 2-6	<i>Informasjon</i> Kommunar og fylkeskommunar skal gi elevar og foreldrene informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktane elevane ellers har.
§ 9 A-10	<i>Ordensreglement</i> Kommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole, og fylkeskommunen skal gi forskrift om ordensreglement for den enkelte vidaregåande skole. Reglementet skal gi reglar om rettane og pliktene til elevane så langt dei ikkje er fastsette i lov eller på annan	§ 2-5	<i>Skolereglar</i> Kommunar og fylkeskommunar skal gi forskrift om skolereglar. Skolereglane skal ha føresegner om organisering av skoledemokratiet og om rettar og plikter for elevane, mellom anna om orden og åtferd. Det skal òg givast skolereglar om kva tiltak som kan brukast

	måte. Reglementet skal innehalde reglar om orden og oppførsel, om kva tiltak som kan nyttast mot elevar som bryt reglementet, og om korleis slike saker skal behandlast. Skolen kan berre nytte tiltak som er fastsette i ordensreglementet. <u>Tiltaka skal <i>ikkje innebere fysisk refsing eller anna krenkjande behandling</i>. Før det blir teke avgjerd om tiltak, har eleven rett til å forklare seg munnleg for den som skal ta avgjerda. <u>Ordensreglementet skal gjerast kjent for elevane og foreldra</u></u>. Kravet i forvaltningsloven § 38 første ledd bokstav c om kunngjering i Norsk Lovtidend gjeld ikkje.		når elevar bryt skolereglane, og om korleis slike saker skal behandlast. Skolen kan berre bruke tiltak som er fastsette i skolereglane. Skolereglane skal skrivast slik at elevane kan forstå dei.
§ 9 a-11	<i>Bortvising</i> Kommunen kan fastsetje i ordensreglementet at grunnskoleelevar kan visast bort frå undervisninga dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Elevar på 1. til 7. årstrinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. årstrinn kan visast bort for opp til tre dagar. Fylkeskommunen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar i vidaregåande skole kan visast bort frå undervisninga i opp til fem dagar dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Det kan like eins fastsetjast at elevar kan visast bort for resten av skoleåret dersom brota er særleg alvorlege.	§ 12-2	<i>Bortvising</i> Kommunen og fylkeskommunen kan fastsetje i skolereglane at elevane kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på skolereglane. Elevar på 1. til 7. trinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. trinn kan visast bort for opp til tre dagar. Elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for opp til fem dagar. Det kan òg fastsetjast at elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for resten av skoleåret dersom regelbrota er særleg alvorlege. Det er rektor sjølv som vedtek bortvising frå opplæringa. Om ikkje

	Rektor kan vedta bortvising etter å ha rådført seg med lærarane til eleven. Fylkeskommunen kan vedta at ein elev i vidaregåande skole skal visast bort for resten av skoleåret. Om ikkje kommunen eller fylkeskommunen fastset noko anna, kan rektor gi lærarar høve til å vise bort elevar frå si eiga undervisning for ei opplæringsøkt, men ikkje meir enn to klokkeimar. Før det blir gjort vedtak om bortvising, skal ein ha vurdert andre tiltak. Foreldra skal varslast før ein elev på 1. til 7. årstrinn blir bortvist for resten av dagen.		kommunen eller fylkeskommunen fastset noko anna, kan rektor gi lærarar høve til å vise bort elevar frå ei opplæringsøkt som læraren sjølv har ansvaret for. Bortvisinga kan ikkje vare meir enn to klokkeimar. Det er fylkeskommunen sjølv som gjer vedtak om at ein elev i den vidaregåande opplæringa skal visast bort for resten av skoleåret. Ein elev kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.
§ 9 A-12	<i>Skolebyte</i> Ein elev i grunnskolen kan flyttast til ein annan skole enn den skolen eleven elles har rett til å gå på, dersom oppførselen til eleven i alvorleg grad går ut over tryggleiken eller læringa til ein eller fleire medelevar. Skolebyte skal likevel ikkje skje dersom mindre inngripande tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Grunnen til at ein elev kan flyttast, kan til dømes vere at eleven mobbar ein eller fleire medelevar. Om vilkåra i første ledd er oppfylte, kan ein elev i vidaregåande opplæring flyttast til ein annan skole enn den skolen eleven er teken inn på. Eleven har rett til å halde fram på same utdanningsprogram og programområde. Skolebyte etter første og andre ledd skal ikkje skje	§ 12-3	<i>Pålagt skolebyte</i> Ein elev kan flyttast til ein annan skole, dersom åtferda til eleven går alvorleg ut over tryggleiken, trivselen eller læringa til ein eller fleire medelevar. Ein elev kan ikkje flyttast dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege. Ein elev kan ikkje flyttast dersom det fører til at eleven må flytte ut av heimen eller gjer at dagleg skyss blir uforsvarleg. Ein elev i den vidaregåande skolen skal heller ikkje flyttast dersom det fører til at eleven må byte utdanningsprogram og programområde. Kommunen og fylkeskommunen sjølv gjer vedtak om skolebyte.

	dersom eleven må flytte ut av heimen, eller om dagleg skyss ikkje er forsvarleg. Kommunen gjer vedtak for elevar i grunnskolen. Fylkeskommunen gjer vedtak for elevar i vidaregåande opplæring. Før det blir gjort vedtak om skolebyte, skal den som gjer vedtak, rådføre seg med rektor og lærarane til eleven og sørge for at eleven blir høyrd. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i vurderingane etter første og andre ledd og i saksbehandlinga.		
§§ 9 A-13 og 9 A-14		§§ 11-8 og 11-9	Kun små språklige endringer

Foreldrenes straffeansvar og barnevernet

Foreldre kan straffes med bøter, dersom de bevisst holder barna sine borte fra deres pliktige grunnskoleopplæring.

I utvalgets vurdering ifht denne bestemmelsen, har utvalget trukket inn Barnevernloven som et alternativ til bøter.

Utvalget skriver følgende:

Alternativet vil være å la barnevernlovens bestemmelser være den eneste muligheten til å gripe inn overfor foreldre som ikke sørger for at barna får grunnskoleopplæring. Dette vil etter utvalgets syn ikke være tilstrekkelig.

Mener utvalget her at bekymringsmelding til Barnevernet skal brukes som straff for foreldre som ikke sender barna sine på skolen?

Hvilken av §§ 4-4 og 4-12 i Barnevernloven mener her utvalget at man da skulle ha benyttet?

Gjennomgang av lovtekster og utvalgets vurdering:

§	LOV-1998-07-17-61	§	NOU 2019: 23
§ 2-1	<i>Rett og plikt til grunnskoleopplæring</i>	§ 3-7	<i>Straffansvar for brot på opplæringsplikta</i>
	Femte avsnitt: Dersom ein elev utan å ha rett til det har fråvære frå den pliktige opplæringa, kan foreldra eller andre som har omsorg for eleven, straffast med bøter dersom fråværet kjem av at dei har handla forsettleg eller aktlaust. Offentleg påtale blir ikkje reist utan når kommunen set fram krav om slik påtale.		Foreldre og andre som har omsorg for eit barn, kan straffast med bot dersom dei forsettleg eller aktlaust handlar slik at barnet er borte frå den pliktige grunnskoleopplæringa utan å ha rett til det. Offentleg påtale kan berre reisast dersom kommunen krev det.

23.4.6 Foreldrenes straffansvar

Utvalget mener at hjemmelen til å gi bøter for unnlatelse av å sørge for at barn får pliktig grunnskoleopplæring, bør videreføres. **Alternativet vil**

være å la barnevernlovens bestemmelser være den eneste muligheten til å gripe inn overfor foreldre som ikke sørger for at barna får grunnskoleopplæring.

Dette vil etter utvalgets syn ikke være tilstrekkelig. Utvalget viser til at retten til grunnskoleopplæring er en **grunnleggende rettighet for alle barn og unge, og at denne skal kunne gjennomføres uavhengig av bosted, kjønn, sosial og**

kulturell bakgrunn og eventuelle særskilte behov.

Erfaringer viser at et ikke ubetydelig antall foreldre, særlig ved skolestart i august, ikke sørger for at barna møter til pliktig grunnskoleopplæring.

39 Slik utvalget ser det, er det fortsatt behov for en bøtehemmel. Denne kan, sammen med andre tiltak, bidra til at opplæringsplikten oppfylles. Utvalget viser til veilederen, som Utdanningsdirektoratet har utarbeidet i samarbeid med Politidirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, om barn som ikke møter på skolen.⁴⁰ Her er politianmeldelse pekt på som et aktuelt tiltak. På samme måte som i dag, bør skyldkravet være uaktsomhet.

Utvalget foreslår at opplæringsloven § 2-1 femte avsnitt videreføres i den nye loven.

Endringene

-kort oppsummert

Utvalget foreslår i lovforslaget NOU 2019: 23:

- **Grunnskoleopplæringen skal gjennomføres ved en skole.** (enten offentlig eller privat) Det het tidligere kan.
- **Søknadsplikt på privat hjemmeundervisning.**
- **Frata foreldre retten** til å gi barna sine opplæring selv (opplæringsmandatet) og gi denne retten til staten. (Følger av de to foregående punktene.)
- **Privat hjemmeundervisning skal gjennomføres på folkeregistrert adresse.**
- **Har foreldrene fortsatt partsrettigheter** ifht sine barns grunnskoleopplæring?
- Mulighet for å ikke ha fullført grunnskoleopplæringen – **«stryke» på grunnskolen**
- **Ikke gi alle vitnemål etter 10. trinn** og dermed **ikke rett til å gå på videregående**
- **Plikt for elever til å la seg innlosjere**, dersom skoleskyss ikke er forsvarlig. (Husk da at du må søke og kan få avslag om å gi privat hjemmeundervisning, slik at du kan ikke lovlig holde barna hjemme.)
- **Lovfester lekser**
- **Kommunen kan frita barn for opplæringsplikten uten foreldrenes samtykke.**
- Lovteksten om **muligheten å søke om annen skole er tatt bort.**
- Fjerner den lovpålagte **plikten for skolen om å måtte varsle foreldre** før bortvisning av elev på 1. til 7. trinn.
- Fjerner lovteksten om at ordenstiltak i skolen **skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling.**
- **Fjerner tilpasset opplæring** og erstatter det med universell opplæring (opplæringa skal vere tilfredsstillande for flest mogleg utan individuell tilrettelegging)
- **Negativ omtale av barn i lovtekst:** «...elevar som står i fare for å bli hengende etter...».
- **Foreldre og elevers mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning** er utelatt i lovforslaget.
- I utvalgets vurdering av foreldrenes straffeansvar trekker utvalget inn **Barnevernslovens bestemmelser som alternativ til straffereaksjon overfor foreldre** som ikke sørger for at barna deres får grunnskoleopplæring.

Oversikt over rettigheter og plikter

Jeg vil understreke at dette er en (veldig) ufullstendig oversikt.

Fratas rettigheter	Pålegges plikter
Foreldre fratas opplæringsmandatet	Plikt for elever til å motta grunnskoleopplæringen på en skole Søknadsplikt på privat hjemmeundervisning
Retten til videregående opplæring blir betinget	Ekstra skoleår i grunnskolen for å få tilgang til videregående opplæring
Foreldres rett til å samtykke ved fritak for opplæringsplikten	Plikt for elever til å la seg innlosjere
Søke om å få gå på annen skole enn nærskolen	Lekser
Tilpasset opplæring	
Mulighet til å kreve undersøkelser ifht om eleven trenger spesialundervisning	
Gå på andre skoler enn den offentlige skolen (for alle som bor i kommuner uten friskoler)	
Fratas foreldrene partsrettigheter ifht deres barns grunnskoleopplæring?	

Oppsummering: Hvem «eier» barna?

Utvalget foreslår et stort antall endringer, også der utvalget selv sier at de ikke foretar endringer.

Mange av endringene innskrenker barn og foreldres rettigheter, øker deres plikter, samtidig som endringene gir staten, ved bla. kommunene, større makt over den enkelte borger.

Dette er mildt sagt bekymringsfullt, sett fra et rettssikkerhetsperspektiv.

Hvem «eier» barna?

Sørskogbygda, Juni 2020

Med vennlig Hilsen

Sign. _____

Maria Ingeborg von Bremen
Livegen 314
2412 Sørskogbygda
Mobil: 40 10 18 25